

Ispitivanje stavova žena u Republici Hrvatskoj o rodnoj ravnopravnosti

Hruševan, Ines

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management / Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:191:312996>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-14**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Tourism and Hospitality Management - Repository of students works of the Faculty of Tourism and Hospitality Management](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI

Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu

Sveučilišni diplomski studij

INES HRUŠEVAR

**Ispitivanje stavova žena u Republici Hrvatskoj o rodnoj
ravnopravnosti**

**Examination of the attitudes of women in the Republic of Croatia
on gender equality**

Diplomski rad

Opatija, 2024.

SVEUČILIŠTE U RIJECI

Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu

Sveučilišni diplomski studij

Održivi razvoj turizma

**Ispitivanje stavova žena u Republici Hrvatskoj o rodnoj
ravnopravnosti**

**Examination of the attitudes of women in the Republic of Croatia
on gender equality**

Diplomski rad

Kolegij: **Poslovna etika i kultura**

Mentor: **izv. prof. dr. sc. Marija Ivaniš**

Student: **Ines Hruševar**

Matični broj: **4034/23**

Opatija, srpanj, 2024.

IZJAVA O AUTORSTVU RADA I O JAVNOJ OBJAVI OBRANJENOG ZAVRŠNOG RADA

Ines Hruševar

(ime i prezime studenta)

4034/23

(matični broj studenta)

Ispitivanje stavova žena u Republici Hrvatskoj o rodnoj ravnopravnosti

(naslov rada)

Izjavljujem da sam ovaj rad samostalno izradila/o, te da su svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima, bilo da su u pitanju knjige, znanstveni ili stručni članci, Internet stranice, zakoni i sl. u radu jasno označeni kao takvi, te navedeni u popisu literature.

Izjavljujem da kao student–autor diplomskog rada, dozvoljavam Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci da ga trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim javnosti u cjelovitom tekstu u mrežnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci.

U svrhu podržavanja otvorenog pristupa završnim radovima trajno objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci, ovom izjavom dajem neisključivo imovinsko pravo iskorištavanja bez sadržajnog, vremenskog i prostornog mog diplomskog rada kao autorskog djela pod uvjetima *Creative Commons* licencije CC BY Imenovanje, prema opisu dostupnom na <http://creativecommons.org/licenses/>.

U Opatiji, srpanj, 2024.

Potpis studenta

SAŽETAK

Rodna ravnopravnost ključni je socijalni i politički cilj u svijetu i Republici Hrvatskoj. Rodna ravnopravnost se odnosi na jednaka prava, mogućnosti i dostojanstvo za sve pojedince bez obzira na njihov spol. Proučavanje rodne ravnopravnosti od iznimne je važnosti kako bi se prepoznale postojeće nejednakosti i razumjele potrebne promjene koje treba poduzeti u društvu. Iako su tijekom posljednjih desetljeća postignuti značajni napredci u promicanju rodne ravnopravnosti i dalje postoje izazovi i rodni stereotipi koji ograničavaju uklanjanje nejednakosti i diskriminaciju prema ženama te zahtijevaju hitno rješavanje. Ovaj diplomski rad istražuje koncept rodne ravnopravnosti prema ženama, odnosno kako diskriminacija prema spolu utječe na položaj žena u društvu na raznim područjima života, kao što su obrazovanje, zapošljavanje, politika i zdravstvo. Isto tako opisani su ključni pojmovi poput statusa žena u Hrvatskoj, feminizma, uloge žene u obitelji, nasilja prema ženama, kulturnih stavova i slično. Cilj istraživanja je utvrditi kako žene percipiraju svoj položaj u društvu i raznim područjima života u kontekstu rodne ravnopravnosti i koji su glavni izazovi s kojima se suočavaju u ostvarivanju jednakosti i prava. Rezultati istraživanja pokazuju da se žene u Hrvatskoj na određenim razinama suočavaju s diskriminacijom i kako većinom vladaju tradicionalna mišljenja o ulozi žene kao domaćice i majke, a ne kao emancipirane sposobne žene koja drži kontrolu nad vlastitim životom. Važni elementi u ostvarivanju rodne ravnopravnosti odnose se na promicanje ženskih prava, osnaživanje žena i djevojčica, uklanjanje prepreka ženama za napredak i promjenu društvenih normi i stereotipa. Ovaj rad pruža pregled koncepta rodne ravnopravnosti i važnosti implementacije u suvremeno društvo te identificira korake koje je potrebno poduzeti za ostvarenje pravednijeg i inkluzivnijeg društva za žene.

Ključne riječi: *rodna ravnopravnost; žena; spol; rod; diskriminacija*

SADRŽAJ

SAŽETAK

1. UVOD	1
1.1. Problem, predmet i objekti istraživanja	1
1.2. Svrha i ciljevi istraživanja	2
1.3. Ocjena dosadašnjih istraživanja	2
1.4. Znanstvena hipoteza i pomoćne hipoteze	4
1.5. Struktura rada	4
2. POJMOVNO ODREĐENJE RODNE RAVNOPRAVNOSTI I DISKRIMINACIJE	7
2.1. Pojam rodne ravnopravnosti i diskriminacije	8
2.2. Diskriminacija temeljem spola	10
2.2.1. Izravna i neizravna diskriminacija.....	11
2.2.2. Uznemiravanje na temelju spola.....	12
2.2.3. Rodno uvjetovano nasilje	13
2.2.4. Suzbijanje diskriminacije	14
2.3. Borbe za ženska prava i rodnu ravnopravnost	15
2.4. Rodna ravnopravnost	18
2.4.1. Rodna ravnopravnost u obrazovanju	18
2.4.2. Rodna ravnopravnost u području rada i zapošljavanja	21
2.4.3. Rodna ravnopravnost u pristupu zdravstvenoj skrbi i	26
2.4.4. Rodna ravnopravnost u političkom sudjelovanju i vodstvu	29
2.5. Strategija za rodnu ravnopravnost 2020.-2025.	35
2.6. Medijska reprezentacija rodne ravnopravnosti	37
3. RODNA RAVNOPRAVNOST U HRVATSKOJ	40
3.1. Status žena u Hrvatskoj	40
3.2. Uloga žena u obitelji	41
3.3. Pojam feminizam	43
3.4. Pravni i politički okviri rodne ravnopravnosti	44

3.5.	Nasilje nad ženama u Hrvatskoj	47
3.6.	Rodna ravnopravnost žena u Hrvatskoj	50
3.7.	Kulturni stavovi i društvene norme o rodnoj ravnopravnosti u	53
3.8.	Podizanje svijesti i obrazovanje o rodnoj ravnopravnosti	54
4.	EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE ISPITIVANJE STAVOVA ŽENA U REPUBLICI HRVATSKOJ O RODNOJ RAVNOPRAVNOSTI	56
4.1.	Metodologija istraživanja	56
4.1.1.	Vrsta istraživanja i podataka	56
4.1.2.	Istraživačka pitanja i ciljevi istraživanja	57
4.1.3.	Područje istraživanja.....	61
4.1.4.	Ciljani uzorak istraživanja	61
4.1.5.	Mjerni instrumenti	62
4.1.6.	Metode statističke analize.....	62
4.1.7.	Valjanost i pouzdanost istraživanja	63
4.2.	Interpretacija rezultata istraživanja.....	63
4.3.	Prijedlog o daljnjem osnaživanju rodne ravnopravnosti u	76
5.	ZAKLJUČAK.....	77
	LITERATURA	79
	POPIS SLIKA I GRAFIKONA	86

1. UVOD

Uvod je bitan dio svakog pa tako i ovog diplomskog rada jer se njime predstavlja tema istraživanja, opravdava važnost i postavljeni ciljevi te se stvara kontekst za daljnje istraživanje. Uvodom se čitatelj upućuje na koncept rada te se uvodni dio sastoji od sljedećih cjelina:

1. Problem, predmet i objekti istraživanja
2. Svrha, ciljevi i znanstvene metode istraživanja
3. Ocjena dosadašnjih istraživanja
4. Znanstvena hipoteza i pomoćne hipoteze
5. Struktura rada

Kroz uvodni dio daje se osvrt na motivaciju odabira teme na jezgrovit način.

1.1. Problem, predmet i objekti istraživanja

Rodna ravnopravnost ključni je društveni princip temeljen na ideji ravnopravnosti žena i muškaraca, u smislu jednakih mogućnosti, prava i pristupa resursima u svim područjima života. U proteklim desetljećima postignut je napredak, no unatoč tome u mnogim društvima pa tako i u Hrvatskoj i dalje prisutne rodne nejednakosti. Promicanje rodne ravnopravnosti iznimno je važan cilj stvaranja društva u kojima svi imaju jednake mogućnosti bez obzira na spol. Otkako je postala neovisna, Hrvatska je ostvarila velike napretke u području rodne ravnopravnosti usvajanjem raznih zakona, strategija i politika. U provedbi tih mjera dolazi do brojnih izazova uslijed postavljanja zakona u praksu. Rodne nejednakosti utječu na svakodnevni život, osobito žena, u mnogim područjima poput zapošljavanja, političkog sudjelovanja, obrazovanja i općenitog društvenog položaja.

Problem istraživanja je nedovoljna svijest o razlikama koje rodna nejednakost čini u društvu.

Predmet istraživanja ovog diplomskog rada je razumijevanje ključnih pojmova vezanih uz rodnu ravnopravnost općenito te ispitivanje stavova žena o rodnoj ravnopravnosti u Hrvatskoj, odnosno kako žene percipiraju svoj položaj u hrvatskom društvu.

Objekti istraživanja su rodna ravnopravnost, žena, spol, rod, diskriminacija

1.2. Svrha i ciljevi istraživanja

Svrha istraživanja je interpretirati te doprinijeti jasnom razumijevanju rodne ravnopravnosti identificirajući ključne probleme i izazove s kojima se susreću žene u Republici Hrvatskoj susreću.

Cilj istraživanja ovog diplomskog rada je ispitati stavove žena u Republici Hrvatskoj o rodnoj ravnopravnosti te utvrditi u kojim je područjima života diskriminacija žena najizraženija kako bi se prema tome moglo adekvatno djelovati.

Pojedinačni ciljevi:

- pojmovno i teorijski predstaviti pojam rodne ravnopravnosti i diskriminacije
- analizirati zakonodavstvo i politike vezane uz rodnu ravnopravnost u Hrvatskoj
- identificirati društvene norme, stereotipe i kulturne stavove rodne ravnopravnosti

Za potrebe istraživanja diplomskog rada koristile su se kvalitativne i kvantitativne metode. Navedeni pojedinačni ciljevi analizirali su se pomoću metoda sustavne sinteze i analize, metoda dedukcije i indukcije, metoda klasifikacije, metoda generalizacije i specijalizacije te metoda dokazivanja.

U svrhu prikupljanja **primarnih podataka** provedeno je empirijsko istraživanje. Podaci su prikupljeni metodom ispitivanja putem sastavljenog anketnog upitnika. Ciljani uzorak za provedeno ispitivanje činile su žene Republike Hrvatske.

U svrhu obrade **sekundarnih podataka** koristila se povijesna metoda analize kojom su istražene dosadašnje spoznaje o temi rodne ravnopravnosti u brojnim znanstvenim i stručnim radovima domaćih i stranih autora.

1.3. Ocjena dosadašnjih istraživanja

Zanimanje za teme rodne ravnopravnosti u sve su većem porastu, a aktivno se istražuju u posljednjem desetljeću. Brojni autori znanstvene i stručne literature, tijekom godina, obrađivali su spomenutu temu, no ispitivanje stavova žena Republike Hrvatske o temi do sada nije provedeno. Sve je više članaka na društvenim mrežama čijom se pojavom ponovno pokreće tema jednakosti spolova u društvu.

Autorice Kamenov i Galić (2011.) provele su istraživanje pod imenom „Percepcija, iskustva i stavovi o rodnoj diskriminaciji u Republici Hrvatskoj“, uvidjevši nedostatak znanstvenih istraživanja na temu roda i analize roda kao važnog alata oblikovanja javnih

politika u području ravnopravnosti spolova.¹ Ovo istraživanje je prvo znanstveno istraživanje o rodnoj diskriminaciji provedeno u Hrvatskoj na nacionalno reprezentativnom uzorku i kao takvo ima pionirski značaj. Rad pruža važne uvide i podatke o stanju ravnopravnosti u zemlji korisne za suzbijanje diskriminacije i usvajanje politika i mjera za promicanje ravnopravnosti spolova.

Helena Štimac- Radin (2015.) napisala je rad pod imenom „Pregled javnih politika vezanih uz uspostavu jednakih obrazovnih mogućnosti za žene i muškarce“ s ciljem davanja sažetog pregleda i komparacije važnih međunarodnih i nacionalnih javnih politika ravnopravnosti spolova u području rodno osviještenog obrazovanja.² Svojim radom dokazala je da su rodna nejednakost i stereotipi u obrazovanju izrazito prisutni te da ukazuju na tradicionalne obrasce ponašanja koji kasnije utječu na segregaciju u zapošljavanju i nepovoljnom položaju žena na tržištu rada.

Ivana Radačić i Jelka Vince Pallua (2012.) uredile su Zbornik u kojem se nalaze tekstovi mnogih autora napisani tijekom godina. Zbornik po imenom „Ljudska prava žena: Razvoj na međunarodnoj i nacionalnoj razini 30 godina nakon usvajanja Konvencije UN-a o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena“ govori o važnosti i aktualnosti teme te predstavlja najcjelovitiji instrument zaštite ljudskih prava žena na nacionalnoj i međunarodnoj razini.³

OČEKIVANI REZULTATI ISTRAŽIVANJA, DOPRINOS ZAJEDNICI I PRIMJERNA REZULTATA ISTRAŽIVANJA

Uz dosad provedena istraživanja, rezultati provedene ankete o ispitivanju žena Republike Hrvatske o rodnoj ravnopravnosti, činiti će jednu cjelinu. Provedeno istraživanje je zanimljivo i aktualno, a tematikom primjenu i svrhu može dati budućim istraživanjima.

Očekivani rezultati istraživanja:

1. spoznati važnost teme rodne ravnopravnosti i razumjeti osnove pojmove
2. spoznati razlike u stavovima žena o rodnoj ravnopravnosti u Hrvatskoj
3. identificirati ključne prepreke za postizanje rodne ravnopravnosti
4. upoznati zakonske okvire i politike putem kojih se rodna ravnopravnost nastoji postići

¹ Kamenov, Ž. i Galić, B.: *Istraživanje „Percepcija, iskustva i stavovi o rodnoj diskriminaciji u Republici Hrvatskoj“*, Ured za ravnopravnost spolova, Zagreb, 2011., str. 9.

² Štimac- Radin, H.: *Pregled javnih politika vezanih uz uspostavu jednakih obrazovnih mogućnosti za žene i muškarce*, Institut za društvena istraživanja, Zagreb, 2015., str. 259.

³ Radačić, I. i Vince Pallua, J.: *Ljudska prava žena, Razvoj na međunarodnoj i nacionalnoj razini 30 godina nakon usvajanja Konvencije UN-a o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena*, Etnološka tribina: Godišnjak Hrvatskog etnološkog društva, Vol. 42 No. 35, Zagreb, 2012., str. 300.-302.

Provedenim istraživanjem, ovaj diplomski rad dao bi sljedeći **znanstveni doprinos**, u teorijskom i praktičnom smislu: Utvrđivanje pojma rodne ravnopravnosti i diskriminacije, s naglaskom na stavove žena u Republici Hrvatskoj o rodnoj ravnopravnosti.

Primjena rezultata istraživanja: Interpretacijom rezultata istraživanja diplomskog rada pod naslovom „Ispitivanje stavova žena u Republici Hrvatskoj o rodnoj ravnopravnosti“ potvrditi će se postavljena temeljna znanstvena hipoteza rada. Rezultati će pružiti uvid u oblike i uzroke rodne diskriminacije koja se javlja unutar različitih sektora društva poput zapošljavanja, politike, obrazovanja, medija i slično. Osim toga, interpretacija rezultata može dati dublji uvid u uzroke i posljedice rodne diskriminacije i definirati potencijalne strategije u borbi protiv iste.

1.4. Znanstvena hipoteza i pomoćne hipoteze

Sukladno prethodno navedenim problemima istraživanja iz koji proizlazi objekt i predmet istraživanja, postavljena je sljedeća **ZNANSTVENA HIPOTEZA**:

„Značajna je prisutnost i raznovrsnost oblika rodne diskriminacije prema ženama u Republici Hrvatskoj, koja se manifestira kroz nejednakosti u obrazovanju, zapošljavanju, politici, zdravstvu i prikazu u medijima.“

Znanstvena hipoteza je postavljena na temelju sljedeće **tri pomoćne hipoteze**:

H1: Postizanje rodne ravnopravnosti na svim razinama od iznimne je važnosti za žene u Hrvatskoj i društvo u cjelini.

H2: Žene u Hrvatskoj nemaju jednake mogućnosti i prava kao muškarci te nisu zadovoljne trenutnom razinom rodne ravnopravnosti.

H3: Prepoznata je važnost teme rodne ravnopravnost, ali se o istoj nedovoljno govori.

1.5. Struktura rada

Diplomski rad sastavljen je od četiri tematske povezane cjeline.

U **uvodom dijelu** diplomskog rada određen je problem, predmet i objekt istraživanja. Ovdje je pojašnjena svrha, postavljeni su ciljevi i opisane znanstvene metode istraživanja korištene u radu. Dana je ocjena dosadašnjih istraživanja te je postavljena znanstvena hipoteza, isto kao i pomoćne hipoteze. Također, opisana je struktura rada.

Drugi dio diplomskog rada pod nazivom **Pojmovno određenje rodne ravnopravnosti i diskriminacije**, sastoji se od sljedećih cjelina: 1) Diskriminacija temeljem spola s podcjelinama, 2) Borbe za ženska prava i rodnu ravnopravnost, 3) Rodna ravnopravnost s podcjelinama, 4) Strategija za rodnu ravnopravnost 2020.-2025. i 5) Medijska reprezentacija rodne ravnopravnosti. U prvoj cjelini opisan je pojam diskriminacije i diskriminacije temeljem spola, dok su u pripadajućim podcjelinama opisani pojmovi koji pripadaju diskriminaciji temeljem spola, a to su: izravna i neizravna diskriminacija, uznemiravanje na temelju spola, spolno uznemiravanje, rodno uvjetovano nasilje i načini suzbijanja diskriminacije. Unutar druge cjeline opisane su borbe za ženska prava i rodnu ravnopravnost tijekom povijesti. Treća cjelina odnosi se na rodnu ravnopravnost u raznim područjima poput obrazovanja, područja rada i zapošljavanja, u pristupu zdravstvenoj skrbi i reproduktivnim pravima žena te u političkom sudjelovanju i vodstvu. U okviru četvrte cjeline opisana je Strategija za rodnu ravnopravnost 2020.-2025., dok je u pet cjelini predstavljena medijska reprezentacija rodne ravnopravnosti.

Treći dio diplomskog rada nosi naziv **Rodna ravnopravnost u Hrvatskoj** i sastoji se od sljedećih cjelina: 1) Status žena u Hrvatskoj, 2) Uloga žena u obitelji, 3) Pojam feminizam, 4) Pravni i politički okviri rodne ravnopravnosti, 5) Nasilje nad ženama u Hrvatskoj, 6) rodna ravnopravnost žena u Hrvatskoj, 7) Kulturni stavovi i društvene norme rodne ravnopravnosti u Hrvatskoj i 8) Podizanje svijesti i obrazovanje o rodnoj ravnopravnosti. Cilj ovog dijela rada je predstaviti pregled djelovanja rodne ravnopravnosti u Hrvatskoj. U prvoj cjelini određen je status žena u Hrvatskoj koji se odnosi na politički, ekonomski, društveni i pravni položaj. U drugoj cjelini opisana je koju ulogu žene imaju u obitelji prema tradicionalnim shvaćanjima i danas. Treća cjelina posvećena je opisu pojma feminizam, kako je nastao te koje su važne ličnosti i predstavnice pokreta feminizma. Pravni i politički okviri rodne ravnopravnosti određeni su u četvrtoj cjelini ovog dijela. U okviru njega predstavljeni su aktualni Zakoni koji djeluju u borbi za rodnu ravnopravnost u Hrvatskoj. Peta cjelina opisuje načine nasilja s kojima se žene u Hrvatskoj suočavaju, kako postupati u slučaju nasilja te su iznijeti podaci o žrtvama nasilja. U šestoj cjelini analizirani su Indeksi rodne ravnopravnosti u Hrvatskoj za razdoblje od 2020. do 2023. godine. Zatim su u sedmoj cjelini opisani kulturni stavovi i društvene norme koji sudjeluju u postavljanju standarda rodne ravnopravnosti u Hrvatskoj, dok su u posljednjoj, osmoj cjelini, izneseni načini podizanja svijesti pojedinaca o temi i važnost obrazovanja o rodnoj ravnopravnosti u školstvu.

Četvrti dio rada je analitičko- eksperimentalni dio diplomskog rada i nosi naziv **Empirijsko istraživanje ispitivanje stavova žena u Republici Hrvatskoj o rodnoj ravnopravnosti**. Sastavljen je od tri cjeline: 1) Metodologija istraživanja, 2) Interpretacija rezultata istraživanja i 3) Prijedlog o daljnjem osnaživanju rodne ravnopravnosti u Hrvatskoj. U prvoj cjelini sadržane su podcjeline u kojima se nastoji objasniti vrsta istraživanja i podataka, postavljena istraživačka pitanja i ciljevi istraživanja, određeno je područje istraživanja i ciljanja uzorak, opisani mjerni instrumenti i metode statističke analize te valjanost i pouzdanost istraživanja. U drugom dijelu izneseni su i interpretirani rezultati provedenog istraživanja. U trećoj cjelini se na temelju postavljenih hipoteza predlažu koraci daljnjeg osnaživanja rodne ravnopravnosti u Hrvatskoj.

U posljednjem dijelu diplomskog rada iznesen je **zaključak** koji predstavlja važan dio kojim se povezuju teorijske spoznaje s dobivenim rezultatima empirijskog istraživanja i ciljem potvrde postavljene znanstvene hipoteze.

2. POJMOVNO ODREĐENJE RODNE RAVNOPRAVNOSTI I DISKRIMINACIJE

Kako bi se tema rada mogla pobliže objasniti prvenstveno je potrebno pojmovno odrediti rodnu ravnopravnost i diskriminaciju. Pojmovno će se odrediti riječi rod i spol koje imaju različita značenja, iako se koriste kao sinonimi te ih često u svakodnevnoj komunikaciji neadekvatno koristimo. Iznesena je podjela diskriminacije temeljem spola te su predstavljeni Zakoni kojima se u Republici Hrvatskoj uređuju pravni odnosi rodne ravnopravnosti i diskriminacije. Nadalje, opisane su ključni povijesni trenutci borba za ženska prava i rodnu ravnopravnost. Izneseno je trenutno stanje rodne ravnopravnosti po područjima, opisana Strategija za rodnu ravnopravnost 2020.-2025. te je na kraju predstavljena medijska reprezentacije rodne ravnopravnosti.

Stoga se u ovom poglavlju obrađuju slijedeće tematske cjeline:

2.1. Pojam rodne ravnopravnosti i diskriminacije

2.2. Diskriminacija temeljem spola

2.2.1. Izravna i neizravna diskriminacija

2.2.2. Uznemiravanje na temelju spola

2.2.3. Rodno uvjetovano nasilje

2.2.4. Suzbijanje diskriminacije

2.3. Borbe za ženska prava i rodnu ravnopravnost

2.4. Rodna ravnopravnost

2.4.1. Rodna ravnopravnost u obrazovanju

2.4.2. Rodna ravnopravnost u području rada i zapošljavanja

2.4.3. Rodna ravnopravnost u pristupu zdravstvenoj skrbi i reproduktivnim pravima

2.4.4. Rodna ravnopravnost u političkom sudjelovanju i vodstvu

2.5. Strategija za rodnu ravnopravnost 2020.-2025.

2.6. Medijska reprezentacija rodne ravnopravnosti

2.1. Pojam rodne ravnopravnosti i diskriminacije

Pojam „rod“ predstavlja društveno konstruiranu definiciju žene i muškarca, obuhvaća očekivana ponašanja i uloge žene i muškarca učena kroz proces socijalizacije. Za razliku od roda, pojam „spol“ se odnosi na spolne karakteristike, to jest biološke značajke kojima se ljudska bića obilježavaju kao žene i muškarci. U hrvatskoj jezičnoj i komunikacijskoj praksi, termini spol i rod često se koriste kao sinonimi, iako imaju različita značenja.⁴ Nejednakosti između žena i muškaraca prisutne su u većini društava u pogledu odgovornosti, zadataka, moći odlučivanja i pristupa resursima. Rod je zajedno s rasom, klasom, dobi i etnicitetom, jedan od glavnih čimbenika koji utječe na život članova određene zajednice.⁵ Rodna analiza propituje rodne uloge i njihov utjecaj na potrebe, mogućnosti i privilegije/prava žena i muškaraca u specifičnim situacijama. Cilj analize je istražiti prisutnost rodno uvjetovane diskriminacije, identificirati nejednakosti i istražiti njihove uzroke te ustanoviti moguće načine njihova rješavanja.

Vijeće Europe rodno osviještenu politiku definira kao (re)organizaciju, unapređenje, razvoj i evaluaciju politika s ciljem uključivanja rodne ravnopravnosti u politike na svim razinama i u svim fazama te obuhvaća sve relevantne aktere u procesu donošenja odluka.⁶ Razumijevanje i prihvaćanje rodnih identiteta ključno je za izgradnju inkluzivnog društva koje poštuje i promiče prava svih pojedinaca.

Diskriminacija je vrlo kompleksan pojam i zbog toga ga je teško precizno definirati. Osnova riječi diskriminacija potječe iz latinskog jezika *discriminare* i znači odvajati, razlikovati, to jest, činiti razliku po nekoj osnovi.⁷ Diskriminacija se najjednostavnije može opisati kao nejednako postupanje prema osobi ili više osoba na temelju jedne ili nekoliko osnova te se njome smatra stavljanje osobe u nepovoljniji položaj temeljem tih osnova.⁸ Pravo na slobodu od diskriminacije temeljno je ljudsko pravo, a načelo jednakosti i načelo zabrane

⁴ Štimac- Radin, H.: *Pojmovnik rodne terminologije prema standardima Europske unije*, Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH, Zagreb, 2007., str. 87.

⁵ Sarnavka, S. i Sadžakov, Z.: *Priručnik za procjenu roda*, B.a.B.e. – „Budi aktivna. Budi emancipiran.“, Zagreb, 2021., str. 6.

⁶ Štimac- Radin, H. i Varsa, H.: *Priručnik o rodno osviještenoj politici i promicanju ravnopravnosti spolova*, Ured za ravnopravnost spolova i Institut za zdravstvo i socijalnu skrb Republike Finske, Zagreb, Helsinki, 2017., str. 6.

⁷ Stantić, J. i Bilbija, V.: *Borba protiv diskriminacije temeljem spola u Republici Hrvatskoj i Republici Srbiji*, Pravni vjesnik: časopis za pravne i društvene znanosti Pravnog fakulteta Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, Vol. 30 No. 2., Osijek, 2014., str. 449.

⁸ Vidi detaljnije: Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, *Što je diskriminacija?*, dostupno na: <https://www.prs.hr/cms/page/14> (13.03.2024.)

diskriminacije smatraju izuzetno važnima za zaštitu ljudskih prava. Ta načela uključena su u sve ključne regionalne i međunarodne instrumente o ljudskim pravima.⁹

Zakonom o suzbijanju diskriminacije osigurava se zaštita i promicanje jednakosti kao najviše vrijednosti ustavnog poretka Republike Hrvatske. Njime se također oblikuju pretpostavke jednakih mogućnosti i uređuje zaštita od diskriminacije na mnogim osnovama. Osnove za suzbijanje diskriminacije prema *Zakonu o suzbijanju diskriminacije* obuhvaćaju sljedeće karakteristike: rasnu ili etničku pripadnost ili boju kože, spol, dob, obrazovanje, jezik, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, invaliditet, zdravstveno stanje, imovinsko stanje, članstvo u sindikatu, bračni ili obiteljski status, vjeru, genetsko naslijeđe, spolnu orijentaciju, rodni identitet i izražavanje.¹⁰ Diskriminacija obuhvaća i nejednako postupanje prema nekome tko je rodbinskim ili drugim vezama povezan s osobom koja posjeduje te karakteristike, kao i pogrešnu pretpostavku da im se može pripisati jedna od tih karakteristika.

Oblici diskriminacije koje *Zakon* prepoznaje su: izravna i neizravna diskriminacija, uznemiravanje, spolno uznemiravanje i segregacija. Izravna diskriminacija nastaje kada se osoba tretira nejednako na temelju već nabrojanih karakteristika. Ova vrsta diskriminacije je očita i vidljiva. Neizravna diskriminacija odnosi se na nejednako postupanje koje proizlazi iz naizgled neutralne odredbe, prakse ili kriterija, osim ako se ti elementi mogu objektivno opravdati legitimnim ciljem te ako su sredstva za postizanje tog cilja nužna i primjerena. Uznemiravanje podrazumijeva svako neželjeno ponašanje prema osobi temeljeno na jednoj od osnova iz Zakona, koje stvara neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje i uzrokuje strah. Spolno uznemiravanje odnosi se na svako verbalno, neverbalno ili tjelesno neželjeno ponašanje spolne prirode koje ima za cilj povredu dostojanstva osobe i stvara neprijateljsko, ponižavajuće, zastrašujuće, omalovažavajuće ili uvredljivo okruženje. Segregacija označava prisilno i sustavno razdvajanje osoba na temelju neke osnove iz Zakona.

Zabrana diskriminacije odnosi se na sva državna tijela, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravne osobe s javnim ovlastima, sve pravne osobe te sve fizičke osobe. Svatko može odgovarati za diskriminaciju te ako sud tako odluči može snositi posljedice određene *Zakonom o suzbijanju diskriminacije*.

⁹ Stantić, J. i Bilbija, V.: *Borba protiv diskriminacije temeljem spola u Republici Hrvatskoj i Republici Srbiji*, op. cit, str. 450.

¹⁰ Narodne novine Republike Hrvatske, *Zakon o suzbijanju diskriminacije* NN 85/2008 i *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o suzbijanju diskriminacije* NN 112/2012

2.2. Diskriminacija temeljem spola

Diskriminacija temeljem spola ili spolna diskriminacija, obuhvaća svako isključivanje, razlikovanje ili ograničenje koje je napravljano na osnovi spola, bračnog ili obiteljskog statusa, rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije, a čija je svrha ili posljedica ugrožavanje ili onemogućavanje priznanja, uživanja ili korištenja ljudskih prava i osnovnih sloboda u društvenom, gospodarskom, socijalnom, političkom, obrazovnom, kulturnom, građanskom ili drugom području na temelju načela ravnopravnosti žena i muškaraca.¹¹

Zakon o ravnopravnosti spolova utvrđuje opće osnove za promicanje i zaštitu ravnopravnosti spolova kao temeljne vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske. Osim toga, definira i uređuje načine zaštite od diskriminacije na osnovi spola i promovira stvaranje jednakih mogućnosti za žene i muškarce. Članak 2. (NN 69/17) *Zakona o ravnopravnosti spolova* propisuje da nitko ne smije biti doveden u nepovoljniji položaj ili trpjeti štetne posljedice zbog prijavljivanja slučaja diskriminacije na temelju spola, svjedočenja diskriminaciji, odbijanja naloga za diskriminatornim postupanjem, svjedočenja u postupku zaštite od diskriminacije na temelju spola ili na bilo koji drugi način sudjelovao u postupku vođenom povodom diskriminacije na temelju spola ili ako je u dobroj vjeri upozorio javnost na slučaj diskriminacije na temelju spola.¹² *Zakonom* je zabranjena diskriminacija na temelju bračnog i obiteljskog statusa te nepovoljnije postupanje prema ženama na osnovi trudnoće i materinstva. Zabranjena je i diskriminacija na temelju spolne orijentacije, u mogućnostima dobivanja i nabave roba te diskriminacija u pružanju i pristupu uslugama. Poticanje druge osobe na diskriminaciju isto se smatra diskriminacijom.

Tradicionalno društvo tretira žene kao manje vrijedne, a takve norme i vrijednosti društva oblik su diskriminacije prema ženama, što dovodi do nejednakih odnosa spolova i diskriminacije prema ženama u različitim područjima života.

¹¹ Vidi detaljnije: Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, *Što je diskriminacija?*, dostupno na: <https://www.prs.hr/cms/page/14> (13.03.2024.), op. cit.

¹² Narodne novine Republike Hrvatske, *Zakon o ravnopravnosti spolova* NN 82/2008 i *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o ravnopravnosti spolova* NN 69/2017

2.2.1. Izravna i neizravna diskriminacija

Izravna diskriminacija definira se kao namjerno nepravedno postupanje uvjetovano nekom od osnova, pri čemu se osoba stavlja u nepovoljniji položaj od druge osobe u istoj situaciji primjerice na temelju spola. Ova vrsta diskriminacije temeljena je na stereotipima i predrasudama prema spolovima. Uključuje odluke, postupke i izjave koje diskriminiraju osobu temeljem određene osnove. Iako je izravna diskriminacija eksplicitna i otvorena, osoba najčešće neće priznati da je prema drugoj osobi postupila nepravedno zato što je žena ili muškarac.

Izravna diskriminacija može se pojaviti u raznim kontekstima, kao što su zapošljavanje, stanovanje, zdravstvena skrb, obrazovanje i mnogi drugi. Izravna diskriminacija uključuje uskraćivanje pojedincima pristup uslugama ili robama na temelju spola, nepravedno postupanje i izricanje pogrdnih šala ili primjedbi temeljenih na spolu i slično. Pojedinci mogu doživjeti izravnu diskriminaciju temeljenu na više od jedne osnove, što dodatno pogoršava njihov položaj i prava. Nekoliko primjera ove vrste diskriminacije su: manja plaća na temelju spola, odbijanje zapošljavanja žena određene starosne dobi zbog mogućnosti trudnoće, uskraćivanje promaknuća temeljem spola, uskraćivanje prijema u određene škole koje primaju veći broj muških kandidata iako žene imaju više ocjene i izvannastavna postignuća, uskraćivanje medicinskih usluga ženama i slično. Izravna diskriminacija nanosi štetu pojedincima, ograničava njihove mogućnosti i prava, odražava nejednakost te dodatno jača stereotipe i predrasude u društvu. Ona predstavlja jasno kršenje temeljnih načela jednakosti, dostojanstva i ljudskih prava.

Neizravna ili sustavna diskriminacija događa se kada pravila, prakse i politike koje se čine neutralnim u zapravo u nepovoljniji položaj stavljaju pojedince ili skupine temeljem određenih osnova, poput spola. Ova vrsta diskriminacije često nastaje nenamjerno, ali svejedno rezultira nepravednim ishodom za pojedinca ili skupinu. Primjer ove vrste diskriminacije može biti situacija u kojoj su zahtjevi za kandidata za posao postavljeni na način da nenamjerno isključuju određene pojedince na temelju spola ili socioekonomskog statusa koji nemaju uvjete za stjecanje tražene razine znanja. Zatim primjer uvjeta potrebnog radnog iskustva za određenu vrstu posla čime se isključuju pojedinci koji nisu obavljali taj posao ranije ili ako je u pitanju dužina radnog iskustva, obzirom da žene češće izbjavaju s posla zbog nejednake raspodjele obveza privatnog i poslovnog života te je njihovo radno iskustvo kraće, ovim kriterijem prednost se daje osobama muškog spola.

Izravna diskriminacija očiglednija je jer se temelji na otvorenim i namjernim postupcima koji dovode do nepovoljnog tretmana pojedinaca te se zbog toga može lakše prepoznati i riješiti. S druge strane, neizravna diskriminacija je suptilnija i teže zamjetljiva jer nije naizgled diskriminatorna te tako promiče pozornosti sudova. Sprječavanje neizravne diskriminacije zahtjeva napore da se ona identificira i ispravi provođenjem raznih procjena utjecaja na pojedince, savjetovanje pogođenih skupina, provedbu promjena za promicanje pravednosti, edukacije i osvještavanje o diskriminaciji te monitoring, odnosno redovno praćenje i evaluacija učinaka.

2.2.2. Uznemiravanje na temelju spola

Uznemiravanje na temelju spola, spolno uznemiravanje ili seksualno uznemiravanje sinonimi su za ponašanje koje je uvredljivo, neugodno ili zastrašujuće za osobe određenog spola. Ovakvo ponašanje temelji se na uvjerenju da je pojedina osoba manje vrijedna jer pripada određenom spolu. Cilj takvog ponašanja je povrijediti osobno dostojanstvo osobe, koristeći spol kao osnovu za diskriminaciju. Uznemiravanje na temelju spola može biti:

- Verbalnog karaktera: seksualni komentari, aluzije ili šale usmjerene na osobu na temelju spola, zviždanje ili dozivanje osobe, korištenje pogrđnog jezika, uvreda, ponižavanja ili omalovažavanje osobe
- Fizičkog karaktera: neželjeno dodirivanje, dodirivanje dijelova tijela pojedinca bez pristanka ili hvatanje osobe, blokiranje puta osobi, tjeranje u kut ili zadiranje u osobni prostor na seksualno prijeteći način, seksualni napadi poput grljenja i ljubljenja osobe bez pristanka
- Vizualno uznemiravanje: prikaz seksualno eksplicitnih slika ili materijala u javnim prostorima i na radnom mjestu, gledanje osobe na seksualno sugestivan ili zastrašujući način stvarajući joj nelagodu, slanje seksualno eksplicitnih poruka ili slika bez pristanka osobe
- Uznemiravanje u radnom okruženju: seksističke šale, komentari, seksualni vicevi na radnom mjestu, odbacivanje osobe iz aktivnosti na radnom mjestu zbog spola, umanjivanje radnog doprinosa zbog predrasuda i stereotipa
- Online uznemiravanje: danas sve češće, *cyberbullying* osobe na temelju spola, dijeljenje intimnih, privatnih fotografija ili videozapisa osobe bez njenog znanja, online uhođenje osobe (*stalking*), stalno slanje poruka, prijatnji ili zastrašivanje

- Seksualna prisila (quid pro quo seksualno uznemiravanje): zahtjev za seksualnom uslugom ili kontaktom kako bi se dobilo određeno napredovanje poput posla, unapređenja ili ocjene, prijetnje degradacijom ili otpuštanjem ako osoba odbije udovoljiti seksualnim zahtjevima nadređenog ili kolege

Uznemiravanje često nije prepoznato jer je određeno društvenim stereotipima i rodnim ulogama koje oblikuju percepciju i tumačenje takvih situacija.¹³ Iako uznemiravanju mogu biti izložena oba spola, u većini slučajeva žene su žrtve uznemiravanja od strane muškaraca. Spolno uznemiravanje predstavlja oblik nasilja nad ženama u fizičkom, psihičkom, ekonomskom i seksualnom smislu. Uznemiravanju su žene izložene u različitim područjima života obzirom da ono proizlazi iz društvenih odnosa te se njime pokazuje autoritet, dominacija i moć nad drugom osobom. Slijedom toga, spolno uznemiravanje često se javlja u institucijama poput škola, fakulteta, radnog mjesta i javnosti kao što su mediji i umjetnost. Važno je osvijestiti ove probleme i poduzeti mjere zaštite i prevencije kako bi se osiguralo sigurno okruženje za sve pojedince.

2.2.3. Rodno uvjetovano nasilje

Rodno uvjetovano nasilje predstavlja svaki oblik nasilja usmjeren prema ženi, samo zbog njezinog spola, činjenice da je žena. To je oblik diskriminacije koji krši temeljna ljudska prava i slobode. Rodno uvjetovano nasilje odnosi se na nasilje nad ženama s fizički, psihičkim, spolnim ili financijskim posljedicama, patnjom žena i same prijetnje takvim postupcima, iznude i lišavanje slobode. Dakle, bilo koji oblik nasilja koji upotrebljuje ili prijeti fizičkom i emocionalnom prisilom. Ono uključuje sve oblike nasilja poput nasilja u intimnim vezama, seksualno nasilje, primjerice silovanja, seksualne napade i uznemiravanje, zatim trgovinu ženama, psihičko i ekonomsko nasilje, ropstvo, prisilnu prostituciju, prisilni brak ili brak s djetetom, prisilni pobačaj, sakaćenje ženskih spolnih organa, prisilnu trudnoću i prisilnu sterilizaciju.¹⁴

Nasilje nad ženama temeljni se na povijesnoj neravnoteži moći između žena i muškaraca te predstavlja ozbiljan problem koji ženama uskraćuje temeljne slobode. Rodno uvjetovano nasilje i nasilje u obitelji veliki su problem u Europi, a najviše pogađa žene i djevojčice. Negativne posljedice nasilja nad ženama odražavaju se na njihovo fizičko i psihičko zdravlje, a vidljive su na individualnoj razini, u obitelji, zajednici i gospodarstvu. Nasilje povećava

¹³ Štimac- Radin, H.: *Pojmovnik rodne terminologije prema standardima Europske unije*, op. cit., str. 89.

¹⁴ Vidi detaljnije: European institute for gender equality, *Rodno uvjetovano nasilje nad ženama*, dostupno na: https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1312?language_content_entity=hr (13.3.2024.)

neravnopravnost između žena i muškaraca te je ozbiljan problem u Europskoj uniji. Zastupnici Parlamenta Europske unije istaknuli su potrebu za uspostavu „Protokola EU-a o rodno uvjetovanom nasilju u kriznim vremenima“ s ciljem osiguranja sigurnog smještaja, telefonskih linija za pomoć i zdravstvene skrbi žrtvama nasilja kao osnovnih usluga u svakoj zemlji.¹⁵

Alarmantne činjenice o rodno uvjetovanom nasilju u Europskoj uniji govore kako je od navršene 15. godine svaka treća žena doživjela fizičko ili seksualno nasilje, više od polovice žena je spolno uznemiravano, a u jednom od pet slučajeva počinitelj nasilja je intimni partner.¹⁶ Od početka pandemije koronavirusa zabilježeno je povećanje nasilja od strane partnera i nasilje nad ženama na društvenim mrežama i internetu. Ove uznemirujuće statistike naglašavaju hitnu potrebu za poduzimanjem mjera i politika na razini Europske unije, ali i nacionalnih vlada kako bi se zaštitile žene od rodno uvjetovanog nasilja.

2.2.4. Suzbijanje diskriminacije

Suzbijanje rodne diskriminacije zahtjeva sveobuhvatan i dugoročan pristup problemu koji uključuje brojne promjene na različitim razinama društva, od zakonodavstva do kulturnih normi. U borbi protiv suzbijanja diskriminacija veliku važnost ima edukacija o rodnoj ravnopravnosti koja bi trebala biti uključena u prije svega školski sustav, a zatim i javne kampanje koje podižu svijest o problemu diskriminacije i važnosti promjena. Iako već postoje određeni zakoni protiv diskriminacije, potrebno ih je učvrstiti u primjeri i provedbi u praksi kako bi se smanjila diskriminacija žena. Zakoni trebaju osigurati jednaka prava i mogućnosti žena bez diskriminacije u svim područjima života, uključujući obrazovanje, zdravstvo, politiku, nasilje i druga prava.

Ženama je potrebno pružiti podršku i u ekonomskom smislu, bez diskriminacije u mogućnosti zapošljavanja i sudjelovanju na tržištu rada, mogućnostima napredovanja i podršci ženama poduzetnicama, kako bi mogle financijski privređivati i skrbiti za sebe i obitelj. Potrebno je osigurati jednake plaće ženama i muškarcima za isti posao i ukloniti segregaciju prilikom odabira zanimanja. Također im je potrebno osigurati adekvatnu zdravstvenu skrb i poštovati njihove reproduktivne odluke, a žrtvama nasilja na temelju spola pružiti zaštitu, pravnu pomoć i podršku.

¹⁵ Vidi detaljnije: Europski parlament, *Kako se EU bori protiv rodno uvjetovanog nasilja*, 2021., dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/topics/hr/article/20210923STO13419/kako-se-eu-bori-protiv-rodno-uvjetovanog-nasilja> (14.3.2024.)

¹⁶ Vidi detaljnije: Europski parlament, *Kako se EU bori protiv rodno uvjetovanog nasilja*, op. cit.

2.3. Borbe za ženska prava i rodnu ravnopravnost

Sloboda i jednakost trebaju biti osigurane svima bez obzira na različitosti među ljudima. Međutim, kroz povijest, žene su bile kontinuirano diskriminirane u društvu na temelju spola. Borbe za prava žena koje su se odvijale kroz povijest imaju iznimnu važnost jer su postavile temelje za daljnje ostvarivanje rodne ravnopravnosti.

Važan trenutak u povijesti borbe za prava žena bila je Francuska revolucija koja se smatra početkom borbe žena za pravo glasa i ostala prava. Francuska revolucija započela je 14. srpnja 1789. godine kao pobuna naroda protiv samovolje kralja i plemića te nezadovoljstvom stanjem u državi. Žene su tijekom Francuske revolucije aktivno sudjelovale u borbi za svoja prava jer im je bilo dosta nepravde na temelju koje nisu imalo pravo sudjelovati u javnim raspravama i pobunama. Ova borba žena smatra se početkom modernog feminističkog pokreta. Tijekom napada na državni zatvor Bastillu, žene su predvodile narod. Prije same Francuske revolucije žene su muškarce pozivale na pobude diljem Europe kako bi dobile određena prava, a primjenu sile prepuštale su muškarcima. Francuska revolucija je bila prekretnica u tom smislu, a Jules Michelet, najpoznatiji francuski povjesničar i jedan od rijetkih koji je podržavao ženski pokret za vrijeme Francuske revolucije, u svojem djelu *The Women of French Revolution* napisao da je ona bila stvar žena te ističe važnost njihovog angažmana u tom povijesnom događaju.

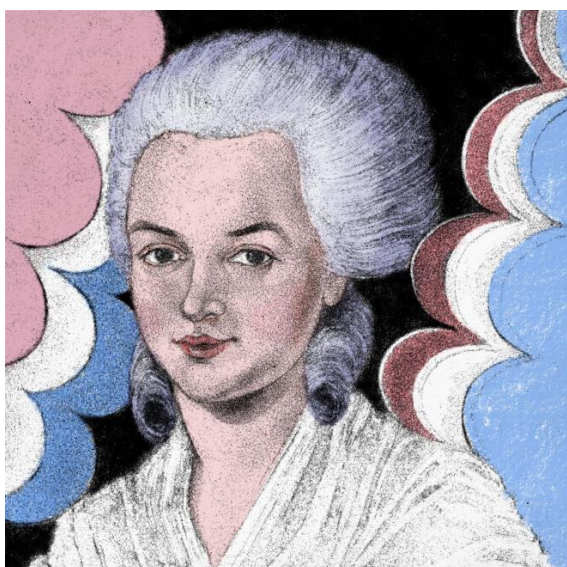
Narodna skupština koja nije odgovarala ni muškarcima ni ženama proglašena je 1789. godine, a kako je kralj Luj XVI. izdao proglas u kojem se Treći stalež mogao pobuniti protiv nje, žene su u siječnju iste godine izdale peticiju. Peticija, odnosno dokument u kojem su izrazile svoje nezadovoljstvo pod imenom *Cahiers de doléances* predan je kralju 1789. godine.¹⁷ U njoj su žene osudile saziv Narodne skupštine, istaknule važna pitanja obrazovanja i zaposlenja žena, navele iskustva žena koje su radile teške poslove, problem prostitutki i žena „lakog morala“ i tražile njihovo izopćenje te isključenje muškaraca iz zanimanja koja su do tada radili u ženskim poslovima, kao što su poslovi povezani s kućanstvom i odgojem djece. Žene su se pobunile jer su bile potlačene te su „zahtijevale kruha“ i smjenu kralja. U listopadu iste godine žene su izvele poznati marš na Versailles, potaknute nezadovoljstvom „Deklaracije o pravima čovjeka i građanina“ i kraljevih neodobrenih zahtjeva koje su napisale u peticiji, na dvorac su krenule sa oružjem u rukama i povikivale: Kada će biti kruha? Marš je bio odgovor na ekonomske i socijalne nejednakosti usmjeren na kritiku vladajućih i traženje promjena. Pod pritiskom mase, kralj je prihvatio deklaraciju i sve zahtjeve žena te je

¹⁷ Bock, G.: *Žena u istoriji Evrope: od srednjeg veka do danas*, Clio, Beograd, 2005., str. 65.-66.

svim pobjednicima *Bastille* 1793. godine u čast podignut slavoluk, simbol trijumfa nad starim režimom i ostvarenje revolucionarnih ideala. Nakon spomenutog događaja, Jules Michelet je izjavio kako su muškarci zauzeli *Bastillu*, a žene su zauzele kralja (na francuskom: „Les hommes ont pris la Bastille, et les femmes ont pris le roi“).¹⁸

Spisateljica Olympe de Gouges (slika 1.) poznata je po svom tekstu „*Deklaracija o pravima žene i građanke*“, napisana je 13. rujna 1791. godine. Deklaracija započinje rečenicom „Sva ženska bića rađaju se slobodna i jednaka muškarcima u dostojanstvu i pravima...“.¹⁹ Deklaracija ističe važnost jednakosti poslova i promovira ideju da žene imaju ista temeljna prava kao i muškarci.

Slika 1. Olympe de Gouges

Izvor: https://www.lemonde.fr/en/culture/article/2022/08/02/a-new-biography-of-olymp-de-gouges-calls-for-her-to-be-buried-in-the-pantheon_5992273_30.html

U *Deklaraciji* se spisateljica poigrala dvostrukim značenjem riječi „homme“ na francuskom koja znači i „čovjek“ i „muškarac“. Prema njenom shvaćanju „homme“ se u „*Deklaraciji o pravima čovjeka i građanina*“ odnosi na muškarce, a ne ljude te se u tom smislu *Deklaracija* ne odnosi na žene. U svojoj *Deklaraciji*, Olympe de Gouges ne isključuje prava muškaraca. *Deklaracija* je bila revolucionaran dokument svog vremena koja je tada bila ignorirana i nije dobila podršku, a zaslužen priznanje dobila je u revoluciji 1848. godine kada su Francuskinje ponovno tražile pravo glasa za žene. Oympe de Gouges je *Deklaracijom* razotkrila da neobrazovanost žena, muškarcima pruža opravdanje da im uskrate politička prava, borbu za pravo na obrazovanje i ostale zakonske reforme u kojima bi žene stekle

¹⁸ Vidi detaljnije: Michelet, J., *The Women of French Revolution*, 1992.

¹⁹ Vidi detaljnije: Matotek, V., *Prava žena kroz povijest*, Hrvatski povijesni portal, 2010.

jednakost pred zakonom. Njenom borbom za pravo na obrazovanje i zakonske reforme kojima bi se promicala jednakost čine ju pionirkom feminizma.²⁰

Početak pokreta za prava žena u Americi označava se usvajanje dokumenta pod nazivom „*Deklaracija osjećaja*“, 20. srpnja 1848. godine na prvoj američkoj konferenciji o pravima žena održanoj u mjestu *Seneca Fallsu, New York*. *Deklaracija* je bila ključni dokument koji je iznio zahtjeve žena za ženska prava, uključujući pravo glasa, što je postalo središnja tema borbe tijekom narednih desetljeća. Žene su pravo glasa stekle tek 70 godina nakon konferencije, kada je 1920. godine usvojen 19. amandman Ustava SAD-a. U „*Deklaraciji osjećaja*“ su žene osim prava glasa tražile pravo na raspolaganje svojom imovinom, mogućnost razvoda braka, bolji pristup obrazovanju, mogućnost zaposlenja i starateljstvo nad djecom u slučaju razvoda. Nakon tog događaja, 1917. godine osnovana je Nacionalna ženska stranka (eng. *National Woman's Party – NWP*) koje se borila za pravo glasa i ostala ženska prava u Americi.²¹ Dvadeseto stoljeće donijelo je konačnu pobjedu u borbi za žensko pravo glasa, što je bila velika prekretnica za rodnu ravnopravnost u Americi.

Borbe za prava žena u Americi potaknule su slične pokrete u Europi, posebno u Engleskoj, tijekom šezdesetih godina 19. stoljeća počinju pokreti za ženska prava. Žene su pravo glasa dobile u općinama, na najnižem nivou.²² Sufražetkinje su naziv za žene pripadnice srednje ili više klase koje su se borile za prava žena i kolektivno glasanje. Njihovo djelovanje podržavalo je mnogo uglednih i utjecajnih muževa i očeva. Naziv dolazi od engleske riječi „*suffrage*“, što znači pravo glasa. Lydia Becker bila je osnivačica pokreta, a Emmeline Pankhurst istaknula se kao najpoznatija članica. One su pokretale mnoge inicijative i demonstracije te su smatrale da je stjecanje prava glasa uvjet za nestanak diskriminacije nad ženama. Novi Zeland bio je prva država koja je ženama priznala pravo glasa 1893. godine. Prvi svjetski rat imao je značajan utjecaj na emancipaciju žena, otvarajući nove mogućnosti i uloge za žene u društvu. Nakon Drugog svjetskog rata, uslijedile su mnoge revolucije za prava žena diljem svijeta. Žene su se počele zapošljavati, uključivati u političke procese i pokrete te se boriti za ravnopravnost u svim područjima života.

U tadašnjoj Jugoslaviji, današnjoj Hrvatskoj, žene su pravo glasa ostvarile 11. kolovoza 1945. godine. Nakon toga doneseni su dokumenti protiv diskriminacije žena, a Ustavom iz 1990. godine zajamčena je ravnopravnost spolova i zabrana diskriminacije. Diskriminacija

²⁰ Banjeglav, S.: *Olympe de Gouges: Deklaracija o pravima žena i građanki*, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Osijek, 2012., str. 20.

²¹ Vidaković, D.: *Sufražetkinje i pokret za ženska prava*, *Essehist*: časopis studenata povijesti i drugih društveno-humanističkih znanosti, Vol. 3 No. 3., Osijek, 2011., str. 69.

²² Blažić, A.: *Rodna (ne)ravnopravnost u obrazovanju*, Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Rijeka, 2016., str. 5.

danas i dalje postoji u društvu, ali su unatoč tome danas su žene ravnopravnije nego ikad prije.

2.4. Rodna ravnopravnost

Rodna ravnopravnost je pojam koji se definira kao ideja da svi pojedinci, bez obzira na spol, trebaju imati jednake mogućnosti, prava i tretman u svim dijelovima života- društvenom, političkom, ekonomskom i kulturnom. Cilj rodne ravnopravnosti je uklanjanje diskriminacije i predrasuda temeljenih na spolu te stvaranje društva u kojem svatko može slobodu slijediti svoj životni put bez ograničenja tradicionalnih rodni uloga i očekivanja.

Osiguravanje jednakih zakonskih prava muškarcima i ženama u područjima kao što su brak, razvod, nasljeđivanje i upravljanje imovinom ključan je aspekt rodne ravnopravnosti. Zatim, osiguranje jednakih mogućnosti za obrazovanje, zaposlenje, napredovanje u karijeri i dostizanje vodeće pozicije, bez diskriminacije temeljene na spolu jednako su važni aspekti ravnopravnosti. Ženama je potrebno osigurati jednaku plaću za jednak rad i rad jednake vrijednosti. Borba protiv rodno uvjetovanog nasilja, kao i protiv rodni stereotipa i tradicionalni društveni očekivanja, također su aspekti rodne ravnopravnosti. U okviru rodne ravnopravnosti spolova bitno je osigurati jednak pristup zdravstvenoj zaštiti za žene i muškarce te poštovati reproduktivna prava žena.

2.4.1. Rodna ravnopravnost u obrazovanju

Postizanje rodne ravnopravnosti muškaraca i žena u obrazovanju predstavlja ključni aspekt osnaživanja pojedinca i promicanja socijalne pravde u društvu. Duboko ukorijenjeni rodni stereotipi i kulturne norme prema kojima bi žene trebale dati prednost braku, majčinstvu i kućanstvu nad obrazovanjem i karijerom doprinose diskriminaciji i ograničavaju obrazovne mogućnosti žena. Ostvarivanje ravnopravnosti spolova zahtijeva kontinuirane napore kako bi se osigurao jednak pristup obrazovanju svim pojedincima, bez obzira na spol. Tijekom povijesti, žene i djevojke su se u mnogim dijelovima svijeta, suočavale s raznim preprekama u pristupu obrazovanju. Ove prepreke odnose se na rodne stereotipe, ekonomska ograničenja, zabrinutost za sigurnost, kulturne norme i udaljenost od škola.

Unatoč postignutom napretku tijekom posljednjih desetljeća, u nekim zemljama još uvijek postoje rodne razlike u upisima djevojčica u škole, posebno na sekundarnoj i tercijarnoj razini obrazovanja, što je rezultat ranog stupanja u brak, nametnutog obavljanja kućanskih poslova

te zastarjelih društvenih uvjerenja. Ukoliko žene i djevojčice ostvare pristup obrazovanju, često se suočavaju s diskriminacijom u kvaliteti obrazovanja koje primaju. Razni čimbenici, kao što je rano stupanje u brak, trudnoća, nedostatak sanitarnih čvorova u školama, kućanske obveze te diskriminacija unutar školskih politika, mogu dovesti do toga da mnoge djevojčice prekidaju obrazovanje prije završetka. Rodno uvjetovano nasilje, napadi i uznemiravanje u obrazovnim ustanovama također predstavljaju značajnu prepreku i izvor straha za žene i djevojčice, što ih može odvratiti od nastavka obrazovanja. U mnogim zemljama koje se suočavaju sa siromaštvom i niskim prihodima kućanstava, žene nisu u mogućnosti ostvariti pristup obrazovanju zbog nedostatka sredstava, diskriminacije i društvene isključenosti. U tim zemljama, muškarcima se daje prednost u obrazovanju.

Rodna ravnopravnost u obrazovanju uključuje osiguranje kvalitete obrazovanja za sve učenike, poput rješavanja pitanja rodnih predrasuda u nastavnim programima i planovima, nastavnim materijalima, udžbenicima i pedagoškoj praksi te osiguranje jednakih mogućnosti učenja dječacima i djevojčicama. Učenici oba spola trebaju imati jednake mogućnosti za razvoj svojih sposobnosti i vještina koje je moguće postići većim stopama pismenosti i stručnosti u obveznim predmetima u školama, poput materinjeg jezika, matematike i stranog jezika. Obrazovanje u obrazovnim ustanovama osnažuje pojedinca i promiče rodnu ravnopravnost i izvan učionice.

Učitelji i ravnatelji imaju važnu ulogu u promicanju rodne ravnopravnosti u obrazovanju, poticanjem podupirućeg i inkluzivnog okruženja za učenje te izgradnjom pozitivne školske kulture čineći ju poticajnim mjestom za razvoj odgojno – obrazovnih radnika i učenika.²³ Također, bitno je suzbijati stereotipe i pružati pozitivan uzor djevojčicama i dječacima uvođenjem rodno osjetljive pedagogije. Uvođenje rodno osjetljive pedagogije pomaže u stvaranju inkluzivnog okruženja koje potiče jednake mogućnosti za sve učenike, bez obzira na spolnu, etničku ili drugu pripadnost. Osim spolne jednakosti, važno je uzeti u obzir i ostale osnove prema kojima se vrši diskriminacija, kao što su etnička pripadnost, invaliditet, seksualna orijentacija i socioekonomski status. Obrazovanje igra ključnu ulogu u suzbijanju takve diskriminacije pružanjem edukacije koja promiče toleranciju, poštovanje različitosti i jednakost.

Jedna od prepreka s kojom se suočavaju djevojčice prilikom upisa u škole diljem svijeta je velika udaljenost putovanja od kuće do škole, što izaziva zabrinutost za njihovu sigurnost. Smanjenjem udaljenosti putovanja i osiguranjem sigurnih uvjeta za putovanje, povećava se

²³ Vidi detaljnije: UNICEF, „Ravnatelji imaju ključnu ulogu u izgradnji pozitivne školske kulture i zaštite mentalnog zdravlja učenika i djelatnika škola“, 2023., dostupno na: <https://www.unicef.org/croatia/mediji/ravnatelji-imaju-kljucnu-ulogu-u-izgradnji-pozitivne-skolske-kulture> (25.3.2024.)

vjerojatnost da djevojčice pohađaju školu.²⁴ Uklanjanje troškovnih je ključna mjera za poboljšanje pristupa obrazovanju, a pružanje besplatnog školovanja predstavlja temeljni korak u tom smjeru. U 99 zemalja svijeta zakonski je zajamčeno 12 godina besplatnog školovanja djece. Unatoč besplatnom školovanju, roditelji se suočavaju s ostalim troškovima koje obrazovanje povlači za sobom, kao što je kupnja udžbenika i bilježnica, školskog pribora, torba i odjeće, što predstavlja financijsku prepreku za mnoge obitelji. Važno je osigurati dodatne oblike podrške poput stipendija i ostalih novčanih pomoći kako bi se nadoknadili ti troškovi i omogućio veći pristup obrazovanju djevojčicama.²⁵

Nasilje u obrazovnim ustanovama je također važno pitanje koje zahtijeva hitnu pažnju. Nasilje ima negativan utjecaj na ishode obrazovanja za sve učenike, a posebno na djevojčice koje mogu osjećati sigurnosne prijetnje u takvim okruženjima. Stvaranjem inkluzivnih škola usmjereno je na školsko okruženje u kojem će se djevojčice osjećati sigurno. Djevojke s invaliditetom često su izložene dvostrukoj diskriminaciji, zbog spola i invaliditeta te su stoga jedna od najranjivijih skupina u društvu.²⁶

Nedostatak adekvatnih sanitarnih, zdravstvenih i vodoopskrbnih uvjeta u obrazovnim ustanovama stvara prepreke za dolazak i sudjelovanje djevojčica u obrazovanju, osobito za vrijeme dana menstruacije. Primjerice, u zemljama u kojim nema navedenih uvjeta, poput Kenije, procijenjeno je da djevojčice prosječno gube 4 dana škole mjesečno, što je tijekom četiri godine srednjoškolskog obrazovanja 165 izgubljenih dana učenja.²⁷ U svrhu poticanja obrazovne pristupačnosti i osiguravanja jednakih mogućnosti za sve djevojčice, važno je osigurati odgovarajuće seksualno i reproduktivno obrazovanje. Uvođenjem takvih tema i predmeta u redovitu nastavu, posebno u dobi puberteta, može osnažiti djevojčice i educirati dječake o važnosti zdravlja, menstruaciji i drugim povezanim temama. Osiguranjem takvog obrazovanja smanjuje se tabu i stigma oko teme i osnažuju se mladi ljudi da donose informirane odluke o svom zdravlju.

Učitelji ponekad ne pridaju jednaku pozornost dječacima i djevojčicama u razredu zbog stereotipa o uspjehu i postignućima. Rodni stereotipi često su izraženi u udžbenicima i materijalima za učenje, što potiče rodnu neravnopravnost i utječe na percepciju djece o ulozi žena i muškaraca u društvu. U UNESCO-ovom Izvješću o praćenju 2020., uočene su značajne spolne razlike u uzorima i aktivnostima kojima su muškarci i žene prikazani u školskim udžbenicima. U određenim udžbenicima omjer ženskih naprema muških likova je

²⁴ Bentaouet Kattan, R., Murad Khan, M. i Merchant, M.: *Achiving gender equality in education: Examining progress and constraints*, World Bank, 2023., School Distance and Transport, str. 16.

²⁵ Ibidem, Scholarships and Cash Transfer, str.17.

²⁶ Ibidem, Safer and more Inclusive Schools, str. 18.

²⁷ Ibidem, Menstrual health and hygiene managment and improving water, sanitation and health facilities, str. 20.

duplo manji, pri čemu su žene zastupljene i prikazane u manje prestižnim zanimanjima od muškaraca.²⁸ Učitelji, učiteljice i ravnatelji svjesni su nedostatka rodne ravnopravnosti u udžbenicima i nastavnim materijalima te su posvećeni rješavanju ovog pitanja.²⁹ Kako bi se poboljšala rodna ravnopravnost u obrazovanju, potrebno je uvesti više učiteljica kao predavačica nastave koje djeluju kao uzor djevojčicama i potaknuti ih da nastave obrazovanje.

Evo nekoliko preporuka kako doprinijeti većoj rodnoj ravnopravnosti u školama:

- Poticati odgojno – obrazovne radnike da promišljanju o predmetu kojeg predaju iz rodne perspektive
- Postizati ravnotežu u spominjanju doprinosa značajnih ličnosti muškog i ženskog spola u nastavnim programima
- Istražiti i razgovarati o statusu i životu žena, njihovim ulogama i doprinosima u društvu kroz povijest
- Poticati uključivanje učenika i učenica u rasprave o rodnoj ravnopravnosti kako bi osvijestili važnost jednakosti spolova
- Poticati djevojčice da biraju IT zanimanja i ostala zanimanja kojima se primarno bave muškarci
- Nazive zanimanja koristiti u muškom i ženskom rodu kako bi se izbjegli rodni stereotipi i promovirala jednakost u svim područjima života

2.4.2. Rodna ravnopravnost u području rada i zapošljavanja

Modernizacija tržišta promijenila je dinamiku zapošljavanja žena i ulogu žena u obitelji. Žene izražavaju želju za sudjelovanjem na tržištu rada i privređivanju novca za uzdržavanje obitelji. Zapošljavanje žena je u 20. stoljeću uslijed intenzivnih društvenih promjena dovelo do promjena dinamike unutar obitelji i podjele kućanskih poslova. Žene su do tada preuzimale brigu za obitelj i odgoj djece te su prikazane kao domaćice, dok su očevi bili ti koji su „hranili“ obitelj i imali titulu „glave“ obitelji. Djeci se takvim tradicionalnim ulogama muškarca i žene u obitelji prenosi krivi načini ponašanja koji posljedično vode do neravnopravnih mogućnosti u obrazovanju i zapošljavanju žena i uloge žena u društvu općenito.

Aktivnijim sudjelovanjem na tržištu rada žene se suočavaju s dodatnim poslovima kod kuće, nakon što završe svoje poslovne obveze. Usklađivanje privatnog i poslovnog života,

²⁸ Ibidem, Gender sensitive curriculum and textbooks, str. 22.

²⁹ Vidi detaljnije: Pijaca Plavšić, E., *Smjernice za ostvarenje rodne ravnopravnosti u školama*, Forum za slobodu odgoja, Zagreb, 2021., dostupno na: <https://fso.hr/wp-content/uploads/2021/03/2021-03-smjernice-za-ostvarenje-rodne-ravnopravnosti.pdf> (28.3.2024.)

odnosno obveza žena današnjice predstavlja izazov za mnoge žene diljem Europe, s obzirom na višestruke uloge kao domaćica, majki i radnica. Položaj žena u društvu bitno se razlikuje od položaja muškaraca obzirom na one imaju višestruke uloge. Žene se većinom suočavaju s teškoćama pri zapošljavanju u usporedbi s muškarcima. Na tržištu rada vlada diskriminacija žena pa one imaju manje mogućnosti za zaposlenje ili se suočavaju s radom na određeno vrijeme, koje ne pruža ekonomsku sigurnost.

Žene se često suočavaju sa spolom diskriminacijom u procesu zapošljavanja i tijekom radnih odnosa, što krši njihova prava na jednake radne uvjete i prilike. Pravo na rad ključno je ljudsko pravo koje pruža materijalno blagostanje, ekonomsku sigurnost i slobodu pojedinca da radi i zarađuje za svoje potrebe. Država ima obvezu građanima osigurati jednake mogućnosti za rad i štiti od diskriminacije na temelju spola ili neke druge zabranjene osnove.

Uključivanje žena u svijet rada zahtjeva veći angažman muškaraca za brigu o djeci, obiteljskom životu i kućanskim poslovima, što može predstavljati izazov. Države poduzimaju potrebne korake kako i potaknule žene na uključivanje na tržište rada, primjerice omogućavanjem muškarcima korištenje roditeljskog dopusta ili mogućnost rada na pola radnog vremena kako bi se ženama olakšalo kombiniranje poslovnih i privatnih obveza. Također, države podupiru obrazovanje žena, promoviraju jednake mogućnosti zapošljavanja i napredovanja te zagovaraju jednakost plaća. Zakonodavci imaju važnu ulogu u procesu uključivanja žena na tržište rada, osiguravajući poštovanje zakonskih regulativa, donošenjem poreznih politika i osiguravajući financijske potpore u osnaživanju žena u radnoj snazi.

Prema *Zakonu o ravnopravnosti spolova*, diskriminacija na području zapošljavanja i rada je zabranjena kako u privatnom, tako i u javnom sektoru te uključujući i državna tijela. Diskriminacija na području zapošljavanja i rada zabranjena Zakonom (članak 13.) odnosi se na:

1. Uvjete za zapošljavanje, samozapošljavanje ili obavljanje zanimanja, uključujući kriterije i uvjete za izbor kandidata/tkinja za radna mjesta, u bilo kojoj grani djelatnosti i na svim razinama profesionalne hijerarhije
2. Napredovanje na poslu
3. Pristup svim vrstama i stupnjevima školovanja, profesionalne orijentacije, stručnog usavršavanja i osposobljavanja, dokvalifikacije i prekvalifikacije
4. Uvjete zaposlenja i rada, sva prava iz rada i na temelju rada, uključujući jednakost plaća za jednaki rad i rad jednake vrijednosti
5. Članstvo i djelovanje u udrugama radnika ili poslodavca ili u bilo kojoj drugoj profesionalnoj organizaciji, uključujući povlastice koje proizlaze iz tog članstva
6. Usklađivanje profesionalnog i privatnog života

7. Trudnoću, porod, roditeljstvo i sve oblike skrbništvo³⁰

Prema *Zakonu o ravnopravnosti spolova*, jasno je definirano da oglasi za zapošljavanje trebaju istaknuti da se za oglašeno radno mjesto mogu javiti osobe oba spola te kada se donosi rješenje o rasporedu za radno mjesto, naziv radnog mjesta mora biti naveden u muškom i ženskom rodu.³¹ *Zakon* jasno propisuje zabranu diskriminacije na području zapošljavanja i rada te točne segmente na koje se ona odnosi. Kršenje ovog zakona mora se prijaviti, a kršitelji snose posljedice pred sudom.

Zakon o radu („Narodne novine“ broj 93/14) uređuje radne odnose Republici Hrvatskoj te posebno štiti trudnice i majke. Prema ovom *Zakonu*, žene pripadaju u posebnu kategoriju radnika, iako se *Zakon* jednako odnosi na žene i muškarce. Također, poslodavac ne smije odbiti zaposliti ženu niti joj otkazati ugovor o radu zbog trudnoće te ne smije tražiti podatke o ženinoj trudnoći niti uputiti drugu osobu da traži takve podatke.³² Osim toga, poslodavac ne može otkazati ugovor o radu trudnici ili osobi s nekim od sljedećih prava: za vrijeme trudnoće, korištenja roditeljskog ili posvojiteljskog dopusta, rada s polovicom punog radnog vremena, rada s polovicom radnog vremena zbog pojačane njege djeteta, dopusta trudnice ili majke koja doji dijete i dopusta ili rada s polovicom radnog vremena zbog skrbi i njege djeteta s težim smetnjama u razvoju, u roku od 15 dana od prestanka trudnoće ili prestanka korištenja tih prava.³³ Prema istom *Zakonu*, poslodavac je dužan isplatiti jednaku plaću muškarcima i ženama koji obavljaju poslove jednakog rada i vrijednosti.³⁴ To znači da jednaka plaća mora biti isplaćena bez obzira na spol. *Zakon* jasno definira što se smatra jednakim radom, što uključuje rad u istim ili sličnim uvjetima u kojima bi osobe mogle zamijeniti jedna drugu, uzimajući u obzir kriterije kao što su stručna sprema, odgovornost, vještine, uvjeti u kojima se rad obavlja i fizička priroda rad.³⁵

Zaposlenost žena, osim ekonomske neovisnosti, naglašava i društvenu ravnopravnost prema muškarcima. Ključni problemi kod diskriminacije žena na području rada i zapošljavanja uključuju otežano zapošljavanje, niže plaće u odnosu na muškarce, segregaciju zanimanja prema spolu i otežane uvjete napredovanja na poslu.³⁶ *Zakonodavstvo* kao što je *Zakon o radu* ima za cilj suzbiti ove oblike diskriminacije i osigurati jednakost radnih uvjeta i plaća za sve, bez obzira na spol.

³⁰ Narodne novine Republike Hrvatske, *Zakon o ravnopravnosti spolova* NN 82/2008, čl. 13., st. 1.

³¹ Ibidem, čl. 13., st. 2. i st. 6.

³² Narodne novine Republike Hrvatske, *Zakon o radu* NN 149/2009, čl. 67., st. 1. i 2.

³³ Ibidem, čl. 71., st. 1..

³⁴ Ibidem, čl. 83., st. 1.

³⁵ Ibidem, čl. 83., st. 2., točka 1. i 3.

³⁶ Jurčević, V. i Kvartuć, D.: *Sprječavanje diskriminacije žena u radnom pravu u cilju ostvarenja formalne i supstancijalne jednakosti*, *Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja*, Vol. 55 No. 107, 2021., str. 222.

Teškoće s kojima se žene suočavaju pri zapošljavanju povezane su s diskriminacijom temeljenom na spolu. Ona može biti izražena već u samom oglasu za posao, ako se preferira jedan spol nad drugim, osim ako postoji valjan razlog za to. Ovaj oblik diskriminacije više nije tako čest ili ga gotovo uopće nema. Češći oblik diskriminacije je onaj tijekom razgovora za posao. Poslodavci vrlo često kandidatima postavljaju osobna pitanja koja mogu dovesti do diskriminacije žena. Ta pitanja odnose se na obiteljski ili bračni status, majčinstvo, trudnoću i slično. Takva pitanja su osobna i prema *Zakonu* ih poslodavci ne smiju postavljati, ali nažalost u praksi se često pojavljuju kao tema razgovora. Također, poslodavac ne smije od kandidata tražiti podatke koji nisu u neposrednoj vezi s radnim odnosom. Ukoliko se takva pitanja postave, kandidat na njih nije dužan odgovoriti, a poslodavac čini prekršaj koji se može novčano kazniti i prijaviti državnoj inspekciji. Poslodavci često za pravo uzimaju postavljati privatna pitanja ženskim kandidatima, najčešće pitanja o trudnoći koja predstavljaju određenu prepreku pri zapošljavanju žena. Poslodavci takva pitanja postavljaju iz straha eventualnog odsustva žene s posla za vrijeme trudnoće, a kasnije zbog bolovanja za dijete.

Zakonom o roditeljskim i roditeljskim potporama uređen je sustav potpora u Hrvatskoj. Žene se često suočavaju s teškoćama u zapošljavanju zbog roditeljskog dopusta, iako nakon isteka obveznog dijela roditeljskog dopusta i otac djeteta može preuzeti ostatak dopusta. Međutim, očevi često ne koriste ovu mogućnost zbog nedostatka podrške u korištenju istog od strane poslodavaca i radnih kolega te zbog toga što muškarci obično imaju veće plaće. Majčinstvo i osnivanje obitelji ne bi smjeli biti prepreka pri zapošljavanju žena jer su to prirodni aspekti života te se takva pitanja trebaju prestati postavljati. Najveća prepreka ženama u zapošljavanju je usklađivanje poslovnog i privatnog života pa žene često biraju manje plaćene poslove kako bi lakše uskladile obveze.

Pojam plaće definira se kao novčani iznos koji se isplaćuje zaposlenicima mjesečno kao naknada za rad na temelju sklopljenog ugovora o radu.³⁷ Plaća se sastoji od osnovice i dodatnih davanja te se uređuje ugovorom o radu, pravilnikom o radu ili kolektivnim ugovorom. Prema Zakonu o radu propisano je isplaćivanje jednake plaće za jednaki rad. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, žene su na tržištu rada manje plaćene od muškaraca. Jaz u plaćama proizlazi iz težeg zapošljavanja žene, rada u nepunom radnom vremenu, rada u slabije plaćenim sektorima kao što su čistačice, spremačice i tekstilna industrija i neplaćeni rad brige o kućanstvu i obitelji. Također, žene imaju ograničene mogućnosti napredovanja te povremene prekide u karijeri zbog obiteljskih obveza. Ovi faktori

³⁷ Vidi detaljnije: Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje, *Plaća*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013.-2024., dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/placa> (15.3.2024.)

utječu na razlike u plaćama žena i muškaraca, iako žene često rade više sati tjedno od muškaraca. Podaci Državnog zavoda za statistiku za četvrto tromjesečje 2023. godine govore kako je prosječna isplaćena neto plaća žena iznosila 1156 €, dok je za muškaraca iznosila 1224 €. Prosječna bruto plaća u istom razdoblju je za žene iznosila 1589 € za žene i 1688 € za muškarce. Najviše plaće žene su imale u djelatnosti Informacije i komunikacije, a najnižu u Administrativnim i pomoćnim uslužnim djelatnostima. Bruto plaće žena porasle su za 16,8% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Najveći porast bio je vidljiv u Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi. Prosječna mjesečna isplaćena neto plaća po satu za žene iznosila je 6,58 €, a za muškarce 6,94 €. ³⁸

Razlike u plaćama žena i muškaraca, reflektiraju se i na sustav mirovinskog osiguranja, gdje potplaćenost žena tijekom radnog vijeka dovodi do nižih mirovina. Rodni jaz u plaćama veći je u privatnom nego u javnom sektoru. ³⁹ Razlike u plaćama po spolu nisu specifične samo za Hrvatsku, već su prisutne i u mnogim drugim državama.

Jedan od ključnih uzorka nejednakosti plaća žena i muškaraca je segregacija zanimanja po spolu. Žene su koncentrirane u slabije plaćenim djelatnostima, kao što su administrativni i uslužni sektor, dok su muškarci zaposleni u fizičkim poslovima te zanimanjima koja donose veću društvenu moć i mogućnosti napredovanja. Čak i unutar istih zanimanja, postoji tendencija da se žene stavlja na poslove koji donose malu društvenu moć s manjim mogućnostima za napredovanje, dok se muškarce stavlja na vodeće pozicije.

Mogućnosti promocije žena na određenim razinama društvene moći nisu jednake kao mogućnosti promaknuća muškaraca te su postavljene takozvane barijere do određenih razina. Efekt staklenog stropa (eng. *Glass ceiling*) pojava je koja označava oblik diskriminacije na radnom mjestu. Koristi se u situacijama kada se sposobnim i kvalificiranim ženama onemogućuje napredovanje u poslu u kojem dominiraju muškarci na visokim pozicijama. ⁴⁰

Neutemeljen je i iracionalan stav prema ženama koji predstavlja rizik poslodavcu stavljanja žene na viši položaj zbog vjerovanja da je glavna briga žene - briga za obitelj. Poslodavci na vodeće pozicije većinom stavljaju muškarce jer im je karijera i poslovne obveze na prvom mjestu te je manja mogućnost da odustanu od poslovnih obveza zbog privatnih i na taj način ugroze poslovanje tvrtke. Mnogi su slučajevi u kojima se javlja predrasuda prema ženama koje žele izgraditi karijeru, s pretpostavkom da će pritom

³⁸ Vidi detaljnije: Državni zavod za statistiku, *Prosječne mjesečne neto i bruto plaće zaposlenih prema spolu u četvrtom tromjesečju u 2023. godini*, Zagreb, 2024., dostupno na: <https://podaci.dzs.hr/2023/hr/58137> (3.4.2024.)

³⁹ Galić, B. i Nikodem, K.: *Percepcija rodni jednakosti i šansi pri zapošljavanju u hrvatskom društvu. Pogled nezaposlenih žena*, Revija za socijalnu politiku, Vol. 16 No. 3, Zagreb, 2009., str. 257.

⁴⁰ Jergovski, A.: *Stakleni strop. Granice u napredovanju žena na radnom mjestu*, Obnovljeni Život: časopis za filozofiju i religijske znanosti, Vol. 65 No. 3, Zagreb, 2010., str. 404.

zapostaviti obitelj, dok se isto ne pretpostavlja ili predbacuje muškarcima. To jasno pokazuje neravnopravnost muškarca i žene kao roditelja i radnika. Žene se u području rada moraju više truditi i dokazati svoje sposobnosti kako bi se približile pretpostavljenoj uspješnosti muškaraca, jer se njihove radne sposobnosti i kvaliteta rada često umanjuju. Mnoge žene nisu svjesne nepovoljne pozicije u području rada dok ne dosegnu „stakleni strop“, granicu uspjeha iza koje više nemaju mogućnost napredovanja.

Nužno je ostvariti jednakost spolova u zapošljavanju jer to nije samo pitanje socijalne pravednosti, već i ekonomske nužnosti. Zapošljavanje žena ima veliku važnost u svakom društvu, pa tako i u Hrvatskoj jer su žene su potrebne u radnoj snazi i na tržištu rada.

2.4.3. Rodna ravnopravnost u pristupu zdravstvenoj skrbi i reproduktivnim pravima

Rodna ravnopravnost u zdravstvenom sustavu obuhvaća nekoliko ključnih aspekata zdravstvene zaštite i pristupa zdravstvenim uslugama. Važni segmenti rodne ravnopravnosti u zdravstvenom sustavu uključuju pristup zdravstvenoj skrbi, reproduktivno zdravlje i borbu protiv rodno uvjetovanog nasilja.

Istraživanja tijekom posljednjih desetljeća pokazala su da muškarci u Europi imaju kraći životni vijek i višu stopu smrtnosti od žena, iako se prijavljuje više smrtnosti žena. Prema podacima OECD-a (The Organization for Economic Cooperation and Development), viša stopa smrtnosti među muškarcima povezana je s respiratornim bolestima, rakom, očekivanom dužinom života, brojnim vanjskim uzorcima koji uključuju nasilje i samoubojstva te većom vjerojatnošću da muškarci prekomjerno konzumiraju alkohol, upotrebjuju droge i puše više od žena. U Europi svakodnevno puši oko 25% muškaraca i 15% žena. U slučaju smrtnosti žena, uzorci uključuju samoprocjenu zdravlja, pretilost, probleme s mentalnim zdravljem te veću vjerojatnost da će imati dugotrajne bolesti i zdravstvene poteškoće od muškaraca. Unatoč tome, žene dulje žive ako slijede određene zdravstvene smjernice.⁴¹

Glavni zdravstveni problemi s kojima se žene suočavaju uključuju nevidljive rizike poput prekomjerne uporabe lijekova, različitih dijeta i seksualnog nasilja. U mnogim zemljama diljem svijeta i danas postoje rodne razlike u pristupu zdravstvenoj skrbi i uslugama zdravstva. Pristup zdravstvenim uslugama često ovisi o čimbenicima poput socio – ekonomskog statusa, geografskog položaja, rodnih uloga i kulturnih normi. Žene s niskim primanima u ruralnim područjima imaju poteškoće u pristupu osnovnim zdravstvenim

⁴¹ Franklin, B., Bamba, C. i Albani, V.: *Gender equality and health in the EU*, European Union, 2021., str. 5.

uslugama. Ekonomska situacija žena često je lošija u usporedbi s muškarcima pa socioekonomski uvjeti dovode do deprivacije koja se odnosi na njihov zdravstveni status.⁴²

Rodno uvjetovano nasilje, nasilje u obitelji i seksualno nasilje imaju duboke posljedice na dobrobit i zdravlje pojedinca. Za žene, ova vrsta nasilja može rezultirati nizom ozbiljnih zdravstvenih problema, od fizičkih ozljeda, trudnoće, depresije, kroničnih bolesti do spolno prenosivih infekcija. Procijenjeno je da je između 15% i 71% žena diljem svijeta pretrpjelo fizičko ili seksualno nasilje od strane intimnog partnera u nekom trenutku svog života, a zlostavljanje ne poznaje granice socioekonomskih i društvenih slojeva, već je prisutno u svim segmentima društva.⁴³

Rodna neravnopravnost u zdravstvenom sustavu je problem izražen u mnogim zemljama diljem svijeta, osobito u zemljama u razvoju. Najveće nejednakosti u tim zemljama vidljive su zbog socio-kulturnih, ekonomskih i političkih razlika koje ženama predstavljaju prepreke u pristupu zdravstvenim uslugama. Glavne prepreke uključuju siromaštvo, neadekvatnu infrastrukturu, nedostatak obrazovanja i kulturne norme koje se nameću. Mnoge žene u tim zemljama nemaju adekvatnu zdravstvenu zaštitu tijekom trudnoće i porođaja, a često im je uskraćen pristup informacijama o planiranju obitelji, što dovodi do neželjenih trudnoća i pobačaja. Nedovoljno obrazovanje o spolno prenosivim bolestima dovodi do nedovoljnog liječenja i širenja bolesti. Kulturna, društvena i vjerska uvjerenja ograničavaju pristup zdravstvenoj skrbi u zemljama Bliskog istoka i Sjeverne Afrike u kojima žene nemaju pristup kontracepciji, zaštiti majka nakon poroda i pravno na reproduktivne odluke o planiranju obitelji. U Supsaharskoj Africi prisutno je rodno uvjetovano nasilje i diskriminacija, a ograničenja u pristupu zdravstvenoj skrbi prisutna su i u zemljama južne Azije i Latinske Amerike zbog kombinacije već spomenutih ograničavajućih čimbenika.

U Europi nisu zabilježene ni prijavljene značajne razlike u nezadovoljstvu zdravstvenom skrbi između muškaraca i žena. Međutim, žene kao razloge nezadovoljstva najčešće navode prepreke u pristupu medicinskim uslugama kao što su troškovi medicinske skrbi, nedostatak vremena, liste čekanja i udaljenost putovanja do zdravstvene ustanove.⁴⁴

Reproduktivno zdravlje obuhvaća reproduktivna prava, kontracepciju i zdravstvenu skrb majki. Ključ za promicanje rodne ravnopravnosti i osnaživanje žena je osiguranje pristupa informacijama o reproduktivnom zdravlju. Reproductivna prava temeljna su ljudska prava kojim se donose odluke o reproduktivnom zdravlju, uključujući reprodukciju, kontracepciju i pobačaj. Važno je imati pouzdane informacije o reproduktivnim pitanjima, a odluke donositi

⁴² European Institute for Gender Equality: *Gender in Health*, Publications Office of the European Union, Luksemburg, 2016., str. 5.

⁴³ European Institute for Gender Equality: *Gender in Health*, op. cit., str. 5.

⁴⁴ Ibidem, str. 6.

bez diskriminacije i prisile. Prava na pristup reproduktivnoj zdravstvenoj skrbi obuhvaćaju kontracepciju, prenatalnu skrb, skrb majki, usluge pobačaja, liječenje reproduktivnih karcinoma i liječenje spolno prenosivih bolesti. Učinkovitim pristupom reproduktivnoj skrbi smanjuje se mortalitet i morbiditet majki.

Važno je da pojedinci i parovi imaju slobodno i odgovorno pravo na odlučivanje o planiranju obitelji te donose informirane odluke. Planiranje obitelji obuhvaća odluke o broju djece, razmak u dobi djece i vrijeme rođenja djece. Teme seksualnog i reproduktivnog zdravlja su osobne pa se teško pronalaze točne informacije o njima. Legalan pobačaj je definira se kao prekid trudnoće medicinskim ili kirurškim postupkom u skladu sa zakonima i propisima vlade. Pravo na legalan i siguran pobačaj odnosi se na žene koje se suoče s neželjenom ili neplaniranom trudnoćom te je ključan za zaštitu zdravlja i života žena. Najčešći slučajevi pobačaja su kod žena koje su žrtve određenog oblika seksualnog nasilja te su tako ostale trudne. U zemljama u kojima je pobačaj legalan, dostupan je pod određenim okolnostima kao što su: prijetnja zdravlju ili životu žene, silovanje ili incest, fetalna anomalija, socioekonomski razlozi i u određenim zemljama na zahtjev bez posebnog obrazloženja.

Od iznimne je važnosti pravo na obrazovanje o reproduktivnom zdravlju, koje obuhvaća pružanje točnih informacija o reproduktivnom zdravlju, seksualnosti i planiranju obitelji. Kvalitetno obrazovanje ključno je za sprječavanje neželjenih trudnoća i spolno prenosivih bolesti. Mnogim ljudima nedostaje informacija o osobnom zdravlju jer se o njemu ne priča dovoljno i otvoreno. Informacije poput seksualnosti, trudnoće i poroda, planiranja obitelji, spolno prenosivih bolesti, neplodnosti, prevencija raka i menopauza i dalje su tabu tema. Najranjivija skupina su mladi, posebno mlade žene koji se suočavaju s brojnim preprekama i dezinformacijama o seksualnom i reproduktivnom zdravlju. Česte su situacije u kojima se djevojke suočavaju s neželjenom trudnoće te posljedično riskantnim porodom ili nesigurnim pobačajem.⁴⁵ Pravo na slobodu od diskriminacije na temelju spola, seksualne orijentacije ili bračnog statusa važno je u pristupu zdravstvenim uslugama i zdravstvenoj zaštiti. Od iznimne je važnosti ostvariti ravnopravnost spolova kako bi svi pojedinci imali prava na pristup zdravstvenoj skrbi bez suočavanja s preprekama.

U zdravstvenom sektoru diljem svijeta, žene čine više od dvije trećine radne snage. Primjer rodne neravnopravnosti prema ženama u zdravstvenom sustavu je bio Afganistan tijekom 1990.-ih godina kada su vladali talibani. Tada je ženama liječnicama bilo zabranjeno pružati

⁴⁵ Ibidem, str. 6.

zdravstvenu skrb što je ugrožavalo kvalitetu skrbi i pristup uslugama.⁴⁶ Unutar zdravstvenih ustanova postoje brojne rodne razlike između radne snage žena i muškaraca. Iako žene čine veliki dio radne snage, nisu dovoljno zastupljene na vodećim položajima i bolje plaćenim poslovima unutar sektora zdravstva. Važnost žena u zdravstvenom sustavu pokazala se i tijekom pandemije COVID-19, kada su zemlje koje su imale žene na vodećim političkim pozicijama uspješnije rješavale krizu s manjim smrtnim posljedicama.⁴⁷

Promicanje jednakih mogućnosti za žene na vodećim pozicijama od velike je važnosti kako bi se postigla rodna ravnopravnost u zdravstvu i postepeno rješavale rodne predrasude. Međutim, to nije jedini razlog za povećanje broja žena na vodećim pozicijama. Žene unose mnoge kvalitete vodstva koje kod muškaraca nisu prepoznate, kao što su suradnja s kolegama, inkluzivnost, empatija, ustrajnost i drugačija perspektiva donošenja odluka u rješavanju raznih problema s kojima su suočene.⁴⁸

Iz izvješća Svjetske zdravstvene organizacije iz 2019. godine kao glavni čimbenici koji sprječavaju žene u postizanju rodne ravnopravnosti u zdravstvenom sustavu ističu se: diskriminacija, profesionalna segregacija, razlike u plaćama između muškaraca i žena te seksualno uznemiravanje i pristranost na radnom mjestu. Žene najčešće imaju poslove s nepunim radnim vremenom te posljedično manje zarađuju.⁴⁹ Zdravstveni djelatnici imaju glavnu ulogu u prepoznavanju i reagiranju na rodno uvjetovano nasilje, pružanje podrške žrtvama i preživjelima te daljnjem povezivanju sa službama koje brinu o žrtvama nasilja.

2.4.4. Rodna ravnopravnost u političkom sudjelovanju i vodstvu

Povijest žena u politici seže u davnu 1872. godinu kada se za mjesto predsjednice SAD-a kandidirala Victoria Woodhull, žena daleko ispred svog vremena. Bila je prva žena govornica u Kongresu i prva žena na mjestu burzovnog posrednika na Wall Street-u. Victoria se zalagala za jednako obrazovanje muškaraca i žena, osmosatno radno vrijeme, pravo glasa žena i programe društvene skrbi. Tada na izborima nije dobila podršku od žena jer nisu imale pravo glasa. Tijekom druge polovice 20. stoljeća sve je više žena krenulo ulaziti u politiku.

⁴⁶ Radin, D.: *Žene i vodstvo zdravstvenih sustava: sistematizirana analiza literature*, Hrvatska i komparativna javna uprava: časopis za teoriju i praksu javne uprave, Vol. 23 No. 1, Zagreb, 2023., str. 118.

⁴⁷ Ibidem, str. 119.

⁴⁸ Ibidem, str. 119.

⁴⁹ Vidi detaljnije: World Health Organization, *World Health Statistics 2019: monitoring health for the SDGs*, 2019., str. 48., dostupno na: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241565707> (23.3.2024.)

Prva premijerka na svijetu, Sirimavo Bandaranaike (slika 2.), izabrana je 1960. godine u Šri Lanci, a ponovno je na dužnosti bila od 1970. godine, zatim 1966. godine premijerka Indira Ghani u Indiji te 1979. godine Benazir Bhutto u Pakistanu.

Slika 2. Sirimavo Bandaranaike

Izvor: <https://www.jutamji.hr/vijesti/svijet/zena-koja-je-promijenila-svijet-prije-60-godina-njezin-dolazak-na-vlast-bio-je-prekretnica-15009005>

Prva žena predsjednica bila je Isabel Perón od 1974. do 1976. godine u Argentini. Vigdís Finnbogadóttir bila je prva demokratski izabrana predsjednica na svijetu, na Islandu 1980. godine te je na vlasti bila do 1996. godine. Prva žena predsjednica Irske bila je Mary Robinson 1990., dok je predsjednica Šri Lanke postala Chandrika Kumaratunga, 1994. godine. Prva žena predsjednica na čelu države u Africi bila je Ellen Johnson Sirleaf izabrana u Liberiji 2005. godine. Jedna od najutjecajnijih žena u svijetu politike je njemačka kancelarka Angela Merkel koja je dužnost obavljala od 2005. do 2021. godine, a kao premijerke novog doba ističu se Jacinda Arden s Novog Zelanda i Sanna Marin iz Finske, izabrana sa svoje 34 godine starosti, postala je najmlađa premijerka na svijetu. Margaret Thatcher premijerka Ujedinjenog Kraljevstva, poznatija pod nadimkom „Čelična Lady“ najdugovječnija je britanska premijerka koja je svoju dužnost obavljala punih jedanaest godina, od 1979. do 1990. godine. Njezin mandat premijerke upamćen je po mnogim značajnim političkim i ekonomskim promjenama, zalagala se za načela slobodnog tržišta, privatizaciju i smanjenje uloge države u gospodarstvu.

Svake godine magazin Forbes objavljuje listu najutjecajnijih žena za prethodnu godinu. Na listi su se u 2023. godini našle brojne utjecajne žene iz svih područja života, a prva četiri mjesta zauzele su žene iz svijeta politike i ekonomije. Prvo mjesto na listi zauzela je

predsjednica Europske komisije Ursula von der Leyen imenovana 2019. godine i prva žena na toj funkciji. Ona je odgovorna za zakone koji utječu na više od 450 milijuna Europljana. Drugo mjesto na Forbes listi zauzela je Christine Lagarde, predsjednica Europske centralne banke od 2019. godine, odgovorna za europsku monetarnu politiku. Na trećem mjestu bila je potpredsjednica SAD-a Kamala Harris, prva žena, crkinja i Amerikanka južnoazijskog podrijetla na pozicije potpredsjednice te na četvrtom mjestu premijerka Italije Gioria Meloni, prva žena na toj poziciji u Italiji.⁵⁰

Najmanje žena u politici imaju muslimanske zemlje zbog nejednakosti temeljenih na tradiciji koja proizlazi iz religije. U muslimanskim zemljama žene ne smiju iz kuće izaći odjevene kako žele, ne smiju se obrazovati ili voziti automobil, nego se obavezno moraju udati i osnovati obitelj. Žene se odgajaju kao kućanice i supruge, dok su muškarci „glava“ kuće. Vlada uvjerenje kako je obrazovanje važnije za muškarce nego za žene pa je kvaliteta obrazovanja za žene niža, a nastavni planovi se rjeđe obnavljaju. Škole u muslimanskim državama podijeljene su na ženske i muške kako ne bi zajedno pohađali nastavu, djevojčice najčešće nemaju ni osnovno obrazovanje, te žene uglavnom rade u uslužnim djelatnostima ili u prirodnim znanostima prikladnima za žene. Ključno pitanje položaja žena u islamu je pokrivanje tijela, smatra se kako su pokrivala simbol potlačenosti i ograničavanja žena, iako su muslimani tako željeli zaštititi svoje žene kako ne bi bile napadnute, otete ili silovane.⁵¹ Žene u islamu isključene su iz javnog i političkog života, zakoni koji se donose pogoduju muškarcima, a muslimanske države nalaze se na posljednjim mjestima ljestvice indeksa ravnopravnosti spolova.

Položaj žena je u današnjem društvu i isto tako u politici otežan pa je od velike važnosti postići ravnotežu bavljenja žena politikom. Žene čine više od polovice ukupne svjetske populacija pa stoga trebaju imati pravo na poštenu zastupljenost u predstavničkim, izvršnim i drugim tijelima upravne vlasti države. Iako su žene uspješnije u obrazovanju i veći je broj visokoobrazovanih žena nego muškaraca izražena je ogromna podzastupljenost žena na rukovodećim pozicijama u politici i gospodarstvu. To ujedno predstavlja i rodnu neravnopravnost kao i problem demokracije. Ekonomski su žene slabije plaćene u odnosu na muškarce, a manje su i prisutne u tema bitnih dijelova života poput upravljanja i odlučivanja. Žene svojom prisutnošću u politici mogu poboljšati sustav i društvenu odgovornost drukčijim pogledima na svijet i novim perspektivama. Odluke u politici su vrlo važne i imaju posljedice na mnoge ljude pa je uvriježeno mišljenje kako je potrebno da ih donosi muškarac. Žene se

⁵⁰ Vidi detaljnije: Nacional.hr, *Evo koje su najmoćnije žene svijeta u 2023. godini*, 2023., dostupno na: <https://www.nacional.hr/evo-koje-su-najmocnije-zene-svijeta-u-2023-godini/> (16.3.2024.)

⁵¹ Štojs, T.: *Neki vidici položaja žena u islamu*, *Obnovljeni Život: časopis za filozofiju i religijske znanosti*, Vol. 67 No. 2, Zagreb, 2012., str. 183.

suočavaju s diskriminacijom, seksizmom i očekivanjima od muškaraca čime se ograničava njihovo sudjelovanje u političkom svijetu.⁵² U osmom sazivu Europskog parlamenta bilo je izabrano pet potpredsjednica i jedanaest predsjednica odbora, a na devetom sazivu došlo je do poboljšanja te je izabrano osam potpredsjednica i dvanaest predsjednica parlamentarnih odbora. Sve žene koje su izabrane na tim pozicijama, podržavaju izradu Strategije Europske unije za ravnopravnost spolova 2020.-2025. Spomenutom strategijom nastoji se boriti protiv stereotipa spolova, rodno uvjetovanog nasilja, ukloniti se rodni jaz na tržištu rada, postići se ravnopravno sudjelovanje u gospodarstvu, postići ravnoteža u politici te se ukloniti jaz u skrbi i njezi.

Žene u Hrvatskoj imaju opće pravo glasa te je Hrvatska potpisnica međunarodnih dokumenata poput Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena i Zakona o ravnopravnosti spolova Republike Hrvatske prema kojem se treba izjednačiti položaj muškaraca i žena u političkim strankama, na popisima kandidata za izbore hrvatskog parlamenta i u tijelima lokalne i područne samouprave. Rodna ravnopravnost jedna je od temeljnih vrijednosti ustavnog poretka Republike Hrvatske te bi se trebala više vrednovati u političkom svijetu. Od dvanaest zastupnika u Europskom parlamentu Hrvatska ima pet žena i sedam muškaraca. Žene u povijesti politike u Hrvatskoj sudjeluju još od 1946. godine kada su prvi puta ušle u parlament te je izabrano 6 zastupnica i 170 zastupnika. Kao minimalna zastupljenost žena u tijelima političkog odlučivanja označuje se 40%, što je daleko od trenutne situacije.

U Sabor je nakon osamostaljenja Hrvatske bilo izabrano samo 4,6% žena, mnogo manje nego u vrijeme komunizma. Tijekom godina zastupljenost žena u politici Hrvatske je varirala. U Jugoslaviji je broj žena u parlamentu iznosio 20%, godine 2000. iznosio je 21,9%, dok je 2003. godine zastupljenost žena u Saboru pala na 17,8%. Pet godina nakon, 2007., broj je ponovno porastao na 20,9%, a 2013. godine bilo je najviše zastupnica, njih 39, odnosno 25%.⁵³

Svakih se pet godina u Republici Hrvatskoj održavaju izbori za predsjednika države. Predsjednik je državni poglavar, a ovlasti i dužnosti su mu određene Ustavom Republike Hrvatske. Zastupa Hrvatsku u zemlji i inozemstvu te se brine za stabilnost i redovite djelovanje države. Predsjednik je također vrhovni zapovjednik oružanih snaga te je odgovoran za obranu neovisnosti i teritorijalne cjelovitosti države. Od osamostaljenja Hrvatske održano je pet predsjedničkih izbora, a kao iznimno važni za postizanje rodne ravnopravnosti ističu se

⁵² Vidi detaljnije: IUS-INFO, *Podzastupljenost žena u politici te njihov iskorak u društvu*, 2022., dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/podzastupljenost-zena-u-politici-te-njihov-iskorak-u-drustvu-51926> (25.3.2024.)

⁵³ Ibidem.

oni 2015. godine kada je u drugom krugu izbora pobijedila Kolinda Grabar- Kitarović (slika 3.), kolegu kandidata Ivu Josipovića. Pobjedom je Kitarović postala prva žena predsjednica Republike Hrvatske.⁵⁴

Slika 3. Kolinda Grabar- Kitarović

Izvor: <https://www.predsjednik.hr/bivsi-predsjednici/kolinda-grabar-kitarovic/>

Povijest borbe za ravnopravnost žena u Hrvatskoj obilježila je učiteljica Marija Jambrišak kada je 1871. godine na Markovom trgu na Prvoj općoj hrvatskoj učiteljskoj skupštini, tražila jednake uvjete rada i jednake plaće za oba spola. Također, važna predstavница feminizma bila je Marija Jurić Zagorka, poznatija pod nadimkom „Zagorka“ hrvatska politička novinarka i književnica. Zalagala se za prava žena, hrvatsku neovisnost i socijalnu pravdu. Njeni tekstovi sadržavali su teme rodne neravnopravnosti, obrazovanja žena i izražene potrebe za sudjelovanjem žena u javnom životu. Osnaživala je žene i osuđivala tradicionalne rodne uloge određene spolom. Iako nije imala politička prava jer je bila žena, njeni tekstovi bili su predmeti brojnih saborskih rasprava krajem 19. stoljeća. U romanima Zagorkine žene su često bile protagonistice koje prkose društvenim očekivanjima i bore se za svoja prava i slobodu.⁵⁵

„Ženski stil vođenja“ je pojam koji opisuje specifičan način vođenja koji se povezuje sa sudjelovanjem žena u poslovnom svijetu i politici. Ovaj stil vođenja karakteriziran je kao osjećajan, demokratski, prijateljski, participativni, transformacijski, suradnički, „meki“ stil ili

⁵⁴ Podnar, I.: *Žene u politici*, Veleučilište Nikola Tesla u Gospiću, Gospić, 2017., str. 26., dostupno na: <https://repozitorij.velegs-nikolatesla.hr/islandora/object/velegs:119> (24.3.2024.)

⁵⁵ Vidi detaljnije: Jakobović Fribec, S., *Biografija: Marija Jurić Zagorka*, Ured za ravnopravnost spolova, dostupno na: <https://ravnopravnost.gov.hr/arhiva/marija-juric-zagorka/biografija-marija-juric-zagorka/1539> (28.3.2024.)

stil podrške. Žene koje koriste ovaj stil vođenja uključuju svoje suradnike i podređene u proces donošenja odluka i akcija te ih potiču na sudjelovanje u odlučivanju na svim razinama. Suradnja je iznimno bitan element ženskog stila vođenja, pri čemu žene, poslovne i druge probleme rješavaju prilagodbom, kompromisom i suradnjom, odnosno izgladivanjem predmetnog spora. Kako bi se sačuvali dobri međuljudski odnosi pokušavaju izbjeći sukobe te ih riješiti kompromisom. Važna karakteristika vođenja žena je aktivno slušanje zaposlenika što imaju za reći o sebi i svom poslu, želje za budućnost i na taj način graditi iskrene međuljudske odnose. Također, žene pokazuju visoko razvijene interpersonalne vještine koje podrazumijevaju održavanje i razvoj dobrih međuljudskih odnosa, slušanje drugih, poticanje drugih da izraze svoje mišljenje, ideje, osjećaje i viđenja, osjećajnost za potrebe drugih i davanje povratnih informacija. Žene prilikom vođenja potiču svoje zaposlenike na sudjelovanje i participaciju u svim aspektima poslovanja, od postavljanja ciljeva do njihove realizacije. Moć žena proizlazi iz njihove osobnosti, karizme ili stručnosti, a bazira se na osobnom utjecaju, interpersonalnim vještinama i predanom radu. Prilikom vođenja, žene potiču razmjenu informacija između zaposlenika te dijele moć i informacije na vertikalnim i horizontalnim razinama organizacije. Koristeći pohvale, potiču samopoštovanje zaposlenika i potiču ih na bolji rad, izbjegavajući isticanje vlastitih kvaliteta ili demonstraciju superiornosti kroz razne statusne simbole poput odvojenog dijela u restoranu ili parkirnog mjesta.⁵⁶

Psihološka obilježja i stil vođenja žena često su razlozi zbog kojih se žene u politici aktivno bore protiv diskriminacije i nejednakosti te se zalažu za teme koje se tiču obitelji, djece, potrebitih skupina, prava manjinskih skupina i slično. Budući da su tradicionalno prisutnije u područjima „ženskih“ djelatnosti kao što su odgoj, zdravstvo, obrazovanja i slično, žene imaju dublji uvid i potrebno znanje o problemima i temama koje možda nisu toliko poznate muškarcima. Isključivanjem žena iz procesa donošenja odluka, njihovi interesi često nisu dovoljno zastupljeni u političkim odlukama. Važno je promicati sudjelovanje žena u politici kako bi se njihovi glasovi čuli, a njihovi interesi uzeli u obzir prilikom donošenja važnih odluka koje posljedično utječu na društvo u cjelini. Žene svojom jedinstvenim perspektivom i iskustvom sudjelovanjem u političkim procesima mogu doprinijeti boljem rješavanju i razumijevanju problema s kojima se suočava suvremeno društvo.

⁵⁶ Ploški Vokić, N. i Bulat, I.: *Što žene lideri unose u politiku- psihološka i radna obilježja, stil vođenja, interesi i perspektive*, EFZG working paper series, No. 01, Zagreb, 2013., str. 8.

2.5. Strategija za rodnu ravnopravnost 2020.-2025.

Strategija za rodnu ravnopravnost 2020.-2025. dokument je Europske unije kojim se predstavljaju konkretni koraci koje Komisija Ursule von der Leyen (predsjednica Europske komisije) poduzima kako bi postigla ravnopravnost unutar Europske unije. Čini temelj rada Komisije te su njome utvrđeni ciljevi, politike i ključne mjere za razdoblje 2020.-2025.⁵⁷ Strategija je donesena na razini Europske komisije u Bruxellesu u Belgiji, u ožujku 2020. godine.

Cilj strategije je postizanje značajnog napretka prema rodnoj ravnopravnosti do 2025. godine. Promicanje ravnopravnosti žena i muškaraca ključna je obveza Europske unije. Rodna ravnopravnost jedna je od temeljnih vrijednosti Europske unije, ključno pravo i jedno od glavnih načela europskog stupa socijalnih prava. Strategijom se želi ostvariti rodno ravnopravna Europa u kojoj nema rodno uvjetovanog nasilja, spole diskriminacije i strukturne neravnopravnosti muškaraca i žena. U Strategiji su sadržani ciljevi i mjere kojima bi se trebalo osigurati da žene i muškarci u svojoj raznolikosti, imaju jednake mogućnosti za uspjeh i ravnopravno sudjelovanje u europskom društvu. Strategija odražava predanost Europske unije da osigura jednakost, pravednost i inkluzivnost svim građanima, bez obzira na spol. Provedbom Strategije Europska unija se nada postizanju pozitivnih promjena u području rodne ravnopravnosti i osiguranje da Europa postane mjesto gdje se svaki pojedinac osjeća jednako cijenjen i podržan, bez obzira na spol. Europska unija globalni je lider u području rodne ravnopravnosti, obzir da od 20 zemalja koje su u tom području vodeće, njih 14 su države članice Europske unije.

U posljednjih nekoliko desetljeća, Europska unija je značajno napredovala u ostvarivanju rodne ravnopravnosti zahvaljujući opsežnom zakonodavstvu i sudskoj praksi o jednakom postupanju, naporima za uključivanje rodne perspektive u različita područja i mjerama za uklanjanje nejednakosti. Unatoč naporima, ni jedna država članica nije postigla potpunu rodnu ravnopravnost. Napredak u tom području je spor. Danas se razlike temeljene na spolu postupno smanjuju u obrazovanju, dok su u područjima zapošljavanja, plaća, skrbi i mirovina i dalje prisutne. Seksističkim govorima mržnje i sprječavanjem mira protiv rodno uvjetovanog nasilja i rodni stereotipa mnogi ljudi krše načelo rodne ravnopravnosti. Globalni pokret protiv seksualnog nasilja, predvođen preživjelim žrtvama, pod nazivnom #MeToo, posvećuje se stvaranju puteva za pravdu, djelovanje i vodstvo za rodnu ravnopravnost te ističe razmjere seksizma i zlostavljanja s kojima se suočavaju žene i djevojčice. Ovaj pokret osnažuje žene

⁵⁷ Vidi detaljnije: Eur-Lex, *Strategija Europske unije za rodnu ravnopravnost*, 2022., dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/HR/legal-content/summary/european-union-gender-equality-strategy.html> (4.4.2024.)

diljem svijeta na dijeljenje svog iskustva i pokretanje sudskog postupka protiv krivaca.⁵⁸ Provedba Strategije temelji se na dvojnomo pristupu: ciljanim mjerama za postizanje rodne ravnopravnosti u kombinaciji s jačanjem rodno osviještene politike zbog jačanje integracije rodne perspektive u sve glavne inicijative i politike Europske unije. Kako se rodna ravnopravnost ne bi promatrala izolirano, u obzir se uzimaju i drugi relevantni čimbenici koji utječu na iskustvo diskriminacije te se time Strategija provodi konceptom interseksionalnosti.

Strategijom za rodnu ravnopravnost 2020. – 2025. utvrđeni su ključni ciljevi i mjere za čije je provođenje zadužena Komisija, države članice Europske unije i Vijeće Europske unije.

Ciljevi i mjere koje Strategija uključuje su:

1. *Sloboda od nasilja i stereotipa*- ove mjere uključuju pristup konvenciji Vijeća Europe o borbi i sprječavanju nasilja nad ženama i nasilja u obitelji poznatijoj kao Istarska konvencija potpisana 2017. godine i provođenje komunikacijskih kampanja s ciljem suzbijanja rodni stereotipa u cijeloj Europskoj uniji
2. *Uspjeh u rodno ravnopravnom gospodarstvu*- mjere uključuju rješavanje pitanja poput razlika u plaćama na temelju spola, osiguranjem provedbe Direktive (EU) 2019/1158 o ravnoteži poslovnog i privatnog života te prijedloge revizije iz Barcelone o ranom predškolskom obrazovanju s ciljem usklađivanja država članica u području predškolskog odgoja i obrazovanja.
3. *Ravnopravnost u vodećim položajima u svim područjima društva*- mjere za postizanje ovog cilja uključuju poticanje donošenja direktive o poboljšanju rodne ravnoteže u upravnim odborima kako bi se osiguralo veće sudjelovanje žena na rukovodećim pozicijama i olakšavanje razmjene dobrih praksi usmjerenih na postizanje rodne ravnoteže na rukovodećim pozicijama i u izvršnim odborima
4. *Rodno osviještena politika i interseksionalna perspektiva u politikama EU-a*- mjere usmjerene na pokretanje trećeg Akcijskog plana za osnaživanje žena u vanjskim odnosima i rodnu ravnopravnost s ciljem promoviranja rodne ravnopravnosti te nošenje Akcijskog plana EU za ljudska prava i demokraciju s ciljem unapređenja zaštite ljudskih prava i promicanje demokracije, stavljanjem naglaska na rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena kao ključnog elementa vanjske politike Europske unije.⁵⁹
5. *Financiranje mjera za napredak u rodnoj ravnopravnosti u EU-u*- rodna dimenzija integrira se u cijeli financijski okvir, uključujući razne instrumente za financiranje i proračunska jamstva Europske unije, poput Europskog socijalnog fonda plus, program

⁵⁸ Vidi detaljnije: Službena stranica pokreta MeToo, dostupno na: <https://metoomvmt.org/> (5.4.2024.)

⁵⁹ Vidi detaljnije: Eur-Lex, *Strategija Europske unije za rodnu ravnopravnost*, op. cit.

Kreativna Europa, Europski fond za regionalni razvoj, Kohezijski fond, program InvestEU i Europski fond za pomorstvo i ribarstvo... Financijska sredstva koriste se kako bi se potaknulo uključivanje žena u gospodarske aktivnosti, osnažile uloge u ženskom poduzetništvu, unaprijedilo obrazovanje žena i smanjila rodna segregacija i neravnoteža u mnogim sektorima društva

6. *Zauzimanje za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena diljem svijeta*- rodna neravnopravnost globalni je problema, a postizanje ravnopravnosti i osnaživanje žena ključni su ciljevi vanjskog djelovanja Europske unije. Međunarodnim partnerstvima, dijalozima s trećim zemljama o političkim i ljudskim pravima, trgovinskom politikom i politikom susjedstva i proširenja, EU aktivno promiče rodnu ravnopravnost. Integracija rodne perspektive u vanjske politike Unije ostvaruje pozitivne promjene i izgrađuje pravednije i inkluzivnije globalno društvo.⁶⁰

Postizanje rodne ravnopravnosti u Europskoj uniji zahtjeva zajedničke napore i odgovornost svih država članica, institucija i agencija Europske unije, u partnerstvu s organizacijama žena, civilnim društvom, privatnim sektorom i socijalnim partnerima. Udruženo djelovanje ključno je za uspješno ostvarivanje ciljeva rodne ravnopravnosti jer svaka od navedenih strana ima odgovornost i važnu ulogu u promicanju i provedbi postavljenih mjera usmjerenih na ciljeve uklanjanja rodne diskriminacije i poticanja sudjelovanja žena u svim područjima društva te osnaživanje žena u društvenom životu, gospodarstvu i politici.

2.6. Medijska reprezentacija rodne ravnopravnosti

Mediji predstavljaju snažno sredstvo utjecaja na ljude, a prisutnost medija neizbježna je u suvremenom društvu. Broj medijskih korisnika i sadržaja koji kroz medije prolaze neprestano i ubrzano raste. To je posljedica brzog razvoja i napretka tehnologije, zbog kojih informacije do pojedinca dolaze puno brže nego ikad prije, a četo i bez da ih sami aktivno tražimo. Utjecaj medija na pojedince je očit, ali postavlja se pitanje koliko je brz.

U prošlosti, kada nisu postojali drugi mediji osim novina, vjerovalo se da određene korištene ružne riječi mogu imati negativan utjecaj. Danas se pak uzročnikom mnogih problema smatra televizija i isto tako Internet zbog široke dostupnosti i potencijalne zloupotrebe, posebno s obzirom na velik broj pornografskih i pedofilskih sadržaja. Filmovi i

⁶⁰ Vidi detaljnije: Europska komisija, *Strategija za rodnu ravnopravnost 2020.- 2025.*, Bruxelles, 2020., dostupno na: <https://rdd.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti//Strategija%20za%20rodnu%20ravnopravnost%202020.-2025.pdf> (5.3.2024.)

crtići također su na lošem glasu zbog prisutnosti nasilja, koje izaziva zabrinutost onih žele zaštititi djecu od utjecaja medija.⁶¹ Mladi su danas vrlo upućeni u razvoj novih tehnologija, lako ih prihvaćaju i koriste pa su najčešće meta medija i negativne medijske percepcije, najviše su izloženi utjecaju interneta posebno u online novinarstvu i medijskim sadržajima.

Online novinarstvo pojam je novog doba koji se koristi za rad u raznim oblicima novih elektroničkih i interaktivnih medija. Glavne karakteristike online novinarstva obuhvaćaju: konzumiranje sadržaja na bilo kojem uređaju spojenom na internetsku vezu, korištenje hiperlinkova za povezivanje stranica, multimedijalnost- kombinacija teksta, fotografije, zvuka i videa, mogućnost izvještavanja u realnom vremenu, interaktivnost- komunikacija s publikom, lako širenje informacija...⁶²

Prikazivanje roda u medijima ima dubok utjecaj na to kako pojedinci razumiju i tumače rodna pitanja. Jedan od ključnih aspekata medijskog predstavljanja rodne ravnopravnosti je prikaz rodnih uloga. Mediji vrlo često odražavaju tradicionalne rodne uloge, prikazujući muškarce i žene na stereotipne načine što jača društvene norme određene spolom. Djeca su medijima izložena od najranije dobi, a obzirom da mediji prenose iskrivljene predodžbe da su dječaci pametniji od djevojčica, da su određena zanimanja rezervirana samo za muškarce ili žene i da su žene same odgovorne za seksualno zlostavljanje, stvara se kriva slika rodne ravnopravnosti. Takvi oblici stereotipnih poruka mogu imati štetne posljedice jer utječu na samopouzdanje i percepciju djece te ograničavaju izbore karijere i drugih životnih odluka.

Važno je da medijski sadržaji promiči raznolikost i ujedno rodnu ravnopravnost kako bi se izbjegli stereotipi i nejednakosti. u vrtićkoj dobi, kada se djeca počinju identificirati kao dječaci ili djevojčice, uzori su im likovi iz crtića, dječacima snažni, hrabri i mišićavi superheroji, a djevojčicama plahe i dugokose princeze. U medijskim sadržajima namijenjenim tinejdžerima predstavljaju se ljubavne veze, spolni odnosi i buduća zanimanja te mladi ljudi upijaju ideje kako bi se trebalo ponašati iz prikazanog.⁶³

Mediji imaju vrlo važnu ulogu u promicanju rodne ravnopravnosti jer istovremeno održavaju i prenose rodne stereotype te oblikuju društvene obrasce i javno mišljenje. Načelo učešća žena i marginaliziranih skupina u medijima potvrđeno je još prije tridesetak godina *Pekinškom deklaracijom* i *Platformom za akciju*. Prepoznata je važnost aktivnog uključenja žena u medijsku industriju, promicanje vidljivosti žena i utjecaja u medijskim sadržajima.

⁶¹ Vidi detaljnije: Malović, S.: *Mediji i društvo*, Jetic, Opatija, 2007.

⁶² Vidi detaljnije: Medijska pismenost.hr, *Razvoj i glavne karakteristike internetskog novinarstva*, 2023., dostupno na: <https://www.medijskapismenost.hr/internetsko-novinarstvo/> (23.3.2024.)

⁶³ Vidi detaljnije: Žene i mediji, *Djeca i rodni stereotipi u medijima*, 2020., dostupno na: <https://www.zeneimediji.hr/djeca-i-rodni-stereotipi-u-medijima/> (23.3.2024.)

Javni interes za temu rodne ravnopravnosti porast je doživio u posljednjih desetak godina zbog raznih društvenih i političkih pokreta koji se za ravnopravnost zalažu na brojim područjima. Kao važan pojam u medijima ističe se objektivizacija žena koja se definira kao gledanje ili tretiranje osobe kao objekta te viktimizacija, proces diskriminacije osobe zbog objektivizacije.⁶⁴

Ženama se putem medija nameću slike idealnog ženskog tijela i razni obrasci kako bi se trebale ponašati, čime bi se trebale baviti i koju ulogu u obitelji imaju. Na prvi pogled se ova nametanja mogu činiti isprazna i nevažna, ali ona ipak mogu imati velike negativne posljedice na fizičko i psihološko stanje žena poput depresije, poremećaja prehrane ili gubitka samopouzdanja. Kultura idealizacije tijela, izgleda i naglašene seksualnosti koja se u medijima danas ženama nameće, sugerira kako je privlačan vanjski izgled važan kako bi osoba imala veću moć, uspjeh i bolji položaj u društvu.⁶⁵ Žene se danas sve više odlučuju za razne korekcije lica i tijela kako bi postigle određeni fizički izgled koji se nameće kao standard.

Kako bi se potakla rodna ravnopravnost, mediji bi trebali težiti jednakoj zastupljenosti prikaza žena i muškaraca u raznim ulogama, položajima moći i profesijama. Važno je da mediji izbjegavaju objektivizaciju žena i prikazuju žene kao objekte želje već da se prema njima odnose s dostojanstvom i poštovanjem. Također, mediji bi trebali aktivno izazivati i razotkrivati štetne rodne stereotipe te u obzir uzeti intersekcionalnost, priznajući da pojedinci imaju višestruke identitete poput rase, seksualnosti, etničke pripadnosti koji se isprepliću sa spolom. Veliki pozitivan utjecaj za rodnu ravnopravnost mediji bi mogli postići predstavljanjem pozitivnih uzora koji zagovaraju jednakost, bile to slavne ličnosti ili pojedinci iz stvarnog života koji promiču ravnopravnost spolova. Publika, odnosno korisnici medija, na kraju igraju ključnu ulogu u podržavanju rodne ravnopravnosti kritikom prema sadržajima ukoliko nisu usklađeni s ciljevima promicanja ravnopravnosti. Na taj način publika potiče pozitivne promjene u medijskim prikazima i doprinosi širenju svijesti o rodnoj ravnopravnosti.

⁶⁴ Vidi detaljnije: Santoniccolo, F., Trombetta, T., Noemi Paradiso, M. i Rolle, L.: *Gender and Media Representations: A review of the literature on gender stereotypes, objectification and sexualization*, 2023., dostupno na: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC10218532/> (5.4.2024.)

⁶⁵ Lubina, T. i Brkić Klimpak, I.: *Rodni stereotipi: Objektivizacija ženskog lika u medijima*, Pravni vjesnik: časopis za pravne i društvene znanosti Pravnog fakulteta Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, Vol. 30 No. 2., Osijek, 2014., str. 224.

3. RODNA RAVNOPRAVNOST U HRVATSKOJ

Treće poglavlje diplomskog rada odnosi se na trenutno stanje rodne ravnopravnosti u Hrvatskoj. Rodna ravnopravnost definira se kao ideja da svi pojedinci, bez obzira na spol, trebaju imati jednaka prava, mogućnosti i tretman u svim dijelovima života.

Stoga su u okviru ovog poglavlja opisane sljedeće cjeline:

1. Status žena u Hrvatskoj
2. Uloga žena u obitelji
3. Pojam feminizam
4. Pravni i politički okviri rodne ravnopravnosti
5. Nasilje nad ženama u Hrvatskoj
6. Rodna ravnopravnost žena u Hrvatskoj
7. Kulturni stavovi i društvene norme o rodnoj ravnopravnosti u Hrvatskoj
8. Podizanje svijesti i obrazovanje o rodnoj ravnopravnosti

3.1. Status žena u Hrvatskoj

Status, odnosno položaj žena u Hrvatskoj obuhvaća njihov politički, ekonomski, društveni i pravni položaj. U ustavnom smislu, Republika Hrvatska jamči ravnopravnost spolova i donijela je zakone koji štite prava žena na slobodu od diskriminacije, jednakost te im omogućuju pristup obrazovanju i zaposlenju. Unatoč postojanju zakona, primjena tih zakona u stvarnosti često nailazi na izazove. U politici u Hrvatskoj, postotak žena u Saboru varira i često je niži od udjela muškaraca. U političkim strankama žene su aktivne, ali se suočavaju s izazovima u postizanju visokih pozicija unutar stranaka.⁶⁶

U ekonomskom smislu, žene se suočavaju s izazovima razlika u plaćama i manjom zastupljenosti na vodećim pozicijama, dok se u društvenom i pravnom smislu žene suočavaju s rodno uvjetovanim nasiljem, stereotipima i pristupu pravima.

Što se tiče zaposlenosti žena u Hrvatskoj, statistike pokazuju varijacije u stopama zaposlenosti žena, ali je općenito su one visoke u usporedbi s drugim zemljama Europske unije. Usprkos tome, postoje značajne razlike u prosječnim plaćama žena i muškaraca, iako postoje zakonske odredbe koje propisuju jednakost plaća. Često se događa da žene zarađuju manje od muških kolega za iste ili slične poslove, a to može biti posljedica razlika u sektorima

⁶⁶ Vidi detaljnije: IUS-INFO, *Podzastupljenost žena u politici te njihov iskorak u društvu*, op. cit.

zaposlenja, obiteljskih obveza koje ih udaljavaju s posla ili rodnih predrasuda.⁶⁷ Žene su često koncentrirane u slabije plaćenim sektorima, kao što su zdravstvo, obrazovanje, javna uprava, uslužne djelatnosti i trgovina te se suočavaju s poteškoćama u napredovanju na radnom mjestu.

Na zapošljavanje žena u Hrvatskoj uvelike utječe majčinstvo pri čemu se žene suočavaju s izazovima usklađivanja obiteljskih i radnih obveza, a porodiljni i roditeljski dopust mogu utjecati na njihovu karijeru. Određeni zakonski okviri štite prava majki te odobravaju ženama odlazak na porodiljni dopust i druge oblike podrške, psihološke i novčane. Unatoč izazovima, mnoge žene u Hrvatskoj postaju poduzetnice i pokreću vlastite poslove i otvaraju tvrtke. Hrvatska podupire žensko poduzetništvo kako bi se potakla ekonomska neovisnost i zapošljavanje žena.

Žene u Hrvatskoj imaju pristup obrazovanju na svim razinama, uključujući osnovnoškolsko, srednjoškolsko i visoko obrazovanje. Obrazovanje je obavezno i besplatno za sve do 18. godine života, a stopa pismenosti među ženama je visoka. Žene čine većinu studenata na fakultetima i postižu visoka akademska postignuća. Iako se sve više žena odlučuje za studiranje u STEM područjima (znanost, tehnologija, inženjerstvo i matematika) i dalje vlada neravnopravnost u ovim područjima. Rodno uvjetovani stereotipi u odabiru studija predstavljaju izazove izbora obrazovanja žena.

Rodno uvjetovano nasilje i dalje je značajan problem u Hrvatskoj, unatoč zakonima koji štite žene od nasilja. Potrebna je veća podrška žrtvama nasilja da prijave slučajeve. Dodatne napore treba uložiti u podizanje svijesti o rodno uvjetovanom nasilju i ženama osigurati siguran pristup mjestima za zaštitu. Kontinuirana edukacija i osnaživanje žena od ključne su važnosti u borbi protiv nasilja.

3.2. Uloga žena u obitelji

Žene i muškarci razlikuju se po izgledu, ponašanju i interesima, no iako postoje fizičke i biološke razlike, kultura pred žene i muškarce stavlja očekivanja prema kojima se oni različito ponašaju u društvu. Socijalne norme i očekivanja utječu na shvaćanje rodne ravnopravnosti te ju mogu podržati ili osporiti. Prvenstveno roditelji, a zatim i vršnjaci i odgajateljima imaju ključnu ulogu u prenošenju ponašanja prikladnih ili neprikladnih za djevojčice i dječake te se time prenose predodžbe o tradicionalnim rodnim ulogama koje podupiru nejednakost muškaraca i žena. Djeca se socijaliziraju i usvajaju rodna ponašanja, stavove, osobine,

⁶⁷ Vidi detaljnije: Ured za ravnopravnost spolova, *Koliko su plaćene žene u Hrvatskoj?*, 2006., dostupno na: <https://ravnopravnost.gov.hr/vijesti/koliko-su-placene-zene-u-hrvatskoj/577> (4.4.2024.)

preferencije i uvjerenja u sklopu obitelji kao temeljne jedinice društvene organizacije. Socijalizacija unutar obitelji rezultira unaprijed očekivanim različitim ulogama, mjesta u društvu i ulogama u vlastitim obiteljima jednog dana.⁶⁸ Promicanje rodne ravnopravnosti unutar obitelji ključno je za stvaranje društva u kojem su svi članovi ravnopravni i imaju jednake mogućnosti bez obzira na spol.

U prošlosti je u tradicionalnim društvima, ženi bila dodijeljena uloga domaćice i majke te su žene bile odgovorne za uzdržavanje obitelji kod kuće. Obavljale su sve kućanske poslove, a primaran „posao“ im je bio odgoj djece. Muškarci su tada bili glava kuće te su privređivali novac za financijsko uzdržavanje obitelji. Ovakva podjela uloga u obitelji rezultirala je ekonomskom ovisnosti žena o muškarcima i posljedično ograničene mogućnosti osobnog i profesionalnog razvoja. Postupni napredak prema rodnoj ravnopravnosti krenuo je u dvadesetom stoljeću kada su žene počele raditi muške poslove umjesto njih kada su otišli u rat.

Danas se sve više ističu ideje ravnopravnosti žena i muškaraca koje uključuju podjelu poslova unutar kućanstva i brigu za obitelj. Sve se više naglašava partnerstvo i podjela odgovornosti između muškarca i žene. Od žena se više ne očekuje da kompletno brinu o odgoju djece i održavanju domaćinstva, nego su oba partnera zaposlena izvan kuće i preuzimaju zajedničku odgovornost o brizi o kućanstvu i obitelji, gdje dolazi do promjene u dinamici odnosa te zajedno pridonose uspjehu obitelji. Oba partnera mogu imati vlastitu karijeru te istovremeno sudjelovati u svakodnevnim kućanskim obvezama. Supružnici zajedno odlučuju o rađanju i odgoju djece te su jedan drugome vjerni.⁶⁹

Žene koje su ujedno i majke često se suočavaju s izazovima balansiranja poslovnih i privatnih obveza, takozvanih neplaćenih obveza poput skrbi o članovima obitelji i kućanskim poslovima. Neplaćene obveze ženama ne donose priznanja ili mogućnost napredovanja, no nezaposlene majke više vremena provode sa svojom djecom. Roditeljstvo se tradicionalno povezuje s majčinstvom, no u današnje vrijeme sve se češće naglašava partnerstvo i odgovornost oba roditelja. Preuzimanjem odgovornosti s majki se skida teret i opterećenje mnoštvom obveza, a otac se uključuje u odgoj djece.

⁶⁸ Kamenov, Ž., Huić, A. i Jugović, I.: *Uloga iskustva rodno neravnopravnog tretmana u obitelji u percepciji, stavovima i sklonosti rodnoj diskriminaciji*, Revija za socijalnu politiku, Vol. 18 No. 2, Zagreb, 2011., str. 196.

⁶⁹ Akrap, P.: *Položaj žena u suvremenom društvu: sociološko istraživanje stanovnika grada Splita*, Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet, Split, 2022., str. 8.

3.3. Pojam feminizam

Feminizam se može definirati kao društveni pokret za izjednačavanje prava žena s pravima muškaraca i ostvarivanje prava žena. Feministički pokret zahtjeve je zagovarao kroz četiri vala. Na istoku i zapadu u većini Europskih zemalja, po završetku Drugog svjetskog rata, feminizam je ostvario uspon nakon što su žene izborile pravo glasa. Feminizam je izrazito promijenio položaj žena u društvu u odnosu na njihov status prije pojave feminističkih ideja.⁷⁰

Prvi val pokreta feminizma započela je Mary Wollstonecraft u Americi kada je objavila djelo *Obrana ženskih prava* 1792. godine. U Engleskoj su pod vodstvom Emmeline Pahnkrust žene osnovale pokret za pravo glasa i nazvale se sufražetkinje. One su zahtijevale jednake mogućnosti napredovanja na poslu, bolje uvjete rada, jednaku plaću za jednak rad, osmosatno radno vrijeme, pravo na obrazovanje i politička prava. Sve više žena zaposlilo se u tvornicama jer su muškarci otišli u rat.

Objava knjige *Drugi spol* 1949. godine, autorice Simone de Beauvoir, pokrenula je drugi val feminizma. U njemu se postavilo važno pitanje roda i spola te patrijarha kao političke kategorije. Spomenuta knjiga dospjela je na vatikanski popis zabranjenih knjiga jer je u njoj izraženo da tradicionalno nametnuta sudbina žene- brak nije jedina opcija.

U trećem valu feminizma, koji je trajao osamdesetih i devedesetih godina dvadesetog stoljeća feministkinje su reagirale na nedostatke drugog vala, esencijalističkom pristupu ženi.

Četvrtim valom feminizma smatra se razdoblje od prije desetak godina, kada su se pojavile društvene mreže poput Facebook-a, Twitter-a, Instagram-a, Youtube-a i sličnih i samim time potakli širenje novog vala. Prva tri vala ostvarila su očekivanja i željena prava tadašnjih feministkinja, a četvrti val i dalje traje jer se napretkom i razvitkom društva konstantno mijenjaju potrebe i prava žena.⁷¹

Borbe za ženska prava u Hrvatskoj ne razlikuju se mnogo od onih u Americi i Europi. Povijest borbe za ravnopravnost žena u Hrvatskoj obilježila je učiteljica Marija Jambrišak kada je 1871. godine na Markovom trgu na Prvoj općoj hrvatskoj učiteljskoj skupštini, tražila jednake uvjete rada i jednake plaće za oba spola. Također, važna predstavnica feminizma bila je Marija Jurić Zagorka (slika 4.), poznatija pod nadimkom „Zagorka“ hrvatska politička novinarka i književnica. Zalagala se za prava žena, hrvatsku neovisnost i socijalnu pravdu. Njeni tekstovi sadržavali su teme rodne neravnopravnosti, obrazovanja žena i izražene potrebe za sudjelovanjem žena u javnom životu. Osnaživala je žene i osuđivala tradicionalne

⁷⁰ Mihaljević, D.: *Feminizam- što je ostvario?*, Mostariensia: časopis za društvene i humanističke znanosti, Vol. 20 No. 1-2, Mostar, 2016., str. 149.

⁷¹ Rupnik, I.: *Što je feminizam danas u hrvatskom društvu?*, Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Zagreb, 2023., str. 4.

rodne uloge određene spolom. Iako nije imala politička prava jer je bila žena, njeni tekstovi bili su predmeti brojnih saborskih rasprava krajem 19. stoljeća. U romanima Zagorke žene su često bile protagonistice koje prkose društvenim očekivanjima i bore se za svoja prava i slobodu.⁷²

Slika 4. Marija Jurić Zagorka

Izvor: <https://www.journal.hr/kultura/marija-juric-zagorka-rodendan-feministica-aktivistica-novinarka-knjizevnica/>

U Splitu su žene, 1918. godine, osnovale prvu organizaciju za promicanje prava žena pod nazivom Ženska narodna zadruga, a predvodila ju je Maja Čulić. Položaj zaposlenih žena, zakonska regulacija prava žena i pravo glasa bile su teme mnogih rasprava tijekom 20. stoljeća. Između Prvog i Drugog svjetskog rata postojao je radnički i građanski pokret za prava žena koji je zahtijevao pravo glasa za žene i priznavanje drugih prava. Žene su pravo glasa u Hrvatskoj konačno ostvarile nakon završetka Drugog svjetskog rata.

3.4. Pravni i politički okviri rodne ravnopravnosti

Pravni i politički okviri rodne ravnopravnosti u Hrvatskoj odnose se na politike, zakone i strategije usmjerene k ostvarivanju jednakih mogućnosti i prava za žene i muškarce. *Ustav Republike Hrvatske* najviši je pravni akt i dokument u državi koji predstavlja temeljni pravni okvir za funkcioniranje državne vlasti i zaštite temeljnih ljudskih prava i slobode svih građana koje uključuju pravo na život, slobodu, jednakost, slobodu izražavanja, pravo na privatnost, pravo na pravično suđenje, slobodu vjeroispovijesti i zabranu diskriminacije. Sabor je *Ustav*

⁷² Vidi detaljnije: Jakobović Fribec, S., *Biografija: Marija Jurić Zagorka*, Ured za ravnopravnost spolova, op. cit.

donio 21. srpnja 1990. godine, a on određuje ustroj državne vlasti u tri grane: zakonodavnoj, izvršnoj i sudskoj.⁷³ Zakonodavnu vlast čini Hrvatski sabor (parlament), izvršnu vlast Vlada Hrvatske, a sudsku vlast čine neovisni sudovi. *Ustav* se primjenjuje na cijelom teritoriju Hrvatske i ima nadređenost nad svim drugim zakonima i propisima. Donosi se i mijenja usvajanjem teksta od strane Hrvatskog sabora i potvrde na referendumu. Njime se uređuju osnovne vrijednosti države, poput demokracije, socijalne pravednosti, slobode i jednakosti te organizira regionalnu i lokalnu samoupravu i određuje njihove ovlasti i odnose s državnom vlasti. *Ustav* jamči jednakost spolova kao temeljno ljudsko pravo. Prema članku 3. *Ustava* propisano je da su pred zakonom svi jednaki bez obzira na spol i *Ustav* zabranjuje diskriminaciju, osobito onu na temelju spola.⁷⁴

U Hrvatskoj djeluje niz zakona koji se odnose na rodnu ravnopravnosti i borbu protiv diskriminacije. To su primjerice *Zakon o ravnopravnosti spolova*, *Zakon o suzbijanju diskriminacije*, *Zakon o radu* i drugi zakoni. *Zakon o ravnopravnosti spolova* sadrži ustavno utvrđena ljudska prava i temeljne slobode te opće osnove za zaštitu i promicanje ravnopravnosti spolova kao temeljne vrijednosti ustavnog poretka. *Zakonom* se definiraju i uređuju načini zaštite od diskriminacije na temelju spola i stvaraju se jednake mogućnosti za žene i muškarce. Njime su definirani pojmovi ravnopravnosti spolova, diskriminacije na temelju spola, izravne i neizravne diskriminacije, spolnog uznemiravanja i uznemiravanja općenito te posebne mjere. Suzbijanje diskriminacije temeljem spola osnovni je cilj zakona, a područja na koja se *Zakon* odnosi su: obrazovanje, zapošljavanje i rad, mediji, političke stranke i službena statistika.⁷⁵

Zakonom o suzbijanju diskriminacije određen je pojam diskriminacije, mehanizmi sudske zaštite, područja primjene, nadležnost Pučkog pravobranitelja i uvedena je odredba o prebacivanju tereta dokazivanja s tužitelja na tuženog.⁷⁶ Isto tako, *Zakonom* se osigurava zaštita i promicanje jednakosti, stvaraju se pretpostavke za jednake mogućnosti i uređuje zaštita od diskriminacije na bilo kojoj osnovi pa tako i spola.⁷⁷

Zakon o radu se u Republici Hrvatskoj uređuju radni odnosi, ako drugim zakonom ili ugovorom nije određeno drukčije. U *Zakonu* su sadržana objašnjenja pojma radnika i poslodavca, temeljne obveze i prava radnika, način zasnivanja radnog odnosa, obvezni

⁷³ Vidi detaljnije: Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje, *Ustav Republike Hrvatske*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013.- 2024., dostupno na: <https://enciklopedija.hr/clanak/ustav-republike-hrvatske> (14.3.2024.)

⁷⁴ Narodne novine Republike Hrvatske, *Ustav Republike Hrvatske* NN 56/90

⁷⁵ Narodne novine Republike Hrvatske, *Zakon o ravnopravnosti spolova* NN 82/2008 i *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o ravnopravnosti spolova* NN 69/2017

⁷⁶ Vidi detaljnije: Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, *Suzbijanje diskriminacije*, dostupno na: <https://ljudskaprava.gov.hr/suzbijanje-diskriminacije/571> (14.3.2024.)

⁷⁷ Narodne novine Republike Hrvatske, *Zakon o suzbijanju diskriminacije* NN 85/2008 i *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o suzbijanju diskriminacije* NN 112/2012

sadržaji ugovora o radu, odmori i dopusti radnika, zaštita određenih kategorija radnika, plaće, ostvarivanje prava iz radnog odnosa i prestanak ugovora o radu.⁷⁸

U ožujku 2023. godine, Republika Hrvatska donijela je *Nacionalni plan za ravnopravnost spolova za razdoblje do 2027. godine*. To je strateški dokument u kojem su postavljeni ciljevi, mjere i prioritete za unapređenje rodne ravnopravnosti u Hrvatskoj tijekom tog razdoblja. Cilj plana je identifikacija ključnih izazova s kojima je društvo suočeno u području rodne ravnopravnosti. Također, plan nastoji definirati konkretne politike i akcije koje će biti poduzete kako bi se ostvarila jednakost spolova.⁷⁹

U Republici Hrvatskoj djeluje *Ured za ravnopravnost spolova*, osnovan 3. veljače 2004. godine temeljem Uredbe Vlade te on koordinira provedbu mjera i politika za ostvarivanje rodne ravnopravnosti. Vizija ureda je društvo u kojem nema diskriminacije na osnovi spola, društvo u kojem su žene i muškarci podjednako prisutni u svim sferama privatnog i javnog života, imaju jednak status i mogućnosti za ostvarivanje prava i korist od ostvarenih rezultata. Misija Ureda je koordinacija svih aktivnosti s ciljem uspostave ravnopravnosti spolova u društvu te praćenje provedbe Zakona o ravnopravnosti spolova i Nacionalne politike za ravnopravnost spolova.⁸⁰

Unutar Ureda djeluje *Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova* kao neovisno tijelo za suzbijanje diskriminacije u području spolne ravnopravnosti.⁸¹ Njoj se može obratiti svatko tko je diskriminiran na temelju spola, materinstva, trudnoće, obiteljskog i bračnog statusa, rodnog identiteta i spolne orijentacije, ako je došlo do kršenja načela o ravnopravnosti spolova od strane državne uprave, samouprave ili drugih te ako je osoba spolno uznemiravana na radnom mjestu.

Zakonske odredbe u Republici Hrvatskoj o kvotama za zastupljenost žena u politici propisuju da na izbornim listama za predstavnička tijela, 40% kandidata moraju biti žene. Cilj ove kvote je promicanje rodne ravnopravnosti i povećanje sudjelovanje žena u javnom životu.

Suradnjom s mnogim međunarodnim organizacijama poput Ujedinjenih naroda i Europske unije, Republika Hrvatska unaprjeđuje rodnu ravnopravnost i osigurava provođenje međunarodnih standarda.

⁷⁸ Narodne novine Republike Hrvatske, *Zakon o radu* NN 149/2009

⁷⁹ Vidi detaljnije: Ured za ravnopravnost spolova, *Nacionalni plan za ravnopravnost spolova za razdoblje do 2027. godine*, 2023., dostupno na: <https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/NPRS%202027%20APRS%202024/Nacionalni%20plan%20za%20ravnopravnost%20spolova,%20za%20razdoblje%20do%202027..pdf> (28.3.2024.)

⁸⁰ Vidi detaljnije: Ured za ravnopravnost spolova, *O uredu*, dostupno na: <https://ravnopravnost.gov.hr/o-uredu/9> (16.3.2024.)

⁸¹ Vidi detaljnije: Službena stranica *Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova*, dostupno na: <https://www.prs.hr/cms> (28.3.2024.)

3.5. Nasilje nad ženama u Hrvatskoj

Nasilje nad ženama ozbiljan je društveni problem, kako u svijetu, tako i u Hrvatskoj. Uključuje različite oblike nasilje kao što je obiteljsko nasilje, partnersko nasilje, nasilje u javnom prostoru i zlostavljanje na radnom mjestu. Na konferenciji „*Jučer, danas, sutra-potrebe žrtava i svjedoka*“ održanoj u 20. rujna 2023. godine u Zagrebu bilo je istaknuto kako se u Hrvatskoj svakih 15 minuta dogodi nasilje nad ženama, a u proteklih 20 godina ubijeno je oko 400 žena. Hrvatska je istaknuta kao treća država u Europskoj uniji po broju ubojstava žena.⁸²

Obiteljsko nasilje jedan je od najčešćih oblika nasilja nad žena u Hrvatskoj. Ono se odnosi na emocionalno, fizičko, seksualno i ekonomsko zlostavljanje unutar obitelji. Ozbiljan je izazov u zaštiti ljudskih prava koji ostavlja duboke socijalne, zdravstvene i druge posljedice na žrtvu nasilja, ali i ostale članove obitelji, društva i zajednice. Nasilje nad ženama je sveprisutan problem i nažalost dio svakodnevnice na svim razinama društva. *Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji* Hrvatska je propisala zaštitne mjere i pružanje podrške žrtvama obiteljskog nasilja. Žrtva obiteljskog nasilja, može nasilje prijaviti policijskoj postaji, centru za socijalnu skrb ili državnom odvjetništvu. Brojne ustanove i nevladine organizacije pružaju pomoć žrtvama nasilja.⁸³ Veliki problem predstavlja neprijavljivanje nasilja nad ženama, a razlozi istoga su mnogi poput: straha od počinitelja, niskih kazna za počinitelje, strah da im nitko neće vjerovati, nepovjerenje u nadležne institucije, dugi sudski procesi, osjećaj krivnje i odgovornosti, strah da će ih se okriviti za proživljeno i slično. Jedan od deset slučajeva obiteljskog nasilja se prijavljuje, što ga čini najmanje prijavljivanim zločinom s najvećim brojkama slučajeva. Zakon o zaštiti nasilja u obitelji donesen je 2003. godine te je prema službenim podacima policije, od tada, svake godine prijavljeno između 11 500 i 17 500 počinitelja te između 14 500 i 22 200 žrtava. Žene su žrtve u 64% do 71% prijavljenih slučajeva. Prijavljeno nasilničko ponašanje u obitelji pokazuje da je svake godine između 1400 i 2000 kaznenih djela i oštećenih između 1500 i 2100 osoba, od čega su žene žrtve u 75% do 80% slučajeva. Podaci o ubijenim ženama govore kako je godišnje ubijeno 22 do 45

⁸² Vidi detaljnije: IUS-INFO, *Konferencija: Svakih 15 minuta u Hrvatskoj se dogodi nasilje nad ženama*, 2023., dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/dnevne-novosti/konferencija-svakih-15-minuta-u-hrvatskoj-se-dogodi-nasilje-nad-zenama-56621> (28.3.2024.)

⁸³ Vidi detaljnije: Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, *Nasilje u obitelji*, dostupno na: <https://mrosp.gov.hr/istaknute-teme/obitelj-i-socijalna-politika/obitelj-12037/nasilje-u-obitelji-12046/12046> (28.3.2024.)

žena, a u 20% do 65% slučajeva počinitelji su bili njihovi sadašnji ili bivši partneri. Žrtve obiteljskog nasilja najčešće su odrasle žene.⁸⁴

Partnersko nasilje događa se između intimnih partnera, bračnih partnera, neformalnih i bivših partnera te je ono vrlo prisutno u Hrvatskoj. Ima velike emocionalne i psihološke posljedice na žrtve, a najčešće su žrtve ovog oblika nasilja žene. Mnogi slučajevi partnerskog nasilja nisu prijavljeni policiji i drugim institucijama zbog već spomenutih razloga kao i kod obiteljskog nasilja. Brojne već navedene zakonske odredbe u Hrvatskoj štite žrtve partnerskog nasilja, a diljem Hrvatske postoje sigurne kuće za žene, koje žrtvama pružaju podršku i savjetovanje te stvaraju sigurno okruženje za njih i njihovu djecu. Žrtve partnerskog nasilja imaju pravo na pravnu pomoć i zaštitu, a mnoge organizacije pružaju besplatnu pravnu pomoć ženama.

Seksualno nasilje podrazumijeva svako neželjeno seksualno ponašanje i uključuje silovanje, seksualno uznemiravanje, seksualno zlostavljanje djece, prisilnu prostituciju i ostale oblike seksualnog nasilja. Ozbiljan je problem u Hrvatskoj jer svake godine ima mnogo prijavljenih slučajeva, a ostavlja mnoge štetne posljedice na žrtvu i društvo. *Kaznenim zakonom Republike Hrvatske* sankcioniraju se seksualna kaznena djela- silovanje, uznemiravanje i prisila na spolni odnos. Žrtvama seksualnog nasilja također su na raspolaganju sigurne kuće za zaštitu, psihološka i pravna pomoć, a najbolje bi bilo kada bi se takvi slučajevi odmah prijavili. Prema službenim podacima Ministarstva unutarnjih poslova RH od 2000. do 2010. godine prijavljeno je 6625 kaznenih djela seksualnog nasilja od čega: bludne radnje 34%, silovanje 15%, zadovoljavanje pohote pred djetetom 14%, spolni odnos s djetetom 10% i ostala kaznena djela s manje od 10%. Godišnje je prijavljeno između 90 i 150 kaznenih djela silovanja. Žrtve silovanja najčešće su mlađe životne dobi od 19 do 30 godina i malodobne osobe.⁸⁵

Zlostavljanje na radnom mjestu poznatije je pod nazivom *mobbing* ili radno uznemiravanje, ozbiljan je problem u Hrvatskoj i mnogim drugim zemljama. Ono obuhvaća neprimjereno verbalno, emocionalno i fizičko ponašanje prema zaposlenicima i seksualno zlostavljanje od strane nadređenih, kolega ili drugih osoba na radnom mjestu. U Hrvatskoj postoje zakoni koji reguliraju zaštitu radnika od *mobbinga*, primjerice *Zakon od radu* prema kojem je radnik zaštićen od svakog oblika zlostavljanja na radu, a poslodavac mu mora osigurati zdravo i sigurno radno okruženje. *Mobbing* ima ozbiljne posljedice na mentalno i fizičko zdravlje pojedinca i uključuje stres, depresiju, smanjenje produktivnosti, anksioznost i

⁸⁴ Vidi detaljnije: Sigurnomjesto.hr, Statistika- Rasprostranjenost nasilja nad ženama, dostupno na: <https://www.sigurnomjesto.hr/rad-na-prevenciji-i-suzbijanju-nasilja/statistika/> (15.3.2024.)

⁸⁵ Ibidem.

posljedično odlazak s posla.⁸⁶ Zaposlenici koji su zlostavljani imaju pravo nasilje prijaviti poslodavcu ili nadležnim institucijama, a poslodavac je dužan provesti istragu o prijavi zlostavljanja i zaštititi radnika. Sindikati i civilna društva pružaju pravnu i psihološku pomoć te savjetovanje žrtvama zlostavljanja na radu.

Međunarodni dan borbe protiv nasilja nad ženama obilježava se 25. studenog u znak sjećanja na sestre Mirabal koje su 1960. godine u Dominikanskoj Republici ubijene od strane diktatora Rafaela Trujilla. Sestre Mirabal bile su političke aktivistkinje te su pružale otpor diktatorskom režimu te ih je zbog toga Trujillo dao smaknuti.⁸⁷

Na području Hrvatske je od rujna 2022. godine do veljače 2023. godine provedeno istraživanje o nasilju na temelju spola. Istraživanje je osmislio Eurostat, a provele su ga radne skupine nekoliko zemalja članica i stručnjaci Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske. Istraživanje je financirano sredstvima iz Europske unije. Podaci istraživanja pokazali su kako je 27% žena izjavilo da su bile žrtve psihološkog nasilja od strane sadašnjeg ili bivšeg partnera, a njih 8% iskusilo je fizičko nasilje od istih. Istraživanje je potvrdilo kako je partnersko nasilje učestalije u mlađim dobnim skupinama, iako je prisutno i u starijim skupinama. Oko 6% žena izjavilo je da je iskusilo seksualno nasilje od strane obiteljskog nasilnika, dok je 15% ispitanica bilo izloženo fizičkom ili seksualnom nasilju od strane obiteljskog nasilnika. Istraživanje je utvrdilo da je 36% ispitanica doživjelo određeni oblik seksualnog uznemiravanja na poslu.⁸⁸

Svi oblici nasilja nad ženama problem su u Hrvatskoj te broje previše slučajeva. Edukacija o nasilju i štetnosti koje ono donosi te programi prevencije od velike su važnosti da se nasilje nad ženama u Hrvatskoj smanji. Javnost je potrebno osvještavati o suzbijanju nasilja nad ženama i provoditi kampanje o problemu nasilja, a žrtvama pružiti adekvatnu pomoć i podršku kako bi prošle sa što manjim posljedicama.

⁸⁶ Vidi detaljnije: Vinković, M., *Priručnik o diskriminaciji i mobbingu na radnom mjestu*, Udruga za pomoć i edukaciju žrtava mobbinga, Zagreb, 2016., dostupno na: <https://www.zagreb.hr/UserDocsImages/arhiva/Priru%C4%8Dnik%20o%20diskriminaciji%20i%20mobbingu%20na%20radnom%20mjestu.pdf> (29.3.2024.)

⁸⁷ Vidi detaljnije: Ministarstvo unutarnjih poslova RH, *Međunarodni dan borbe protiv nasilja nad ženama*, dostupno na: <https://mup.gov.hr/policijske-uprave/medjunarodni-dan-borbe-protiv-nasilja-nad-zenama-143039/140456> (28.3.2024.)

⁸⁸ Vidi detaljnije: Novi list, *Dosad najveće istraživanje u Hrvatskoj. Svaka treća žena doživjela nasilje od partnera ili seksualno uznemiravanje na poslu*, 2023., dostupno na: <https://www.novilist.hr/novosti/hrvatska/dosad-najvece-istrazivanje-u-hrvatskoj-svaka-treca-zena-doživjela-nasilje-od-partnera-ili-seksualno-uznemiravanje-na-poslu/> (15.3.2024.)

3.6. Rodna ravnopravnost žena u Hrvatskoj

Rodnu ravnopravnost žena u Hrvatskoj analizirati ću prikazom Indeksa rodne ravnopravnosti za Republiku Hrvatsku, za razdoblje od 2020. do 2023. godine. Indeks rodne ravnopravnosti složeni je pokazatelj koji mjeri isto tako složeni koncept rodne ravnopravnosti te na taj način pomaže u praćenju napretka rodne ravnopravnosti u cijeloj Europskoj uniji. Njime se potiče provedba i razvoj politika za rodnu ravnopravnost i potiču ishodi politika za žene i muškarce.

Svaka zemlja ocjenjuje se indeksom na ljestvici od 1 do 100, gdje 1 označava potpunu neravnopravnost, a 100 potpunu ravnopravnost u državama članicama EU. Ocjene su temeljen na razlikama muškaraca i žena, a razine postignuća bilježe se kroz šest glavnih područja- rad, novac, znanje, vrijeme, moć i zdravlje i pripadajućim potpodručjima. Dva dodatna područja uključena u analizu su područje intersekcijske neravnopravnosti temeljenja na rodnoj neravnopravnosti u kombinaciji s drugim obilježjima poput dobi, invaliditeta, države rođenja, sastava obitelji i obrazovanjem te područje nasilje nad ženama koje analizira iskustva žena u nasilju.

Indeks rodne ravnopravnosti za 2020. godinu:

U 2020. godini Hrvatska je ostvarila 57,9 od mogućih 100 bodova te se tako našla na 20. mjestu po rodnoj ravnopravnosti u Europskoj uniji. Takav rezultat je za 10,0 bodova ispod prosjeka Europske unije. Značajan je porast rezultata od 2010. godine za 5,6 bodova, a najviše bodova ostvareno je u 2017. godini. Hrvatska se u 2020. godini nalazi pet mjesta više na ljestvici u odnosu na 2010. Iako je najbolje rezultate rodna ravnopravnost ostvarila u području zdravstva (83,7 bodova) i novca (72,6 bodova) na ljestvici je Hrvatska u tim područjima na 21. mjestu. U području moći (41,4 boda) i vremena (51,0 bodova) zamijećena je najveća rodna neravnopravnost. Od 2010. godine najveći napredak uočen je u području moći (za 13,0 bodova) i novca (za 4,0 boda), dok je najmanji napredak zabilježen u području vremena (poboljšanje za samo 1,2 boda) i znanja (poboljšanje za 1,7 bodova). U području vremena rezultat nije mijenjan od 2017. godine. Pozitivni zabilježeni rezultati su u većem sudjelovanju žena i muškaraca na tržištu rada, odnosno povećana je stopa zaposlenosti u punom radnom vremenu. Također, sve više osoba završava tercijarno obrazovanje, a povećao se i udio žena u upravnim odborima trgovačkih društava na burzi i u upravnom odboru središnje banke. Suprotno tome, negativno je zabilježen neravnomjeran udio žena i muškaraca u radnoj snazi u područjima zdravstva, obrazovanja i socijalne skrbi gdje radi više žena. Problem je zabilježen u

neravnomjernoj zastupljenosti žena i muškaraca u obrazovanju jer se u područjima zdravstva, obrazovanja, socijalne skrbi, humanističkim znanostima i umjetnosti školuje više žena. U parlamentu se smanjio udio žena u odnosu na 2010. godinu, sa 24% pao je na 19%, usprkos uvođenju zakonskih kvota za zastupničke kandidate. Na temu digitalizacije i budućnosti rada u 2020. godini zabilježeno je da među svakodnevnim korisnicima interneta osoba s nikom razinom formalnog obrazovanja prevladavaju muškarci sa 51% korisnika, a žene 31%. Među osobama sa završenim obrazovanjem u IKT-u vodeći su muškarci sa 79%, dok je samo 21% žena završilo takvo obrazovanje.⁸⁹

Indeks rodne ravnopravnosti za 2021. godinu:

Tematsko područje zdravlja bilo je u fokusu indeksa rodne ravnopravnosti u 2021. godini kako bi se skrenula pažnja na posljedice uzrokovane koronavirus pandemije. Podaci za Indeks su uglavnom iz 2019. godine obzirom na dostupnost obrađenih podataka u statistikama. Hrvatska je 2021. godine ostvarila 59,2 postotna boda od njih 100 te zauzela 19. mjesto u Europskoj uniji po ravnopravnosti spolova. Te godine rezultat je bio za 8,8 bodova ispod ocjene Europske unije u cjelini. Od 2010. to je rezultat poboljššan za 6,9 bodova i pet mjesta. Povećanje je bilo potaknuto u poboljšanjima u područjima novca i moći. U Hrvatskoj je u 2018. godini jednu ženu ubio član obitelji, a četiri žene ubili su njihovi partneri. Od 2018. godine Hrvatska je napredovala za 1,3 boda, ali je zadržala isti rang na ljestvici. Najviša ocjena Hrvatske ostvarena je u području zdravlja te je iznosila 83,8 bodova. Sa samo 51,8 bodova Hrvatska je predzadnja u području znanja između svih država članica, a nizak rang pripisuje se nedostacima u obrazovnim postignućima i segregaciji u obrazovanju. Najveće poboljšanje od 2010. godine zabilježeno je u području snage, bodovi su se od tada povećali za 16,9 bodova, a na ljestvici je snaga stigla s 20. na 17. mjesto. Najmanje napredovanje od 2010. godine ostvareno je u području zdravlja (povećano za samo 2,3 boda), znanja (povećano za 1,9 bodova) i vremena (povećano za 1,2 boda). Područje zdravlja u Hrvatsko vrlo sporo napreduje, zabilježeno je kako 74% žena u dobi od 65 godina ima probleme sa zdravljem i posljedično ograničenja u uobičajenim aktivnostima.⁹⁰

⁸⁹ Vidi detaljnije: Europski institut za ravnopravnost spolova (EIGE), *Indeks rodne ravnopravnosti za 2020.: Hrvatska*, 2020., dostupno na: https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/mhag20028hra_002.pdf (5.4.2024.)

⁹⁰ Vidi detaljnije: *Gender Equality Index 2021*, dostupno na: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2021/country/HR> (5.4.2024.)

Indeks rodne ravnopravnosti za 2022. godinu:

Hrvatska je u 2022. godini ostvarila 60,7 od 100 bodova za Indeks rodne ravnopravnosti te tako zadržala 19. mjesto na ljestvici u odnosu na ostale zemlje Europske unije. Te godine ocjena je bila za 7,9 bodova ispod ocjene Europske unije u cjelini. Rezultat je u odnosu na 2010. godinu porastao za 8,4 boda i pomaknuo se za pet mjesta na ljestvici. Rezultat Hrvatske je od 2019. godine znatno porastao, za 1,5 bod u usporedbi s drugim državama. Povećanje rezultata zabilježeno je poboljšanjima u područjima znanja i moći. I ovog puta Hrvatska je najviše bodova ostvarila u području zdravstva (85,1 bod) te je najbolja u podpodručju pristupa zdravstvenim uslugama. Snažne rodne nejednakosti izrazito su vidljive u području znanja u kojem država konstantno ostvaruje niske rezultate, a 2022. godine za to područje dobila je 53,4 boda. Najviše prostora za napredak je u podpodručju segregacije u kojoj država ima 48,4 boda. Najveće povećanje bodova ostvareno je u području moći, za 4,4 boda više u odnosu na 2019. te se poboljšalo stanje u podpodručju ekonomskog i političkog odlučivanja. Hrvatska je od 2019. godine rezultat pogoršala u području rada za 0,4 boda uslijed razina rodne nejednakosti u sudjelovanju u radu, segregaciji i kvaliteti rada. Najveći pad zabilježen je u području novca zbog sporijeg napredovanja od ostalih članica. U 2021. godini 32% žena izjavilo je da su se u potpunosti ili uglavnom same brinule o djeci u odnosu na 17% muškaraca, a tijekom pandemije se dvostruko više žena brinulo za djecu nego muškaraca. Ovdje je ostvaren najveći rodni jaz od svih zemalja članica EU u toj kategoriji. U 2021. godini 67% žena je u usporedbi sa 6% muškaraca izjavilo da u potpunosti ili uglavnom same obavljaju kućanske poslove. To je najveći rodni jaz i najniži udio muškaraca koji obavljaju kućanske poslove u svim državama članicama.⁹¹

Indeks rodne ravnopravnosti za 2023. godinu:

U 2023. godini Hrvatska je ostvarila isti broj bodova kao i u prethodnoj godini, 60,7 od 100 bodova, ali je pala na 20. mjesto na ljestvici Indeksa rodne ravnopravnosti EU zbog bržeg napretka drugih država članica. Ocjena Hrvatske bila je 9,5 bodova ispod ocjene Europske unije u cjelini. Od 2010. godine rezultat Hrvatske je porastao za 8,4 boda, većinom zbog poboljšanja u području moći. Najveći napredak 2023. godine zabilježen je u području rada, 24, boda više. Rodna neravnopravnost i dalje je izražena u području znanja. Najveći napredak od 2020. godine zabilježen je u području rada, obzirom na poboljšanje u podpodručjima kvalitete rada i segregacije. Rezultat je pao u području vremena od 2020. godine za 2,4 boda

⁹¹ Vidi detaljnije: *Gender Equality Index 2022*, dostupno na: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/country/HR> (5.4.2024.)

zbog smanjenja bodova u podpodručju društvenih djelatnosti te je to jedan od najvećih padova u tom podpodručju.⁹²

Analiza Indeksa rodne ravnopravnosti za Republiku Hrvatsku za razdoblje 2020.- 2023. godine jasno pokazuje da je država postigla određeni napredak u izjednačavanju mogućnosti žena i muškaraca, ali i dalje se suočava s brojnim izazovima u postizanju ravnopravnosti spolova. Nužno je adresirati inicijative i politike preostale neravnoteže kako bi se društvo moglo razvijati prema pravednijoj budućnosti za žene. Podizanje svijesti, obrazovanja, jačanje zakonodavstva i promocija rodno osviještenih politika su ključni koraci za ostvarenje društva jednakih mogućnosti za sve. Samo zajedničkim naporima možemo stvoriti društvo u kojem svaki pojedinac ima jednake mogućnosti.

3.7. Kulturni stavovi i društvene norme o rodnoj ravnopravnosti u Hrvatskoj

Kulturni stavovi o rodnoj ravnopravnosti definirani su kao skupovi uvjerenja, percepcija i vrijednosti unutar društva o pravima, ulozima i odnosima između spolova, a posebno se odnose na ženski spol. Kulturni stavovi razlikuju se ovisno o povijesti, kulturi, tradiciji i drugim faktorima koji utječu na njihovo oblikovanje. Hrvatska je jedna od zemalja u kojoj su ukorijenjeni tradicijski stavovi o ulozima žena i muškaraca, oni se odnose na obiteljske uloge, brak, obrazovanje i karijeru. Tradicijski stavovi odražavaju stereotipe o načinu ponašanja žena i muškaraca. Hrvatska ima bogatu povijest kojom su oblikovane tradicionalne rodne uloge. Primjerice, uvrijeđeno je očekivanje da žene preuzimaju brigu o domaćinstvu i obitelji, dok su muškarci glave obitelji te oni zarađuju za život. Tijekom vremena ovi su se stavovi dosta promijenili pa su tako žene danas uključene na tržištu rada, ali razni stereotipi koji vuku korijene iz tradicionalnih stavova i dalje su prisutni.

Religija je, isto tako, jedna od odrednica kulturnog stava koja utječe na rodnu (ne)ravnopravnost. U Hrvatskoj prevladava katolička vjera koja oblikuje stavove i ulogama žena u obitelji, društvu i crkvi, a veliki utjecaj na žene ima u okviru pobačaja i kontracepcije kojima se protivi, iako bi žene same trebale imati pravo odlučivati o zdravlju vlastitog tijela. Kulturne stavove o rodnoj ravnopravnosti uvelike oblikuje obrazovanje i podizanje svijesti o tematici. Obrazovni sustav, mediji i ostale institucije trebale bi promicati inkluzivne stavove o uključenju svih u razne procese te osvještavati o važnosti jednakosti spolova. Brojne

⁹² Vidi detaljnije: *Gender Equality Index 2023*, dostupno na: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2023/country/HR> (5.4.2024.)

aktivističke inicijative i društveni pokreti koje se u Hrvatskoj organiziraju imaju vrlo važnu ulogu u promicanju rodne ravnopravnosti. Kulturni stavovi o rodnoj ravnopravnosti složen su pojam i imaju mnoge izazove no, udruge žena, organizacije civilnog društva i LGBTQ+ zajednice aktivno rade na podizanju svijesti o rodnoj diskriminaciji i zagovaraju promjene u društvu za bolje sutra. Druge zemlje međunarodnim inicijativama, kampanjama i promjenama daju pozitivan primjer na društvene norme i stavove u Hrvatskoj.

Društvene norme odnose se na kulturna, socijalna i politička uvjerenja o ulozi žena i muškaraca u društvu te one oblikuju ponašanja, očekivanja i percepcije o rodnoj ravnopravnosti. Tradicionalne društvene norme, isto kao i kulturne, očekuju da su žene glavne skrbnice za obitelj i domaćinstvo. U Hrvatskoj je značajno izražena podjela rada, odnosno očekivanja da žene i muškarci obavljaju određene poslove na temelju njihovog spola. Za žene je to najčešće briga za domaćinstvo i obitelj, a za muškarce posao. Također, značajna neravnopravnost u Hrvatskoj vidljiva je u određenim profesijama i sektorima, poput tehnologije, inženjerstva, znanosti i politike u kojima dominiraju muškarci, a utječu na žene i njihove karijere. Prisutna je ekonomska nejednakost spolova u pogledu plaća, gdje žene zarađuju manje od muškaraca za isti ili sličan rad. Rodna ravnopravnost često je vezana uz pojam politike jer mnoge kulture imaju razne stavove prema sudjelovanju žena u politici i vođenju države. U području politike postignut je veliki napredak davanjem ženama pravo glasa. Politikama i zakonima u Hrvatskoj promiču se jednake prilike te se štite prava žena, ali u praksi i provedbi zakona potrebno je još mnogo napredovanja.

Društveni stavovi o nasilju prema ženama, opravdavaju i minimiziraju nasilje te onemogućuju podršku žrtvama i sprječavanje problema. Društvene norme vremenom se mijenjaju pod utjecajem medija, obrazovanja i politika pa se tako zahvaljujući mladim generacijama koje imaju otvorenije i progresivnije stavove, stvara sve veća svijest o važnosti rodne ravnopravnosti u hrvatskom društvu, čime se šire vidici i otvaraju vrata jednakosti žena i muškaraca u Hrvatskoj.

3.8. Podizanje svijesti i obrazovanje o rodnoj ravnopravnosti

Za promicanje jednakih prava, politika i dostojanstva za sve, neovisno o spolu, ključno je podizanje svijesti o rodnoj ravnopravnosti. Podizanje svijesti o temi može se postići organiziranjem raznih javnih kampanja i događaja na kojima se govori o važnosti rodne jednakosti te da se u sklopu njih potiču rasprave na zadanu temu. Kampanje uključuju događaje kao što su radionice, paneli, konferencije, tribine, marševi i slično.

Primjer jedne konferencije za rodnu ravnopravnost održala se u ožujku 2024. godine pod nazivom „Za Europu rodne ravnopravnosti“ u Muzeju moderne i suvremene umjetnosti u Rijeci. Na konferenciji se govorilo o pitanjima rodne ravnopravnosti u području znanosti, gospodarstva i medija te ženskom poduzetništvu s naglasnom na balans poslovnog i privatnog života.⁹³ Mediji imaju snažan utjecaj na stvaranje svijesti i izgradnju stereotipa o rodnoj ravnopravnosti pa je od iznimne važnosti da se u mediji predstavljaju pozitivni primjeri i priče, a izbjegavaju potencijalni stereotipi.

Društvene mreže moćan su alat koji može pomoći u širenju poruka rodne jednakosti dijeljenjem informacija, poticanjem rasprava i pokretanjem raznih online kampanja. U podizanju svijetu važnu ulogu imaju organizacije civilnog društva koje djeluju kroz aktivizam, obrazovne inicijative i istraživanja. Od iznimne je važnosti informiranje javnosti o pravima žena i muškaraca koja su određena zakonima na snazi u Hrvatskoj. Lokalne zajednice također mogu pomoći u borbi za ravnopravnost organiziranjem lokalnih događaja, grupa i radionica za raspravu o pitanjima rodne jednakosti kojima se osnažuje cjelokupna zajednica u stvaranju inkluzivnog društva. Možda od najveće važnosti za ostvarivanje rodne ravnopravnosti je edukacija, odnosno obrazovanje o temi i njeno uključivanje u školske kurikulume na svim razinama obrazovanja. Obrazovanje uključuje učenje o povijesti ženskih pokreta, promicanje jednakih prava i mogućnosti svih učenika, analizu rodno stvorenih stereotipa, proučavanje društvenih i ekonomskih aspekata rodne ravnopravnosti, ulogu roda u društvu i slično. Učenike je potrebno osnažiti da se prepoznaju te da se bore protiv diskriminacije. Potrebno je promovirati rodno- ravnopravne uloge, ponašanja i odnose, poticati razgovore o ravnopravnosti i kritičko pristupiti rodnim stereotipa.⁹⁴ Obrazovne nastavnike potrebno je obučiti o temi rodne ravnopravnosti kako bi bili osposobljeni učinkovito implementirati edukacije temu. U obrazovanje je važno uključiti i roditelje kako bi temu mogli podržati učenjem kod kuće.

⁹³ Vidi detaljnije: Europska komisija, „Za Europu rodne ravnopravnosti“ *Women's weekend Rijeka*, Rijeka, 2024., dostupno na: https://croatia.representation.ec.europa.eu/events/za-europu-rodne-ravnopravnosti-womens-weekend-rijeka-2024-03-07_hr?prefLang=sl (24.3.2024.)

⁹⁴ Vidi detaljnije: Odraz, *Plan rodne ravnopravnosti 2022.-2025.*, 2022., dostupno na: https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2023/02/Plan-rodne-ravnopravnosti_GEP.pdf (24.3.2024.)

4. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE ISPITIVANJE STAVOVA ŽENA U REPUBLICI HRVATSKOJ O RODNOJ RAVNOPRAVNOSTI

Posljednje poglavlje diplomskog rada ujedno je i njegov najvažniji dio je se temeljem empirijskog istraživanja nastoji potvrditi postavljena znanstvena hipoteza koja glasi: Značajna je prisutnost i raznovrsnost oblika rodne diskriminacije prema ženama u Republici Hrvatskoj, koja se manifestira kroz nejednakosti u obrazovanju, zapošljavanju, politici, zdravstvu i prikazu u medijima.

U ovom dijelu rada korišteni su teorijski i praktični logički postupci. Svi prikupljeni podaci su interpretirani i komentirani te pridonose boljem unapređenju prijedloga za daljnje osnaživanje rodne ravnopravnosti u Hrvatskoj. U poglavlju su izložene sljedeće cjeline:

1. Metodologija istraživanja
2. Interpretacija rezultata istraživanja
3. Prijedlog za daljnje osnaživanje rodne ravnopravnosti u Hrvatskoj.

4.1. Metodologija istraživanja

U cjelini Metodologija istraživanja predstavljen je analitičko- eksperimentalni dio rada sastavljen od sljedećih dijelova: 1) Vrsta podataka i istraživanja, 2) Istraživačka pitanja i ciljevi istraživanja, 3) Područje istraživanja, 4) Ciljani uzorak istraživanja, 5) Mjerni instrumenti, 6) Metode statističke analize i 7) Valjanost i pouzdanost istraživanja

4.1.1. Vrsta istraživanja i podataka

Predstavljeni diplomski rad teorijskog je i empirijskog karaktera istraživanja. Teorijsko istraživanje povezano je s prikazom dosadašnjih znanja, definicija i podjela rodne ravnopravnosti, dok se empirijsko istraživanje odnosi na ispitivanje stavova žena u Republici Hrvatskoj o rodnoj ravnopravnosti.

Što se tiče aspekta učestalosti, empirijsko istraživanje je provedeno jednokratno na uzorku žena u Republici Hrvatskoj te su zabilježeni trenutni stavovi o rodnoj ravnopravnosti.

Provedeno empirijsko istraživanje je aplikativno obzirom da ima praktičnu primjenu te je usmjereno na rješavanje konkretnih problema i izazove rodne diskriminacije u Hrvatskoj.

Istraživanje je fokus stavilo na primjenu znanja prikupljenih sekundarnim podacima i pronalaženju konkretnih rješenja poboljšanja razine rodne ravnopravnosti u državi.

U pisanju diplomskog rada korišteni su prikupljeni primarni i sekundarni izvori podataka. Primarni podaci odnose se na prikupljene podatke provođenjem ispitivanja stavova žena o rodnoj ravnopravnosti kako bi se provjerila istinitost postavljenih hipoteza i objasnio problem empirijskog istraživanja. Svi korišteni primarni podaci prikupljeni su od strane istraživača metodom ispitivanja, za potrebe kojeg je oblikovan anketni upitnik distribuiran ženama Hrvatske putem društvenih mreža za popunjavanje.

Sekundarni podaci korišteni u pisanju diplomskog rada prikupljeni su uz pomoć dosadašnjih znanstvenih istraživanja, knjiga, završnih i diplomskih radova, domaćih i stranih autora te brojnih pouzdanih internetskih izvora. Kao djelomična inspiracija u osmišljavanju pitanja za anketni upitnik poslužilo je već provedeno Istraživanje „*Percepcija, iskustva i stavovi o rodnoj diskriminaciji u Republici Hrvatskoj*“, urednica Željke Kamenov i Branke Galić, Filozofskog fakulteta u Zagrebu, u kojem su sadržani tekstovi istraženi od strane brojnih suradnika o rodnoj diskriminaciji u područjima obiteljskih odnosa, obrazovanju, poslu odnosno tržištu rada i politici.⁹⁵ Iz završnog rada Antonije Zadravec pod nazivom „*Ispitivanje percepcije rodne diskriminacije, stavova prema rodnoj ravnopravnosti i obavljanju kućanskih poslova kod studenata i studentica*“ dobivena je ideja za dio anketnog upitnika u kojem se ispituje tko je tijekom odrastanja ispitanica obavljao kućanske poslove.⁹⁶

4.1.2. Istraživačka pitanja i ciljevi istraživanja

Temeljni cilj provedenog empirijskog istraživanja je ispitati stavove žena u Republici Hrvatskoj o rodnoj ravnopravnosti te utvrditi u kojim je područjima života diskriminacija žena najizraženija kako bi se prema tome moglo adekvatno djelovati.

Postavljeni su istraživački ciljevi, obzirom na iznesenu teorijsku podlogu i temeljni cilj istraživanja, a oni glase:

1. Ispitati i analizirati stavove žena u Republici Hrvatskoj trenutnoj razini rodne ravnopravnosti
2. Identificirati u kojim se područjima života žene suočavaju s neravnopravnošću,
3. Ispitati postojanje neravnopravnosti u segmentu preuzimanja brige za domaćinstvo i brigu o djecu,

⁹⁵ Kamenov, Ž. i Galić, B.: *Istraživanje „Percepcija, iskustva i stavovi o rodnoj diskriminaciji u Republici Hrvatskoj“*, Ured za ravnopravnost spolova, Zagreb, 2011., str. 9.

⁹⁶ Zadravec, A.: *Ispitivanje percepcije rodne diskriminacije, stavova prema rodnoj ravnopravnosti i obavljanju kućanskih poslova kod studenata i studentica*, Sveučilište u Zadru, Zadar, 2020., str. 21.

4. Prijedlog mogućih smjernica o daljnjem osnaživanju rodne ravnopravnosti u Republici Hrvatskoj

Navedeni ciljevi postavljeni su kako bi se moglo odgovoriti na postavljena istraživačka pitanja. Anketni upitnik sastojao se od 7 pitanja. Od toga se šest pitanja odnosilo na stavove žena o raznim područjima ravnopravnosti te su u sklopu svakog od njih postavljene tvrdnje s kojima su ispitanice trebale označiti razinu slaganja na Likertovoj ljestvici od 1 (u potpunosti se ne slažem) do 5 (u potpunosti se slažem). Sedmo pitanje odnosilo se na zaduženja obavljanja određenih kućanskih poslova tijekom odrastanja ispitanica, kojim se željela ispitati neravnopravnost u podjeli obveza oko domaćinstva i brige o djeci u hrvatskim kućanstvima. P

Posljednji segment ankete odnosi se na demografske značajke ispitanice koje uključuju: dob, najvišu razinu završenog obrazovanja, radni status te pitanje o uključenosti u organizacije i inicijative koje promiču ravnopravnost spolova i podupiru prava žena i ako da, koje (otvoreno pitanje).

Pitanja su postavljena u skladu s ciljevima istraživanja, a ona glase:

1. Stavovi o položaju žena u području obrazovanja i karijere u Hrvatskoj.
 - Žene imaju jednak pristup mogućnostima obrazovanja kao i muškarci.
 - Hrvatski obrazovni sustav učinkovito promiče rodnu ravnopravnost i bori se protiv predrasuda.
 - Rodni stereotipi u hrvatskom društvu utječu na odabir zanimanja žena i muškaraca.
 - Hrvatsko tržište rada podupire sudjelovanje žena u područjima u kojima tradicionalno dominiraju muškarci.
 - Žene imaju jednake mogućnosti napredovanja u karijeri i profesionalnom razvoju kao i muškarci.
 - Hrvatska vlada trebala bi provoditi politike za rješavanje rodni razlika u plaćama i osigurati jednaku plaću za jednak rad.
 - Žene se suočavaju s izazovima usklađivanja poslovnih i privatnih obveza zbog društvenih očekivanja.

Ponudeni odgovori: 1- u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti se ne slažem, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem

2. Stavovi koji se odnose na prava žena u zdravstvenom sustavu Hrvatske

- Žene imaju jednak pristup zdravstvenim uslugama kao i muškarci.
- Žene imaju pristup sveobuhvatnim informacijama za donošenje odluka o svom zdravlju.
- Žene imaju odgovarajući pristup uslugama reproduktivne zdravstvene zaštite, uključujući kontracepciju i odluku o planiranju obitelji.
- Žene imaju pravo na pristup sigurnim i legalnim uslugama pobačaja kada je to potrebno.
- Kulturni stavovi i društvene norme u Hrvatskoj utječu na reproduktivne izbore i odluke žena.
- Hrvatski obrazovni sustav trebao bi omogućiti seksualno obrazovanje kako bi se osnažile žene da donose odluke o svome zdravlju.

Ponuđeni odgovori: 1- u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti se ne slažem, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem

3. Stavovi o političkom položaju žena u Hrvatskoj

- Žene imaju jednake mogućnosti sudjelovanja u procesima političkog odlučivanja kao i muškarci.
- U Hrvatskoj nema dovoljno žena na vodećim pozicijama u politici.
- Političarke su pod većim nadzorom i kritikom na temelju spola u odnosu na muške kolege političare.
- Rodno uvjetovana diskriminacija prevladava u političkom okruženju, što žene odvraća od bavljenja političkom karijerom.
- Mediji u Hrvatskoj igraju ulogu u oblikovanju javne percepcije žena u politici i tako jačaju rodne predrasude i stereotipe.
- Nedostatak rodne raznolikosti u političkom vodstvu potkopava demokraciju i odražava nejednakost u hrvatskom društvu.

Ponuđeni odgovori: 1- u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti se ne slažem, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem

4. Stavovi o rodno uvjetovanom nasilju u Hrvatskoj

- Rodno uvjetovano nasilje, obiteljsko nasilje i seksualno uznemiravanje značajan su problem u Hrvatskoj koji zahtjeva hitnu pozornost i djelovanje.
- Žene imaju pristup uslugama podrške, uključujući skloništa i savjetovišta ako dožive rodno uvjetovano nasilje.
- Žene se osjećaju sigurno ako prijave slučajeve rodno uvjetovanog nasilja tijelima kaznenog progona.

- U Hrvatskoj postoji dovoljna svijest i razumijevanje rodno uvjetovanog nasilja kao ozbiljnog društvenog problema.
- Rodno uvjetovano nasilje često se normalizira te pridonosi kulturi šutnje i nekažnjivosti.
- Hrvatski pravni sustav štiti osobe koje su preživjele rodno uvjetovano nasilje i osigurava odgovornost počinitelja.

Ponudeni odgovori: 1- u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti se ne slažem, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem

5. Stavovi o ulozi žena u obitelji u Hrvatskoj

- Žene i muškarci ravnopravno dijele kućanske obveze, uključujući brigu za obitelj i kućanske poslove.
- Rodni stereotipi i društvene norme vrše pritisak na žene da prednost daju obiteljskim obavezama, braku i majčinstvu u odnosu na napredovanje u karijeri i obrazovanje.
- Hrvatsko društvo previše uzdiže doprinos muškaraca brizi i kućanskim obvezama.
- Hrvatska vlada trebala bi provoditi politike bolje ravnoteže poslovnog i privatnog života žena (npr. roditeljski dopust, subvencije za skrb o djeci i slično).
- Mediji u Hrvatskoj igraju ulogu u održavanju tradicionalnih rodnih uloga i očekivanja vezanih uz obiteljske obveze.
- Hrvatski obrazovni sustav trebao bi promicati ravnopravnost spolova učeći djecu o zajedničkim odgovornostima unutar obitelji.

Ponudeni odgovori: 1- u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti se ne slažem, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem

6. Osobni stavovi o rodnoj ravnopravnosti

- Ravnopravnost spolova nije važna samo za žene, već je važna za ukupnu dobrobit hrvatskog društva.
- Tijekom života osobno sam se susrela s diskriminacijom temeljenom na spolu.
- Smatram da žene trebaju imati jednake šanse za vodeće pozicije u svim sektorima.
- Obrazovni sustav trebao bi staviti veći naglasak na poučavanje o ravnopravnosti spolova i pravima žena.
- Muškarci i žene trebaju dijeliti jednaku odgovornost za brigu o obitelji i kućanskim obvezama.
- Zadovoljna sam trenutnom razinom ravnopravnosti spolova u Hrvatskoj.
- Svjesna sam rodnih predrasuda i stereotipa koji postoje u hrvatskom društvu i aktivno radim na njihovom suzbijanju.

Ponuđeni odgovori: 1- u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti se ne slažem, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem

7. Tko je uglavnom obavljao navedene kućanske poslove tijekom Vašeg odrastanja?

- Kuhanje
- Pranje rublja
- Glačanje rublja
- Mijenjanje posteljine
- Usisavanje
- Pranje posuđa
- Kupovina namirnica
- Bacanje smeća
- Radovi u dvorištu (npr. košnja, zalijevanje biljaka)
- Razni popravci u kućanstvu (npr. mijenjanje žarulja)
- Pranje automobila
- Čuvanje i briga o djeci
- Pomaganje djeci u učenju

Ponuđeni odgovori: uglavnom obavljala žena, uglavnom obavljao muškarac, uglavnom obavljali i žena i muškarac, uglavnom obavljao netko drugi

4.1.3. Područje istraživanja

Istraživanje je provedeno u svim djelatnostima Republike Hrvatske prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti (NKD 2007). Saznanja o stavovima žena o rodnoj ravnopravnosti od ključne su važnosti za razumijevanje društvenih dinamika i izazova s kojima se žensko stanovništvo u Hrvatskoj suočava te za lakšu identifikaciju promjena u zakonodavstvu i politikama.

4.1.4. Ciljani uzorak istraživanja

Osnovnu populaciju, odnosno ciljani uzorak istraživanja čine žene, stanovnice Republike Hrvatske, različitih dobnih skupina i razina obrazovanja. Fokus je stavljen na prikupljanje kvantitativnih podataka o stavovima prema konkretnim pitanjima rodne ravnopravnosti.

Kako bi se postigli ciljevi empirijskog istraživanja, kreiran je anketni upitnik distribuiran putem društvenih mreža, Facebooka, Instagrama i WhatsAppa, u razdoblju od 11. ožujka do

11. travnja 2024. godine. Prikupljeni primarnih podataka izvršeno je na uzorku 336 ispitanica koje su ispunile anketni upitnik.

4.1.5. Mjerni instrumenti

Anketnim upitnikom prikupljeni su primarni podaci istraživanja korišteni u diplomskom radu. Anketni upitnik sastojao se od tri dijela.

U prvom dijelu postavljena su pitanja koja se odnose na stavove žena o rodnoj ravnopravnosti po zadanim područjima (obrazovanje i karijera, zdravlje, politika, rodno uvjetovano nasilje, uloga žena u obitelji i osobni stavovi).

Drugi dio odnosio na pitanje tko je u kućanstvu ispitanica tijekom njihovog odrastanja obavljao određene kućanske poslove. Pitanje je postavljeno kako bi se utvrdila pretpostavljena neravnopravnost u podjeli izvršavanja kućanskih obveza između žena i muškaraca. Kao inspiracija za osmišljavanje pitanja poslužilo je provedeno istraživanje urednica Kamenov i Galić na temu Istraživanje „Percepcija, iskustva i stavovi o rodnoj diskriminaciji u Republici Hrvatskoj“. No, pitanja su samostalno osmišljena, nisu preuzeta iz rada. Pitanje o obavljanju kućanskih poslova tijekom odrastanja preuzeto je iz rada autorice Zdravec pod nazivom „Ispitivanje percepcije rodne diskriminacije, stavova prema rodnoj ravnopravnosti i obavljanju kućanskih poslova kod studenata i studentica“.

Treći dio upitnika sastoji se od pitanja demografskih značajka ispitanica, koja se odnose na dob, najvišu razinu završenog obrazovanja, radni status i uključenost u organizacije i inicijative koje promiču rodnu ravnopravnost i podupiru prava žena te koje. Mjerni instrumenti preuzeti su u potpunosti iz anketnog upitnika i prilagođeni za interpretaciju odgovora.

4.1.6. Metode statističke analize

Podaci prikupljeni putem anketnog upitnika obrađeni su putem Google Forms-a i SPSS (engl. Statistical Package for the Social Sciences) statističkog paketa. Pitanja upitnika strukturirana su u skladu s ciljevima istraživanja. Podaci su analizirani jednostavnom statističkom metodom. Rezultati istraživanja prikazani su pomoću grafikona kako bi se vizualno ilustrirali podaci.

4.1.7. Valjanost i pouzdanost istraživanja

Vjerodostojnost je jedan od uvjeta svakog znanstvenog istraživanja. Istraživanje ovog diplomskog rada temeljeno je na vjerodostojnosti prikupljenih podataka zbog velikog uzorka.

Stupanj točnosti, odnosno valjanost istraživanja odnosi se na preciznost mjerenja. Ukoliko je instrument sastavljen ne temelju literature, sadržajno je ispravan. Kao što je već rečeno, upitnik je inspiriran Istraživanjem „Percepcija, iskustva i stavovi o rodnoj diskriminaciji u Republici Hrvatskoj“, a pitanja su samostalno osmišljena. Rezultati istraživanja su općeniti i primjenjivi na stvarne situacije rodne ravnopravnosti te ih je moguće koristiti za daljnja povezana istraživanja.

Dosljednost mjerenja, odnosno pouzdanost objašnjava informacije u kojoj mjeri kod svakog ponavljanja mjerenja mjerni instrumenti pokazuju jednake rezultate. Jasni odgovori zabilježeni su na svakom anketnom pitanju, a dani odgovori nastojali su se detaljnije obrazložiti kako bi se dobila jasna i potpuna cjelina te na kraju zaključak o ispitanom.

4.2. Interpretacija rezultata istraživanja

Kroz anketni upitnik je provedeno empirijsko istraživanje diplomskog rada dalo odgovore na pitanja o stavovima žena u Republici Hrvatskoj o rodnoj ravnopravnosti. Postavljena pitanja adekvatno su poslužila u dobivanju očekivanih odgovora na temu upitnika. Strukturirana pitanja postavljena su sukladno ciljevima istraživanja.

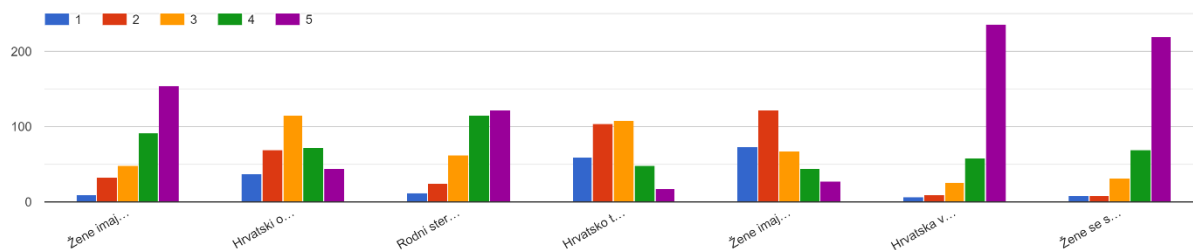
Podaci prikupljeni anketnim upitnikom obrađeni su odabranim statističkim testovima u Google Forms-u i SPSS statističkom paketu.

U nastavku su prikazane povratne informacije dobivene temeljem provedenog anketnog istraživanja. Povratne informacije prikazane su grafikonima, redosljedom kako su postavljena pitanja u anketnom upitniku, a uz svaku informaciju dano je adekvatno pojašnjenje.

Prvo pitanje odnosi se na tvrdnje o položaju žena u području obrazovanja i karijere (grafikon 1.) na koja su ispitanice mogle izraziti svoje slaganje s tvrdnjom na Likertovoj skali (1- u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti se ne slažem, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem) i rezultati su slijedeći:

Grafikon 1. Položaj žena u području obrazovanja i karijere

Sljedeće tvrdnje odnose se na položaj žena u području obrazovanja i karijere u Hrvatskoj. Pažljivo pročitajte tvrdnje i odaberite stupanj slaganja (1 - u potpunosti se ne slažem, 2 - ne slažem se, 3 - niti se slažem niti se ne slažem, 4 - slažem se, 5 - u potpunosti se slažem).

Izvor: samostalna izrada autora

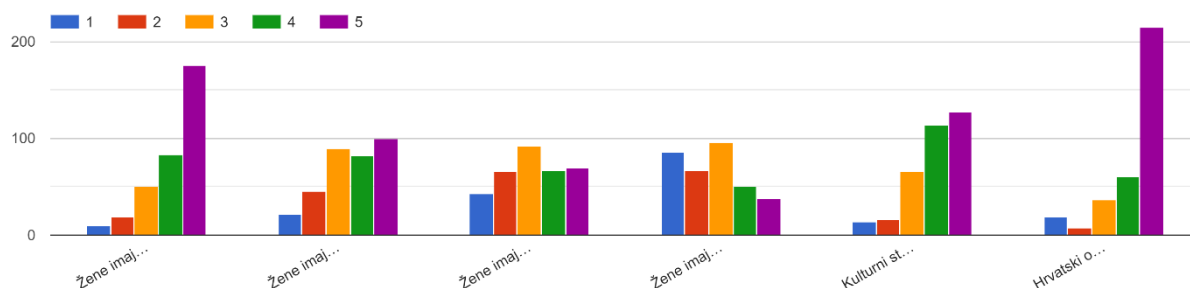
Povratni rezultati istraživanja o stavovima ispitanica o položaju žena u području obrazovanja i karijere pokazuju da se njih 45,24% u potpunosti slaže s tvrdnjom da žene u Hrvatskoj imaju jednak pristup obrazovnim mogućnostima kao i muškarci, dok se 2,98% uopće ne slaže s tom tvrdnjom. Tvrdnju da hrvatski obrazovni sustav učinkovito promiče rodnu ravnopravnost i bori se protiv predrasuda 33,93% žena označilo je ocjenom 3, dakle s njom se ne mogu niti složiti niti složiti. Samo 13,39% žena u potpunosti smatra da hrvatski obrazovni sustav promiče rodnu ravnopravnost. Na temelju odgovora o tome kako rodni stereotipi u hrvatskom društvu utječu na odabir zanimanja žena i muškaraca, zaključuje se da postoji rodna segregacija po zanimanjima u Hrvatskoj. Naime, 36,01% žena u potpunosti se slaže s ovom tvrdnjom. Ispitanice se s tvrdnjom da hrvatsko tržište rada podupire sudjelovanje žena u područjima u kojima tradicionalno dominiraju muškarci ili nisu složile ili se nisu niti složile niti ne složile, prosječni odgovori iznosili su oko 30% slaganja s ocjenom 2 ili 3. Samo 8,33% žena smatra da žene u Hrvatskoj imaju jednake mogućnosti za napredovanje u karijeri i profesionalnom razvoju kao i muškarci, dok se 36,31% njih nije složilo s tom tvrdnjom. Većina ispitanica, njih 69,64%, u potpunosti se slaže s tvrdnjom da bi hrvatska vlada trebala provoditi politike za rješavanje rodne ravnopravnosti i osigurati jednaku plaću za jednak rad, dok je 17,56% ispitanica tvrdnju ocijenila s 4, odnosno složila se s njom. Velik postotak potpunog slaganja, 65,18% zabilježen je i na tvrdnju da se žene suočavaju s izazovima usklađivanja poslovnih i privatnih obveza zbog društvenih očekivanja. Na temelju ovih rezultata možemo zaključiti da hrvatski obrazovni sustav nije dovoljno usmjeren na promicanje rodne ravnopravnosti i borbu protiv predrasuda te je potrebno raditi na poboljšanju u tom području. U današnje vrijeme, rodna segregacija ostaje izrazito prisutna i ima utjecaj na izbore zanimanja žena i muškaraca, što rezultira podređivanjem društvenim stereotipima. Hrvatsko tržište rada ne podupire dovoljno uključivanje sudjelovanja žena u tradicionalno muška zanimanja. Zaključuje se kako žene u Hrvatskoj nemaju jednake

mogućnosti napredovanja u karijeri i profesionalnom razvoju kao muškarci. Hrvatska vlada treba uvesti nove mjere i poboljšati primjenu postojećih zakona kako bi se riješile rodne razlike u plaćama te osigurala jednakost plaća za jednak rad. Velik broj žena u Hrvatskoj suočava se s izazovima usklađivanja poslovnih i privatnih obveza te im je potrebna pomoć usklađivanju tih aspekata života.

Drugo pitanje odnosi se na tvrdnje vezane uz stavove o pravima žena u zdravstvenom sustavu Hrvatske (grafikon 2.) s kojima su žene označile stupanj slaganja na Liketrovoj skali (1- u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti se ne slažem, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem), a rezultati prikazuju slijedeće:

Grafikon 2. Prava žena u zdravstvenom sustavu Hrvatske

Sljedeće tvrdnje odnose se prava žena u zdravstvenom sustavu Hrvatske. Pažljivo pročitajte tvrdnje i odaberite stupanj slaganja (1- u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti se ne slažem, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem).

Izvor: samostalna izrada autora

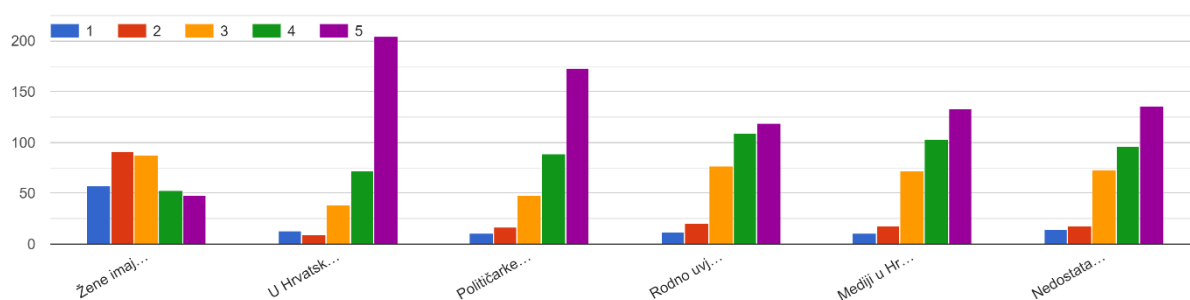
Najviše ispitanica, njih 51,79%, u potpunosti se slaže s tvrdnjom da žene u Hrvatskoj imaju jednak pristup zdravstvenim uslugama kao i muškarci. Na tvrdnju da žene imaju pristup sveobuhvatnim informacijama za donošenje odluka o svom zdravlju, odgovori ispitanica variraju od ocjene 3 do ocjene 5 te iznose od 25 do 30% za svaku od te tri ocjene. Ispitanice nisu mogle procijeniti imaju li žene u Hrvatskoj odgovarajući pristup uslugama reproduktivne zdravstvene zaštite, uključujući kontracepciju i odluku o planiranju obitelji pa je njih 27,08% označilo ocjenom 3. Velik broj ispitanica, 25,6%, u potpunosti se nije složilo s tvrdnjom da žene imaju pristup sigurnim i legalnim uslugama pobačaja kada je to potrebno te su ocjene 2 i 3 za tu tvrdnju isto tako bile raspoređene oko 22% po odgovoru. Postotak od 37,5% ispitanica u potpunosti smatra da kulturni stavovi društvene norme u Hrvatskoj utječu na reproduktivne izbore i odluke žena te se 33,63% ispitanica složilo s tom tvrdnjom. Najveći broj ispitanica, 63,1%, slaže se s tvrdnjom da bi hrvatski obrazovni sustav trebao omogućiti seksualno obrazovanje kako bi se žene osnažile za donošenje odluka o svom zdravlju. Temeljem rezultata, zaključuje se da većinom žene u Hrvatskoj imaju jednak pristup zdravstvenim

uslugama kao i muškarci. Također, žene donekle imaju sve potrebne informacije za donošenje odluka o vlastitom zdravlju. Međutim, žene nemaju odgovarajući pristup uslugama reproduktivne zaštite, kontracepciji i odlukama o planiranju obitelji. Isto tako, žene nemaju dovoljan pristup sigurnim i legalnim uslugama pobačaja u slučajevima potrebe. U današnje vrijeme i dalje su prisutni tradicionalni kulturni stavovi koji utječu na reproduktivne izbore i odluke žena. Zaključno, u obrazovni sustav trebalo bi se uvesti seksualno obrazovanje kako bi se potaklo osnaživanja žena u donošenju odluka o zdravlju.

Treće pitanje odnosi se na tvrdnje vezane uz stavove o političkom položaju žena u Hrvatskoj (grafikon 3.) koje su ispitanice označile sa stupnjem slaganja na Likertovoj ljestvici (1- u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti se ne slažem, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem), rezultati pokazuju slijedeće:

Grafikon 3. Politički položaj žena u Hrvatskoj

Slijedeće tvrdnje odnose se na politički položaj žena u Hrvatskoj. Pažljivo pročitajte tvrdnje i odaberite stupanj slaganja (1- u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti se ne slažem, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem).

Izvor: samostalna izrada autora

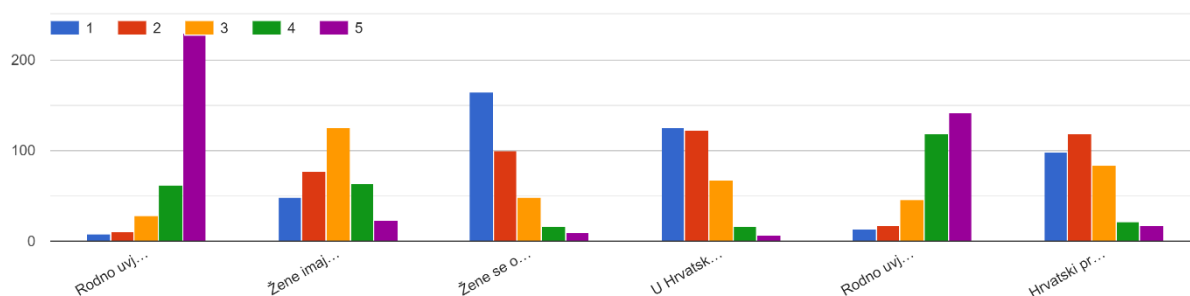
Dobiveni rezultati pokazuju da se najveći postotak ispitanica, oko 25%, ili nije složilo ili se nije niti složilo niti ne složilo s tvrdnjom da žene imaju jednake mogućnosti sudjelovanja u procesima političkog odlučivanja kao i muškarci. Velik postotak ispitanica, 60,42%, smatra da na vodećim pozicijama u politici nema dovoljan broj žena. Također, 51,49% ispitanica složilo se s tvrdnjom da su političarke pod većim nadzorom i kritikom na temelju spolu u odnosu na muške kolege političare. Postotkom od oko 30% ispitanice su izrazile slaganje i potpuno slaganje s tvrdnjom da rodno uvjetovana diskriminacija prevladava u političkom okruženju te ih odvraća od bavljenja političkom karijerom. Velik broj ispitanica složio se s tvrdnjom kako mediji igraju ulogu u oblikovanju javne percepcije žena u politici i tako jačaju rodne predrasude i stereotipe, njih 39,29% označilo je potpuno slaganje. Skoro polovica ispitanica, 40,18%, u potpunosti se slaže s tvrdnjom da nedostatak rodne raznolikosti u političkom vodstvu potkopava demokraciju i odražava nejednakost u hrvatskom društvu.

Može se zaključiti da žene u Hrvatskoj imaju djelomično jednake mogućnosti sudjelovanja u politici. Istraživanje je pokazalo da žene smatraju kako nema dovoljan broj žena na vodećim pozicijama u politici te da su pod većim nadzorom i kritikom u usporedbi s muškim političarima. Rodno uvjetovana diskriminacije prisutna je u određenoj mjeri u politici i jedan je od razloga koji odvraća žene od bavljenja politikom. Mediji u Hrvatskoj jačaju rodne predrasude i stereotipe o ženama u politici oblikovanjem njihove javne percepcije. Utvrđeno je da nedostatak rodne raznolikosti u politici potkopava demokraciju i podupire nejednakosti u društvu.

Četvrto pitanje odnosi se na tvrdnje o stavovima vezanim za rodno uvjetovano nasilje u Hrvatskoj (grafikon 4.). Ispitanice su označile stupnjeve slaganja s tvrdnjama na Likertovoj ljestvici (1- u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti se ne slažem, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem), rezultati su sljedeći:

Grafikon 4. Rodno uvjetovano nasilje u Hrvatskoj

Sljedeće tvrdnje odnose se na rodno uvjetovano nasilje u Hrvatskoj. Pažljivo pročitajte tvrdnje i odaberite stupanj slaganja (1- u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti se ne slažem, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem).

Izvor: samostalna izrada autora

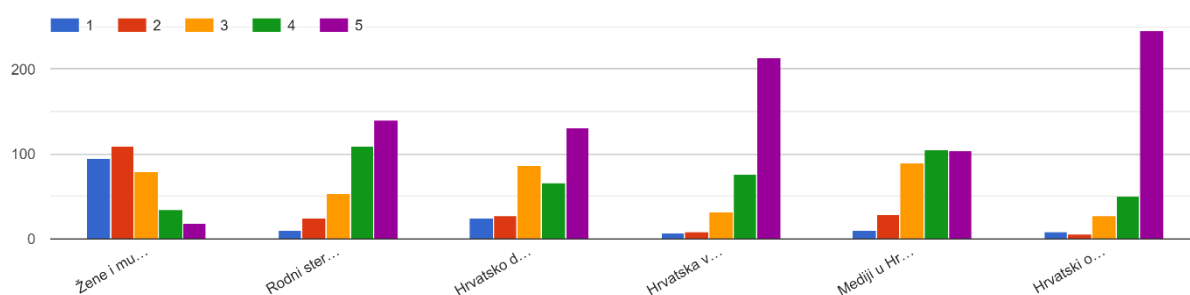
Najveći postotak ispitanica, 67,56%, izrazilo je potpuno slaganje s tvrdnjom da je rodno uvjetovano nasilje, obiteljsko nasilje i seksualno uznemiravanje značajan problem u Hrvatskoj koji zahtjeva hitnu pozornost i djelovanje. Postoji veliko ne slaganje s tvrdnjom da žene imaju pristup uslugama podrške, uključujući skloništa i savjetovaništa ako dožive rodno uvjetovano nasilje. Naime, 14,29% ispitanica je tu tvrdnju označilo ocjenom 1, zatim 22,92% ocjenom 2 i 37,2% ocjenom 3. Ispitanice se također nisu složile s tvrdnjom da se žene osjećaju sigurno ako prijave slučajeve rodno uvjetovanog nasilja tijelima kaznenog progona, čak 48,51% ispitanica se nije s tom tvrdnjom uopće složilo, dakle gotovo polovica ispitanica. Vidljivo je da se ispitanice ne slažu s tvrdnjom da u Hrvatskoj postoji dovoljna svijest i razumijevanje rodno uvjetovanog nasilja kao ozbiljnog društvenog problema jer je njih oko 36% označilo tvrdnju ocjenom 1 i 2. Zabrinjavajući je podatak da

se 41,67% ispitanica u potpunosti slaže s tvrdnjom da je rodno uvjetovano nasilje često normalizirano te tako pridonosi kulturi šutnje i nekažnjivosti. Ispitanice se u velikom postotku, oko 30%, nisu uopće složile ili se nisu složile s tvrdnjom da hrvatski pravni sustav štiti osobe koje su preživjele rodno uvjetovano nasilje i osigurava odgovornost počinitelja. Iz rezultata istraživanja jasno se zaključuje da u Hrvatskoj postoji ozbiljan problem rodno uvjetovanog nasilja, obiteljskog i seksualnog nasilja čijem se rješavanju pod hitno treba posvetiti. Vidljivo je da ispitanice smatraju da žene nemaju pristup uslugama podrške, skloništima i savjetovalištima ukoliko dožive nasilje. Također, žene u Hrvatskoj se ne osjećaju sigurno ako prijave slučajeve nasilja nadležnim službama. U Hrvatskoj postoji nedovoljna svijest i razumijevanje pojma nasilja te se pojavljuje kao ozbiljni društveni problem. U Hrvatskoj je rodno uvjetovano nasilje normalizirano, ne kažnjava se i o njemu se šuti, što dodatno komplicira situaciju i stvara još veći problem. Na kraju je zaključeno da pravni sustav ne čini dovoljno po pitanju zaštite žena koje su preživjele nasilje i ne osigurava odgovornost počinitelja. Potrebno je poduzeti korake kako bi se ovo stanje promijenilo i osigurala sigurnost i zaštita žena u Hrvatskoj.

Peto pitanje odnosi se na tvrdnje o ulozi žena u obitelji u Hrvatskoj (grafikon 5.). Ispitanice su svoj odgovore zabilježile na Liketrovoj ljestvici slaganja (1- u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti se ne slažem, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem), rezultati su slijedeći:

Grafikon 5. Uloga žena u obitelji u Hrvatskoj

Sljedeće tvrdnje odnose se ulogu žena u obitelji u Hrvatskoj. Pažljivo pročitajte tvrdnje i odaberite stupanj slaganja (1- u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti se ne slažem, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem).

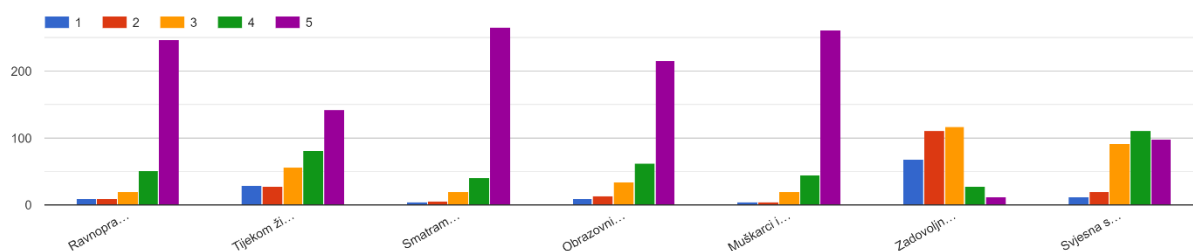
Izvor: samostalna izrada autora

S tvrdnjom da žene i muškarci ravnopravno dijele kućanske obveze, uključujući brigu za obitelj i kućanske poslove nije se složilo oko 85% ispitanica te su tvrdnje ocijenile s 1, 2 i 3. U potpunosti se s tvrdnjom da rodni stereotipi i društvene norme vrše pritisak na žene da prednost daju obiteljskim obavezama, braku i majčinstvu u odnosu na napredovanje u karijeri i obrazovanje, složilo 41,07% ispitanica, što je gotovo polovica. Ispitanice su se u potpunosti složile, njih 38,99%, s tvrdnjom da hrvatsko društvo previše uzdiže doprinos muškaraca brizi i kućanskim obavezama. S tvrdnjom da bi hrvatska vlada trebala provoditi politike bolje ravnoteže poslovnog i privatnog života žena (npr. roditeljski dopust, subvencije za skrb o djeci i slično), u potpunosti se složilo 63,1% ispitanica. Prosječno je oko 30% ispitanica za svaku od ocjena 4 i 5, izrazilo slaganje s tvrdnjom da mediji u Hrvatskoj igraju ulogu u održavanju tradicionalnih rodnih uloga i očekivanja vezanih uz obiteljske obveze. Vrlo veliki postotak ispitanica, 72,62%, smatra da bi hrvatski obrazovni sustav trebao promicati ravnopravnost spolova učeći djecu o zajedničkim odgovornostima unutar obitelji. Na temelju provedenog istraživanja može se zaključiti da u hrvatskim kućanstvima žene i muškarci ne dijele ravnopravno obavljanje kućanskih poslova i brigu za obitelj, već većinom žene preuzimaju brigu o domaćinstvu i djeci. Još uvijek su prisutni društveni stereotipi koji ženu smatraju domaćicom i kućanicom te vrše pritisak na žene da prednost daju obitelji, braku i majčinstvu i zanemare vlastito obrazovanje i karijeru. Vidljivo je da hrvatsko društvo pretjerano uzdiže muškarčev doprinos brizi o djeci i pomaganju u kućanstvu, što dovodi do situacija gdje se muškarci hvale kada obavljaju te obveze, iako bi to trebalo biti normalno. Hrvatska vlada bi trebala ženama pružiti potporu u ostvarenju balansa između privatnog i poslovnog života. Mediji u Hrvatskoj ističu tradicionalne uloge žena kao domaćica čime jačaju rodne stereotipe. U okviru obrazovnog sustava potrebno je djecu učiti o zajedničkim odgovornostima i ravnopravnosti spolova unutar obitelji kako bi se potakla promjena stereotipa i postigla ravnopravnost žena i muškaraca.

Šesto pitanje odnosi se na tvrdnje o osobnim stavovima ispitanica o rodnoj ravnopravnosti (grafikon 6.). Stupanj slaganja s tvrdnjom označile su na Likertovoj ljestvici (1- u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti se ne slažem, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem), rezultati su slijedeći:

Grafikon 6. Osobni stavovi o rodnoj ravnopravnosti

Sljedeće tvrdnje odnose se na osobne stavove o rodnoj ravnopravnosti. Pažljivo pročitajte tvrdnje i odaberite stupanj slaganja (1 – u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti se ne slažem, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem).

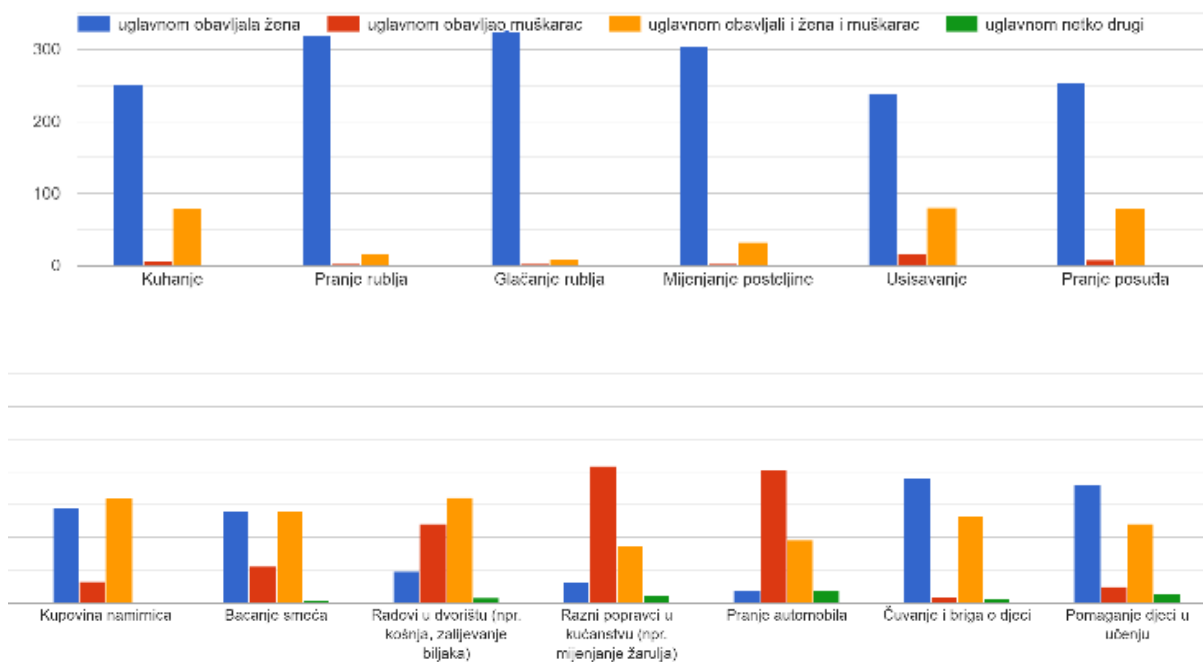

Izvor: samostalna izrada autora

Veliki udio ispitanica, njih 72,92%, u potpunosti se slaže s tvrdnjom da ravnopravnost spolova nije važna samo za žene, već i za ukupnu dobrobit hrvatskog društva. Više od polovice ispitanica, ukupno 66,04% s ocjenama 4 i 5, se tijekom svog života se osobno susrelo s diskriminacijom temeljenom na spolu. Velika većina ispitanica, njih 78,57%, smatra da žene trebaju imati jednake šanse za vodeće pozicije u svim sektorima. Ispitanice su snažno podržale tvrdnju da bi obrazovni sustav trebao staviti veći naglasak na poučavanje o ravnopravnosti spolova i pravima žena, označile sa ocjenama 4 (18,75%) i 5 (63,99%). S tvrdnjom da bi muškarci i žene trebali dijeliti jednaku odgovornost za brigu o obitelji i kućanskim obvezama, u potpunosti se složilo 77,78% ispitanica, dok se samo 1,49% nije složilo s tom tvrdnjom. Što se tiče zadovoljstva trenutnom razinom ravnopravnosti spolova u Hrvatskoj, većina ispitanica, ukupno 87,8%, s ocjenama 1, 2 i 3, nije zadovoljna. Samo 3,87% ili 13 ispitanica od ukupno 336 je u potpunosti zadovoljno trenutnom razinom rodne ravnopravnosti u Hrvatskoj. Ispitanice su ocjenama 3 (27,68%), 4 (33,04) i 5 (29,17%), označile tvrdnju da su svjesne rodni predrasuda i stereotipa koji postoje u hrvatskom društvu te aktivno rade na njihovom suzbijanju. Na temelju povratnih rezultata, zaključuje se da žene smatraju da ravnopravnost spolova nije važna isključiva za njih već za društvo u cjelini. Velik broj žena u Hrvatskoj osobno se susreo s rodnom diskriminacijom. Žene bi trebale imati jednake šanse za vodeće pozicije u svim sektorima, dok bi obrazovni sustav trebao staviti veći naglasak na učenje o rodnoj ravnopravnosti i pravima žena. Muškarci i žene trebali bi dijeliti odgovornosti unutar domaćinstva i brigu o djeci, kako bi se postigla rodna ravnopravnost unutar obitelji. Većina ispitanica nije zadovoljna trenutnom razinom rodne ravnopravnosti u Hrvatskoj, no svjesne su rodni predrasuda i stereotipa te rade na njihovom suzbijanju.

Sedmo pitanje odnosi se na ravnopravnost žene i muškarca u obavljanju kućanskih poslova tijekom odrastanja ispitanica (grafikon 7.). Ovaj dio upitnika preuzet je iz rada autorice Zdravec pod nazivom „Ispitivanje percepcije rodne diskriminacije, stavova prema rodnoj ravnopravnosti i obavljanju kućanskih poslova kod studenata i studentica“ te je nadodano još nekoliko poslova. Rezultati ovog pitanja su slijedeći:

Grafikon 7. Tko je uglavnom obavljao navedene kućanske poslove tijekom Vašeg odrastanja?

Izvor: samostalna izrada autora

Rezultati provedenog istraživanja o obavljanju kućanskih poslova tijekom odrastanja ispitanica pokazuju sljedeće podatke:

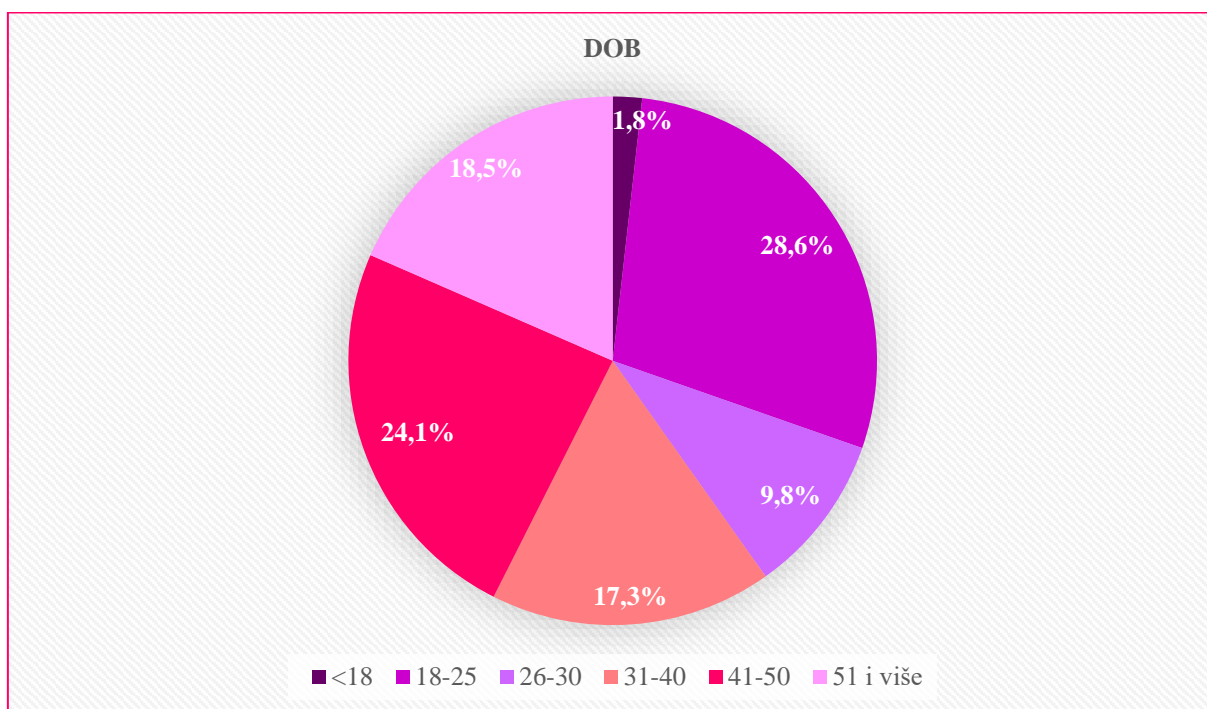
Žene su uglavnom obavljale posao kuhanja, što je bio slučaj kod 74,7% ispitanica, dok su u 23,21% slučajeva odgovornost kuhanja podijelili žena i muškarac. Za pranje rublja u kućanstvima bila je zadužena žena u 94,35% slučajeva, dok je samo 0,6% muškaraca pralo rublje. Glačanje rublja također je većinom obavljala žena u 96,43% slučajeva, dok je muškarac glačao u 0,6% slučajeva. Ovo je ujedno i najveće odstupanje u podjeli poslova. Mijenjanje posteljine pripalo je ženama u 89,89% kućanstava, dok su u 9,53% slučajeva ovaj posao su podijelili muškarci i žene. Usisavale su više žene, 70,24% naspram 5,36% muškaraca, dok su zajedno obavljali usisavanje u 24,11% kućanstva. Približno jednako je ocijenjen i posao pranja posuđa, 74,7% pranja je obavljala žena te 23,1% zajedničko žena i muškarac. Kupovinu namirnica je u 42,86% slučajeva obavljala žena, a u 47,62% jednako su to radili žena i muškarac. U 41% slučajeva žena je bila zadužena za bacanje smeća, a u isto

toliko slučajeva podijelili su se žena i muškarac. Preokret dolazi u poslovima radova u dvorištu gdje muškarci preuzimaju inicijativu s većinom od 35,42%, dok su odgovornost dijelili u 48,21% kućanstva. Isto tako za razne popravke u kućanstvima su većinom bili zaduženi muškarci sa 61,9%, a žene sa samo 8,93% odgovora. Pranje automobila preuzimaju muškarci u većini sa 60,71%, dok žene i muškarci su odgovornost podijelili u 27,98% slučajeva. Čuvanje i brigu o djeci većinom, 56,55%, su preuzimale žene, a zajedničku odgovornost su žene i muškarci preuzimali u 39,29% kućanstava. Također uglavnom su žene, 53,27%, pomagale djeci u učenju, a žena i muškarac su zajedno djeci u učenju pomagali u 35,71% kućanstva. Ukupno 13 ispitanica, odnosno 3,86% imale su pomoć od nekog drugog izvan kućanstva u učenju dok su bile djeca. Možemo vidjeti da su žene u kućanstvima ispitanica uglavnom bile zadužene za odgovornosti koje se tradicionalno pripisuju ženama, poput kuhanja, pranja i glačanja rublja, mijenjanja posteljine, usisavanja te čuvanja i brige o djeci, kao i pomaganja djeci u učenju. Ipak, u određenim poslovima su žene i muškarci podijelili odgovornost, iako su žene i dalje bile većinski angažirane, kao što je slučaj s kupovinom namirnica. S druge strane, muškarci su u promatranim kućanstvima preuzimali poslove koji se tradicionalno povezuju s muškarcima, poput radova u dvorištu, popravaka u kućanstvu i pranja automobila. U većini poslova koje su obavljale žene, obavljale su isključivo žene bez dijeljenja odgovornosti, dok u poslovima koji su pripali muškarcima sudjeluju i žene. Možemo zaključiti da se žene aktivno uključuju i u takozvane „muške“ poslove dok muškarci ne pokazuju interes za obavljanje „ženskih“ poslova jer to često doživljavaju kao sramotu.

DEMOGRAFSKA STRUKTURA ŽENSKIH ISPITANIKA

Demografska struktura odnosi se na osnovne informacije o ispitanicima kako bi se bolje razumjele karakteristike prema kojima su formirani odgovori i stavovi. U ovom upitniku spol nije bio zadan za označiti jer se ispitivala isključivo ženska populacija, obzirom na temu rada. Ispitane demografske varijable uključuju: dob, najvišu razinu završenog obrazovanja, radni status i uključenje u organizacije i inicijative koje promiču ravnopravnost spolova i podupiru prava žena.

Grafikon 8. Dob

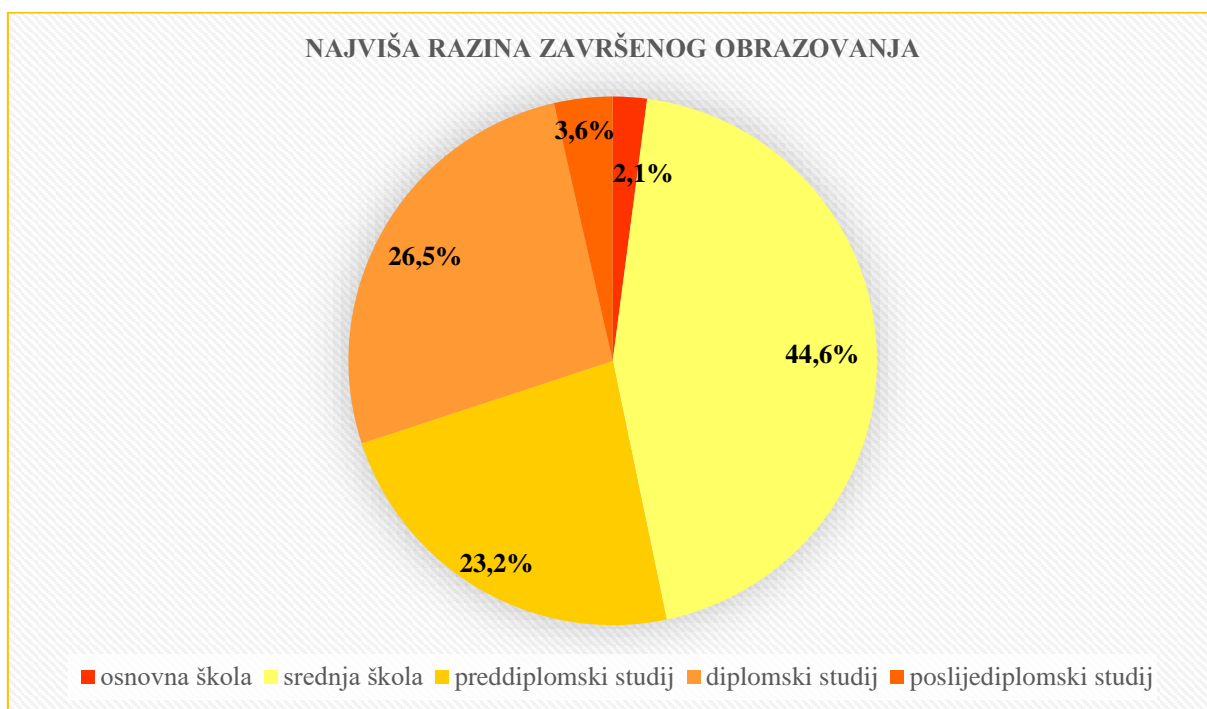

Izvor: samostalna izrada autora

Na temelju grafikona 8., zaključuje se kako ispitanici uzorak žena najviše čini populaciju dobne skupine od 18 do 25 godina, nakon nje slijedi populacija od 41 do 50 godina, zatim 51 i više godina, potom od 31 do 40 godina te 26 do 30 godina, a na kraju najmanji postotak populacije čine ispitanice mlađe od 18 godina.

Anketnim upitnikom ispitana je isključivo ženska populacija obzirom na temu istraživanja pod nazivom „Ispitivanje stavova žena u Republici Hrvatskoj o rodnoj ravnopravnosti“. Istraživanje je provedeno na teritoriju Republike Hrvatske preko društvenih mreža.

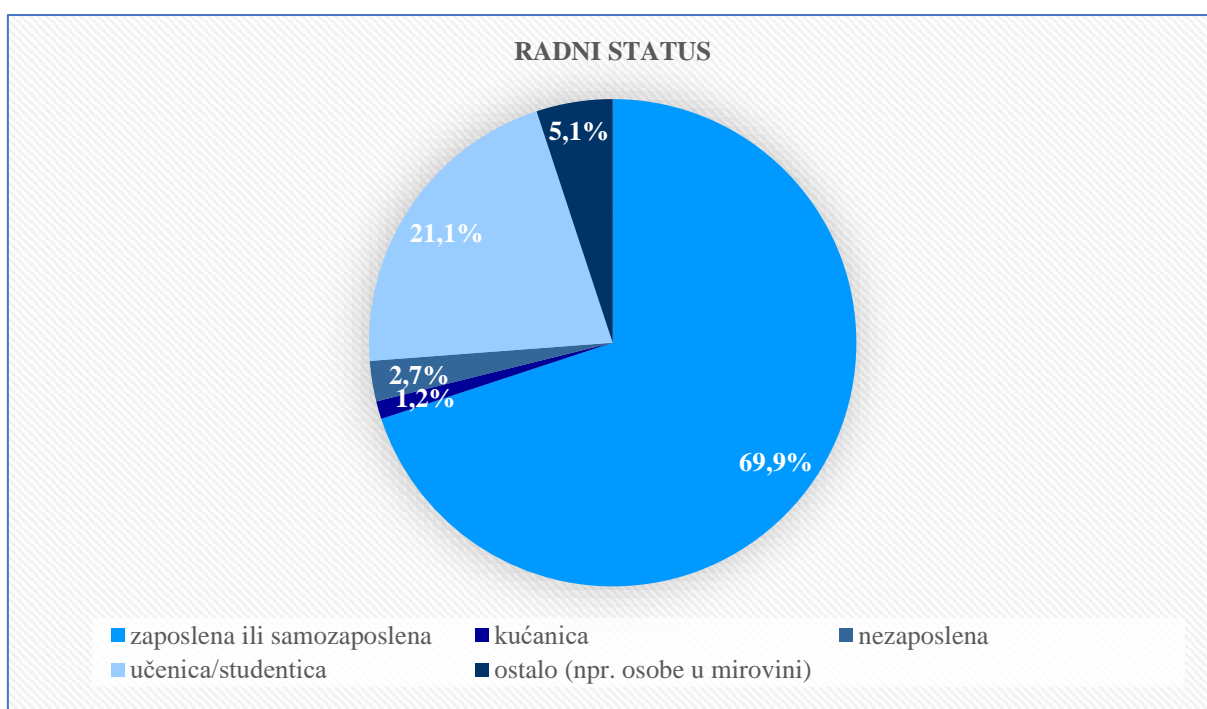
Grafikon 9. Najviša razina završenog obrazovanja

Izvor: samostalna izrada autora

Prema grafikonu 9. vidljivo je da najviše ispitanica ima završenu srednju školu (44,6%), zatim diplomski studij (26,5%) pa preddiplomski studij (23,2%), njega slijedi poslijediplomski studij (3,6%) te na kraju najmanji postotak je ispitanica koje imaju završenu samo osnovnu školu (2,1%).

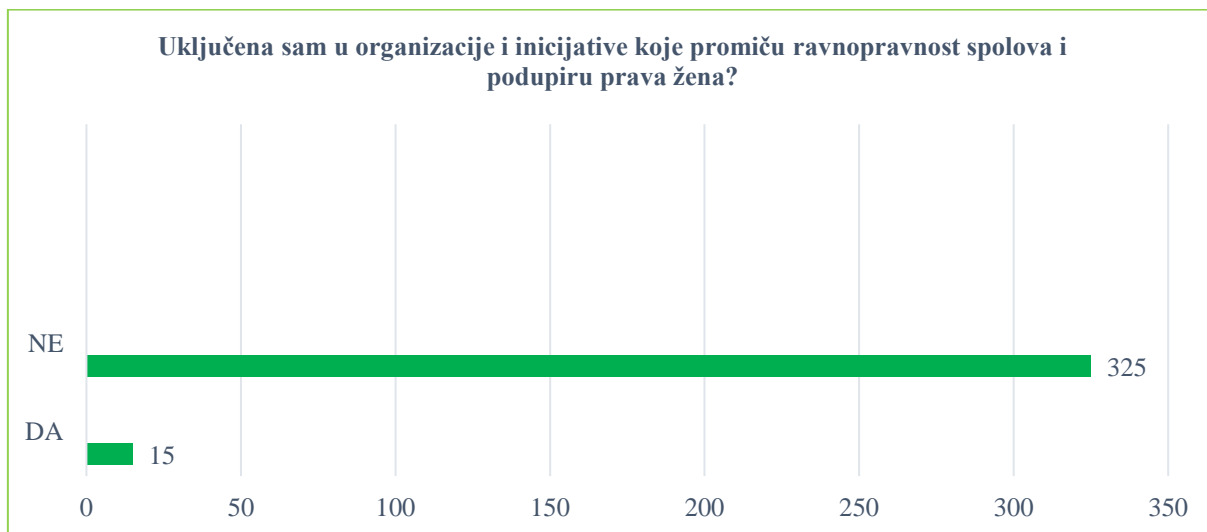
Grafikon 10. Radni status

Izvor: samostalna izrada autora

Grafikon 10. koji prikazuje strukturu ispitanica prema radnom statusu pokazuje da je najveći broj ispitanica zaposleno ili samozaposleno (69,9%). Zatim slijede učenice ili studentice (21,1%) te potom kategorija ostalo koja obuhvaća primjerice osobe u mirovini (5,1%). Na začelju se nalaze ispitanice koje su nezaposlene (2,7%) i kućanice (1,2%).

Grafikon 11. Uključenost u organizacije i inicijative koje promiču ravnopravnost spolova i podupiru prava žena

Izvor: samostalna izrada autora

Posljednjim pitanjem anketnog upitnika željelo se saznati da li su ispitanice uključene u neke organizacije i inicijative kojima se promiču ravnopravnost spolova i podupiru prava žena i ako jesu, u koje (grafikon 11.). Na pitanje je bilo moguće dati dihotoman (da/ne) odgovor. Iako je bilo naznačeno da se odabere jedan odgovor četiri ispitanice odgovorile i da i ne, dok je 321 ispitanica odgovorila NE, a 11 ispitanica DA kako je prikazano na grafikonu.

Od jedanaest ispitanica koje su potvrdno odgovorile na pitanje skupljeni odgovori na otvoreno pitanje u koje organizacije i inicijative su uključene glase:

- „Radim s mladima te svakodnevno djelujem na razvijanju njihove empatije i zdravog razuma (stručni suradnik u srednjoj školi).“
- „Feministički fAKTIV kolektiv“
- „Erasmus+ the new values of democracy in today's Europe i EPAS“
- „Privatno“
- „Udruga i stranka Socijaldemokrata“
- „Podupirem druge koji promiču ravnopravnost i njihove akcije“
- „Ustanova“

Nekoliko ispitanica koje su potvrdno odgovorile nisu napisale u koje organizacije i inicijative su uključene.

4.3. Prijedlog o daljnjem osnaživanju rodne ravnopravnosti u Hrvatskoj

U sklopu daljnjeg osnaživanja rodne ravnopravnosti u Hrvatskoj, predlažem niz aktivnosti i mjera koje bi mogle biti od koristi ostvarenju potpune jednakosti spolova i unaprijediti položaj žena u hrvatskom društvu. Potrebno je pokrenuti nacionalne kampanje i razne programe edukacije na temu rodne ravnopravnosti, prvenstveno u školama i obrazovnim ustanovama, ali isto tako i na radnim mjestima i u lokalnim zajednicama u sklopu kojih se većinom formiraju stavovi i mišljenja o statusu žena. Edukacijom bi se promicala svijesti i razumijevanje važnosti pojma ravnopravnosti spolova u društvu.

Nadalje, potrebno je ojačati postojeće Zakone o ravnopravnosti spolova, osigurati njihovu provedbu i poštivanje u praksi. U sklopu ojačavanja zakona potrebno je osnovati posebne odbore ili institucije koje bi pratile provedbu istih. Iako žene već imaju određenu kvotu sudjelovanja u političkim tijelima, najmanje 40% zastupljenosti žena, u stvarnosti je taj postotak znatno manji pa je stoga važno osigurati veću zastupljenost žena u politici i donošenju odluka.

Ženama poduzetnicama potrebno je pružiti potporu, programe edukacija i poduprijeti financiranje poslova kako bi se potaklo sudjelovanje žena na tržištu rada. od iznimne je važnosti ustanoviti politiku jednakih plaća za žene i muškarce za jednak rad, suzbiti rodnu diskriminaciju na radnom mjestu i poticati žene u uravnoteženju poslovnih i privatnih obveza kako bi oboje mogle adekvatno obavljati. Važno je potaknuti i muškarce, edukacijom i podizanjem njihove svijesti o temi, kako bi preuzeli inicijativu, podržali žene i podijelili odgovornosti u postizanje rodne ravnopravnosti.

Ključni problem u Hrvatskoj je nasilje nad ženama te je stoga potrebno ojačati sustav zaštite žrtava nasilja i educirati društvo o štetnim posljedicama istog te izraziti neprihvatanje bilo kojeg oblika nasilja nad ženama. U medijima je potrebno prenositi realne, ali pozitivne priče o osnaživanju žena i spriječiti dodatno stvaranje stereotipa i predrasuda prema ženama. Važno je ostvariti suradnju svih dionika na svim razinama, od pojedinca do države i suradnju s brojnim organizacijama i inicijativama koje se bave pitanjima rodne ravnopravnosti zbog bolje ostvarivanja ciljeva, a to su osiguranje jednakih prava i mogućnosti za žene u Republici Hrvatskoj.

5. ZAKLJUČAK

Rodna ravnopravnost aktualna je i vrlo važna tema koja napredak ostvaruje posljednjih nekoliko desetljeća, no još uvijek jednakost spolova nije u potpunosti ostvarena u svim državama svijeta. Ona je ključni cilj suvremenog društva te ima duboke implikacije na pravednost, razvoj i stabilnost zajednica. Od iznimne je važnosti prepoznati da rodna ravnopravnost obuhvaća više od formalne zakonske jednakosti. Ona zahtijeva promjenu stereotipa, društvenih normi i sustava koji odražavaju rodne nejednakosti. Svijest i edukacija svih pojedinaca faktori su transformacije normi i vode k promicanju inkluzivnog društva.

Vrlo je važno osigurati ekonomsku neovisnost žena, osiguranjem mogućnosti za zapošljavanje, pristupom financijskim resursima i podržati žene poduzetnice u uključenju na tržište rada kako bi se smanjile ekonomske razlike između žena i muškaraca. Borba protiv rodno uvjetovanog nasilja treba biti prioritet kako bi se u praksi provodili doneseni zakoni, pružila pravda, podrška i zaštita žrtvama i stvorilo se sigurno okruženje za sve žene i djevojčice. Ženama je potrebno omogućiti ravnopravno sudjelovanje u politici i na vodećim pozicijama te osigurati veći zastupljenost žena u procesima donošenja odluka. Ostvarivanje rodne ravnopravnosti zahtijeva multidisciplinarni pristup koji uključuje civilno društvo, vladine institucije, privatni sektor i međunarodne organizacije. Potrebno je uspostaviti suradnju na lokalnoj, nacionalnoj i globalnoj razini kako bi se postigli ciljevi rodne ravnopravnosti. Rodna ravnopravno nije pitanje samo ženskih prava, već ljudskih prava koja utječu na društvo u cjelini.

Kako bi se ispitali stavovi žena u Republici Hrvatskoj o rodnoj ravnopravnosti, ponuđen je anketni upitnik. Ispitivanje je provedeno na razini Republike Hrvatske. Ispitane su žene svih dobnih skupina, razina obrazovanja i statusa zaposlenja. Anketa se provodila u razdoblju od 11. ožujka do 11. travnja 2024. godine., a prikupljanje podataka izvršeno je na uzorku od 336 ispitanice koje su ispunile anketni upitnik. Upitnik je distribuiran putem društvenih mreža. Pitanja su samostalno osmišljena po uzoru na Istraživanje „*Percepcija, iskustva i stavovi o rodnoj diskriminaciji u Republici Hrvatskoj*“ i rad „*Ispitivanje percepcije rodne diskriminacije, stavova prema rodnoj ravnopravnosti i obavljanju kućanskih poslova kod studenata i studentica*“. Rezultati istraživanja prikazani u radu upućuju na činjenicu da se prihvaća postavljena pomoćna hipoteza H1: „Postizanje rodne ravnopravnosti na svim razinama od iznimne je važnosti za žene u Hrvatskoj i društvo u cjelini“. Odgovori ispitanica jasno su uputili da postoje rodne nejednakosti u ispitanim područjima, a postizanje ravnopravnosti od velike je važnosti i za žene i za društvo u cjelini. Hipoteza H2: „Žene u

Hrvatskoj nemaju jednake mogućnosti i prava kao muškarci i nisu zadovoljne trenutnom razinom rodne ravnopravnosti“ također se prihvaća jer je u rezultatima provedenog anketnog upitnika vidljivo da žene u određenim područjima nemaju jednake mogućnosti i prava kao i muškarci u Hrvatskoj, a većina žena iskazalo je nezadovoljstvo trenutnom razinom rodne ravnopravnosti u državi. Hipoteza H3: „Prepoznata važnost teme rodne ravnopravnost, ali se o istoj nedovoljno govori“ dokazana je. U povratnim odgovorima provedenog upitnika vidljivo je kako žene prepoznaju važnost teme rode ravnopravnosti, ali rezultati pitanja o uključenju u organizacije i inicijative koje promiču ravnopravnost spolova i podupiru prava žena ukazuju kako se o temi ipak nedovoljno govori i aktivno sudjeluje u suzbijanju nejednakosti i diskriminacije.

Zaključno, rezultati istraživanja pokazuju da se prihvaća postavljena znanstvena hipoteza koja glasi: „Značajna je prisutnost i raznovrsnost oblika rodne diskriminacije prema ženama u Republici Hrvatskoj, koja se manifestira kroz nejednakosti u obrazovanju, zapošljavanju, politici, zdravlju i prikazu u medijima.“ U povratnim odgovorima ispitanica vidljivo je kako je u Republici Hrvatskoj rodna diskriminacija prema ženama prisutna u raznim oblicima i raznim područjima života.

Provedeno istraživanje prepoznaje važnost kontinuiranog praćenja napretka u ostvarivanju rodne ravnopravnost i na kraju preporučuje smjernice za daljnje osnaživanje rodne ravnopravnosti u Republici Hrvatskoj.

LITERATURA

KNJIGE

1. Bock, G.: *Žena u istoriji Evrope: od srednjeg veka do danas*, Clio, Beograd, 2005.
2. Michelet, J., *The Women of French Revolution*, 1992.
3. Malović, S.: *Mediji i društvo*, Jetic, Opatija, 2007.
4. Kamenov, Ž. i Galić, B.: *Istraživanje „Percepcija, iskustva i stavovi o rodnoj diskriminaciji u Republici Hrvatskoj“*, Zagreb, 2011., dostupno i na: <http://idiprints.knjiznica.idi.hr/134/1/Rodna%20ravnopravnost%20i%20diskriminacija%20u%20Hrvatskoj.pdf> (9.3.2024.)

ČLANCI

1. Galić, B. i Nikodem, K.: *Percepcija rodni jednakosti i šansi pri zapošljavanju u hrvatskom društvu. Pogled nezaposlenih žena*, Revija za socijalnu politiku, Vol. 16 No. 3, Zagreb, 2009.
2. Jergovski, A.: *Stakleni strop. Granice u napredovanju žena na radnom mjestu*, Obnovljeni Život: časopis za filozofiju i religijske znanosti, Vol. 65 No. 3, Zagreb, 2010.
3. Jurčević, V. i Kvartuć, D.: *Sprječavanje diskriminacije žena u radnom pravu u cilju ostvarenja formalne i supstancijalne jednakosti*, Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja, Vol. 55 No. 107, 2021.
4. Kamenov, Ž., Huić, A. i Jugović, I.: *Uloga iskustva rodno neravnopravnog tretmana u obitelji u percepciji, stavovima i sklonosti rodnoj diskriminaciji*, Revija za socijalnu politiku, Vol. 18 No. 2, Zagreb, 2011.
5. Lubina, T. i Brkić Klimpak, I.: *Rodni stereotipi: Objektivizacija ženskog lika u medijima*, Pravni vjesnik: časopis za pravne i društvene znanosti Pravnog fakulteta Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, Vol. 30 No. 2, Osijek, 2014.
6. Mihaljević, D.: *Feminizam- što je ostvario?*, Mostariensia: časopis za društvene i humanističke znanosti, Vol. 20 No. 1-2, Mostar, 2016.
7. Ploški Vokić, N. i Bulat, I.: *Što žene lideri unose u politiku- psihološka i radna obilježja, stil vođenja, interesi i perspektive*, EFZG working paper series, No. 01, Zagreb, 2013.
8. Radačić, I. i Vince Pallua, J.: *Ljudska prava žena, Razvoj na međunarodnoj i nacionalnoj razini 30 godina nakon usvajanja Konvencije UN-a o uklanjanju svih oblika*

- diskriminacije žena*, Etnološka tribina: Godišnjak Hrvatskog etnološkog društva, Vol. 42 No. 35, Zagreb, 2012.
9. Radin, D.: *Žene i vodstvo zdravstvenih sustava: sistematizirana analiza literature*, Hrvatska i komparativna javna uprava: časopis za teoriju i praksu javne uprave, Vol. 23 No. 1, Zagreb, 2023.
 10. Stantić, J. i Bilbija, V.: *Borba protiv diskriminacije temeljem spola u Republici Hrvatskoj i Republici Srbiji*, Pravni vjesnik: časopis za pravne i društvene znanosti Pravnog fakulteta Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, Vol. 30 No. 2., Osijek, 2014.
 11. Štojs, T.: *Neki vidici položaja žena u islamu*, Obnovljeni Život: časopis za filozofiju i religijske znanosti, Vol. 67 No. 2, Zagreb, 2012.
 12. Vidaković, D.: *Sufražetkinje i pokret za ženska prava*, Essehlist: časopis studenata povijesti i drugih društveno- humanističkih znanosti, Vol. 3 No. 3., Osijek, 2011.

OSTALI IZVORI

1. Akrap, P.: *Položaj žena u suvremenom društvu: sociološko istraživanje stanovnika grada Splita*, Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet, Split, 2022., završni rad, dostupno na: <https://repozitorij.ffst.unist.hr/islandora/object/ffst:3560> (2.4.2024.)
2. Banjeglav, S.: *Olympe de Gouges: Deklaracija o pravima žena i građanki*, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Osijek, 2012., završni rad, dostupno na: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/ffos%3A1768/datastream/PDF/view> (15.3.2024.)
3. Bentaouet Kattan, R., Murad Khan, M. i Merchant, M.: *Achieving gender equality in education: Examining progress and constraints*, World Bank, 2023., dostupno na: <https://reliefweb.int/report/world/achieving-gender-equality-education-examining-progress-and-constraints> (23.3.2024.)
4. Blažić, A.: *Rodna (ne)ravnopravnost u obrazovanju*, Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Rijeka, 2016., završni rad, dostupno na: <https://repository.ffri.uniri.hr/islandora/object/ffri:598> (28.3.2024.)
5. Dakić, S.: *Rodna diskriminacija na području rada*, Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Rijeka, 2021., završni rad, dostupno na: <https://repository.ffri.uniri.hr/islandora/object/ffri%3A2915/datastream/PDF/view> (23.3.2024.)

6. Državni zavod za statistiku, *Prosječne mjesečne neto i bruto plaće zaposlenih prema spolu u četvrtom tromjesečju u 2023. godini*, Zagreb, 2024., dostupno na: <https://podaci.dzs.hr/2023/hr/58137> (3.4.2024.)
7. Eur-Lex, *Strategija Europske unije za rodnu ravnopravnost*, 2022., dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/HR/legal-content/summary/european-union-gender-equality-strategy.html> (4.4.2024.)
8. European Institute for Gender Equality: *Gender in Health*, Publications Office of the European Union, Luksemburg, 2016., dostupno na: <https://eige.europa.eu/> (29.3.2024.)
9. European institute for gender equality, *Rodno uvjetovano nasilje nad ženama*, dostupno na: https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1312?language_content_entity=hr (13.3.2024.)
10. Europska komisija, „*Za Europu rodne ravnopravnosti*“ *Women's weekend Rijeka*, Rijeka, 2024., dostupno na: https://croatia.representation.ec.europa.eu/events/za-europu-rodne-ravnopravnosti-womens-weekend-rijeka-2024-03-07_hr?prefLang=sl (24.3.2024.)
11. Europska komisija, *Strategija za rodnu ravnopravnost 2020.- 2025.*, Bruxelles, 2020., dostupno na: <https://rdd.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti//Strategija%20za%20rodnu%20ravnopravnost%202020.-2025.pdf> (5.3.2024.)
12. Europski institut za ravnopravnost spolova (EIGE), *Indeks rodne ravnopravnosti za 2020.: Hrvatska, 2020.*, dostupno na: https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/mhag20028hra_002.pdf (5.4.2024.)
13. Europski parlament, *Kako se EU bori protiv rodno uvjetovanog nasilja*, 2021., dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/topics/hr/article/20210923STO13419/kako-se-eu-bori-protiv-rodno-uvjetovanog-nasilja> (14.3.2024.)
14. Franklin, B., Bamba, C. i Albani, V.: *Gender equality and health in the EU*, European Union, 2021., dostupno na: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5b59409f-56e4-11eb-b59f-01aa75ed71a1> (10.4.2024.)
15. Gender Equality Index 2021, dostupno na: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2021/country/HR> (5.4.2024.)
16. Gender Equality Index 2022, dostupno na: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/country/HR> (5.4.2024.)
17. Gender Equality Index 2023, dostupno na: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2023/country/HR> (5.4.2024.)
18. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje, *Plaća*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013.-2024., dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/placa> (15.3.2024.)

19. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje, *Ustav Republike Hrvatske*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013.- 2024., dostupno na: <https://enciklopedija.hr/clanak/ustav-republike-hrvatske> (14.3.2024.)
20. IUS-INFO, *Konferencija: Svakih 15 minuta u Hrvatskoj se dogodi nasilje nad ženama*, 2023., dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/dnevne-novosti/konferencija-svakih-15-minuta-u-hrvatskoj-se-dogodi-nasilje-nad-zenama-56621> (28.3.2024.)
21. IUS-INFO, *Podzastupljenost žena u politici te njihov iskorak u društvu*, 2022., dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/podzastupljenost-zena-u-politici-te-njihov-iskorak-u-drustvu-51926> (25.3.2024.)
22. Jakobović Fribec, S., *Biografija: Marija Jurić Zagorka*, Ured za ravnopravnost spolova, dostupno na: <https://ravnopravnost.gov.hr/arhiva/marija-juric-zagorka/biografija-marija-juric-zagorka/1539> (28.3.2024.)
23. Medijska pismenost.hr, *Razvoj i glavne karakteristike internetskog novinarstva*, 2023., dostupno na: <https://www.medijskapismenost.hr/internetsko-novinarstvo/> (23.3.2024.)
24. Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, *Nasilje u obitelji*, dostupno na: <https://mrosp.gov.hr/istaknute-teme/obitelj-i-socijalna-politika/obitelj-12037/nasilje-u-obitelji-12046/12046> (28.3.2024.)
25. Ministarstvo unutarnjih poslova RH, *Međunarodni dan borbe protiv nasilja nad ženama*, dostupno na: <https://mup.gov.hr/policijske-uprave/medjunarodni-dan-borbe-protiv-nasilja-nad-zenama-143039/140456> (28.3.2024.)
26. Nacional.hr, *Evo koje su najmoćnije žene svijeta u 2023. godini*, 2023., dostupno na: <https://www.nacional.hr/evo-koje-su-najmocnije-zene-svijeta-u-2023-godini/> (16.3.2024.)
27. Narodne novine Republike Hrvatske, *Ustav Republike Hrvatske* NN 56/90, dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2010_07_85_2422.html (15.3.2024.)
28. Narodne novine Republike Hrvatske, *Zakon o radu* NN 149/2009, dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_12_149_3635.html (13.3.2024.)
29. Narodne novine Republike Hrvatske, *Zakon o ravnopravnosti spolova* NN 82/2008 i *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o ravnopravnosti spolova* NN 69/2017, dostupno na: <https://narodne-novine.nn.hr/search.aspx?upit=Zakon+o+ravnopravnosti+spolova&naslovi=da&sortiraj=1&kategorija=1&rpp=10&qtype=3&pretraga=da> (13.3.2024.)
30. Narodne novine Republike Hrvatske, *Zakon o suzbijanju diskriminacije* NN 85/2008 i *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o suzbijanju diskriminacije* NN 112/2012, dostupno na: <https://narodne->

- novine.nn.hr/search.aspx?upit=zakon+o+suzbijanju+diskriminacije&naslovi=da&sortiraj=1&kategorija=1&rpp=10&qtype=3&pretraga=da (13.3.2024.)
31. Novi list, *Dosad najveće istraživanje u Hrvatskoj. Svaka treća žena doživjela nasilje od partnera ili seksualno uznemiravanje na poslu*, 2023., dostupno na: <https://www.novolist.hr/novosti/hrvatska/dosad-najvece-istrazivanje-u-hrvatskoj-svaka-treca-zena-dozivjela-nasilje-od-partnera-ili-seksualno-uznemiravanje-na-poslu/> (15.3.2024.)
32. Odraž, *Plan rodne ravnopravnosti 2022.-2025.*, 2022., dostupno na: https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2023/02/Plan-rodne-ravnopravnosti_GEP.pdf (24.3.2024.)
33. Podnar, I.: *Žene u politici*, Veleučilište Nikola Tesla u Gospiću, Gospić, 2017., završni rad, dostupno na: <https://repozitorij.velegs-nikolatesla.hr/islandora/object/velegs:119> (24.3.2024.)
34. Pijaca Plavšić, E., *Smjernice za ostvarenje rodne ravnopravnosti u školama*, Forum za slobodu odgoja, Zagreb, 2021., dostupno na: https://fso.hr/wp-content/uploads/2021/03/2021-03-smjernice_za_ostvarenje_rodne_ravnopravnosti.pdf (28.3.2024.)
35. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, *Što je diskriminacija?*, dostupno na: <https://www.prs.hr/cms/page/14> (13.03.2024.)
36. Rupnik, I.: *Što je feminizam danas u hrvatskom društvu?*, Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Zagreb, 2023., završni rad, dostupno na: <https://repozitorij.pravo.unizg.hr/islandora/object/pravo%3A5466/datastream/PDF/view> (2.4.2024.)
37. Santoniccolo, F., Trombetta, T., Noemi Paradiso, M. i Rolle, L.: *Gender and Media Representations: A review of the literature on gender stereotypes, objectification and sexualization*, 2023., dostupno na: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC10218532/> (5.4.2024.)
38. Sarnavka, S. i Sadžakov, Z.: *Priručnik za procjenu roda*, B.a.B.e. – „Budi aktivna. Budi emancipiran.“, Zagreb, 2021., dostupno na: https://babe.hr/wp-content/uploads/2021/09/prirucnik_gia.pdf (14.3.2024.)
39. Sigurnomjesto.hr, *Statistika- Rasprostranjenost nasilja nad ženama*, dostupno na: <https://www.sigurnomjesto.hr/rad-na-prevenaciji-i-suzbijanju-nasilja/statistika/> (15.3.2024.)
40. Službena stranica pokreta MeToo, dostupno na: <https://metoomvmt.org/> (5.4.2024.)

41. Službena stranica *Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova*, dostupno na: <https://www.prs.hr/cms> (28.3.2024.)
42. Štimac- Radin, H.: *Pregled javnih politika vezanih uz uspostavu jednakih obrazovnih mogućnosti za žene i muškarce*, Institut za društvena istraživanja, Zagreb, 2015., dostupno na: <https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Ravnateljica%20-%20intervjui,%20izlaganja%20i%20govori/H.%c5%a0.%20Radin%20Pregled%20javnih%20politika%20vezanih%20uz%20uspostavu%20jednakih%20obrazovnih%20mogu% c4%87nosti%20za%20%c5%beene%20i%20mu%c5%a1karce.PDF> (22.3.2024.)
43. Štimac- Radin, H.: *Pojmovnik rodne terminologije prema standardima Europske unije*, Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH, Zagreb, 2007., dostupno na: https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/preuzimanje/biblioteka-ona/Publikacija_Pojmovnik%20rodne%20terminologije%20prema%20standardima%20Europske%20unije.pdf (12.3.2024.)
44. Štimac- Radin, H. i Varsa, H.: *Priručnik o rodno osviještenoj politici i promicanju ravnopravnosti spolova*, Ured za ravnopravnost spolova i Institut za zdravstvo i socijalnu skrb Republike Finske, Zagreb, Helsinki, 2017., dostupno na: <https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Projekt%20Podr%C5%A1ka%20Oravnopravnosti%20spolova/Priru%C4%8Dnik%20o%20rodno%20osvije%C5%A1tenoj%20politici%20i%20promicanju%20ravnopravnosti%20spolova%20-%20za%20djelatnike-ice%20Ureda%20za%20ravnopravnost%20spolova%20Vlade%20Republike%20Hrvatske.pdf> (12.3.2024.)
45. UNICEF, „Ravnatelji imaju ključnu ulogu u izgradnji pozitivne školske kulture i zaštite mentalnog zdravlja učenika i djelatnika škola“, 2023., dostupno na: <https://www.unicef.org/croatia/mediji/ravnatelji-imaju-kljucnu-ulogu-u-izgradnji-pozitivne-skolske-kulture> (25.3.2024.)
46. Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, *Suzbijanje diskriminacije*, dostupno na: <https://ljudskaprava.gov.hr/suzbijanje-diskriminacije/571> (14.3.2024.)
47. Ured za ravnopravnost spolova, *Koliko su plaćene žene u Hrvatskoj?*, 2006., dostupno na: <https://ravnopravnost.gov.hr/vijesti/koliko-su-placene-zene-u-hrvatskoj/577> (4.4.2024.)
48. Ured za ravnopravnost spolova, *Nacionalni plan za ravnopravnost spolova za razdoblje do 2027. godine*, 2023., dostupno na: <https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/NPRS%202027%20APRS%202023>

- [024/Nacionalni%20plan%20za%20ravnopravnost%20spolova,%20za%20razdoblje%20do%202027..pdf](#) (28.3.2024.)
49. Ured za ravnopravnost spolova, *O uredu*, dostupno na: <https://ravnopravnost.gov.hr/o-uredu/9> (16.3.2024.)
50. Vinković, M., *Priručnik o diskriminaciji i mobbingu na radnom mjestu*, Udruga za pomoć i edukaciju žrtava mobbinga, Zagreb, 2016., dostupno na: <https://www.zagreb.hr/UserDocsImages/arhiva/Priru%C4%8Dnik%20o%20diskriminaciji%20i%20mobbingu%20na%20radnom%20mjestu.pdf> (29.3.2024.)
51. World Health Organization, *World Health Statistics 2019: monitoring health for the SDGs*, 2019., str. 48., dostupno na: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241565707> (23.3.2024.)
52. Zadravec, A.: *Ispitivanje percepcije rodne diskriminacije, stavova prema rodnoj ravnopravnosti i obavljanju kućanskih poslova kod studenata i studentica*, Sveučilište u Zadru, Zadar, 2020, završni rad, dostupno na: <https://repositorij.unizd.hr/islandora/object/unizd%3A5451> (9.3.2024.)
53. Žene i mediji, *Djeca i rodni stereotipi u medijima*, 2020., dostupno na: <https://www.zeneimediji.hr/djeca-i-rodni-stereotipi-u-medijima/> (23.3.2024.)

POPIS SLIKA I GRAFIKONA

Slika 1. Olympe de Gouges.....	16
Slika 2. Sirimavo Bandaranaike.....	30
Slika 3. Kolinda Grabar- Kitarović.....	33
Slika 4. Marija Jurić Zagorka.....	44
Grafikon 1. Položaj žena u području obrazovanja i karijere.....	64
Grafikon 2. Prava žena u zdravstvenom sustavu Hrvatske.....	65
Grafikon 3. Politički položaj žena u Hrvatskoj.....	66
Grafikon 4. Rodno uvjetovano nasilje u Hrvatskoj.....	67
Grafikon 5. Uloga žena u obitelji u Hrvatskoj.....	68
Grafikon 6. Osobni stavovi o rodnoj ravnopravnosti.....	70
Grafikon 7. Tko je uglavnom obavljao navedene kućanske poslove tijekom Vašeg odrastanja?.....	71
Grafikon 8. Dob.....	73
Grafikon 9. Najviša razina završenog obrazovanja.....	74
Grafikon 10. Radni status.....	74
Grafikon 11. Uključenost u organizacije i inicijative koje promiču ravnopravnost spolova i podupiru prava žena.....	75